

Regeringens proposition

1998/99:115

På ungdomars villkor

Prop.
1998/99:115

– ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 4 maj 1999

Göran Persson

Ulrica Messing
(Kulturdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

För den nationella ungdomspolitikerna på 2000-talet föreslås tre övergripande mål som skall ersätta tidigare riktlinjer. För det första skall ungdomar ha goda förutsättningar att leva ett självständigt liv. För det andra skall ungdomar ha verklig möjlighet till inflytande och delaktighet. För det tredje skall ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande tas till vara som en resurs.

De tre målen bör ingå i ett system för styrning, uppföljning och analys av ungdomspolitikerna. Förutom målen bör detta system bestå av delmål samt goda exempel, vilka utgörs av olika verksamheter som bidrar till att ungdomspolitikernas mål uppnås.

I propositionen redovisas också ett antal prioriteringar samt åtgärder som genomförs eller kommer att genomföras, med fokus på demokrati, rättvisa och framtidstro. Vidare redovisas regeringens syn på vissa frågor kring den kommunala fritids- och kulturpolitikerna samt viktiga inslag i utvecklingen av en samlad ungdomspolitik i kommunerna.

Slutligen redovisas i propositionen en svensk strategi för ungdomsfrågor i EU samt regeringens syn på ungdomar som en resurs i det internationella samarbetet.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Ärendet och dess beredning	6
2.1	Ungdomspolitiska kommittén.....	6
2.2	Åldersgränsutredningen.....	7
2.3	Ungdomsfrågor i EU – Förslag till svensk strategi.....	7
2.4	Ungdomsting	7
2.5	Återstående förslag.....	8
3	Bakgrund.....	9
3.1	Att vara ung – perioden mellan barndom och vuxenliv	9
3.1.1	Vad menas med ungdom?	11
3.1.2	Studie om ungdomars värderingar	12
3.2	Ungdomspolitikens framväxt	12
3.2.1	Den svenska ungdomspolitikens framväxt	12
3.2.2	Internationella initiativ av betydelse för den svenska ungdomspolitikerna.....	14
3.2.3	Samarbetet inom EU.....	16
3.3	Ungdomars levnadsvillkor under 1990-talet	16
3.3.1	Ungdomar och utbildning	16
3.3.2	Ungdomar och arbete.....	18
3.3.3	Ungdomar och ekonomi	19
3.3.4	Ungdomar och bostad	20
3.3.5	Ungdomars hälsa	20
3.3.6	Ungdomar och narkotika	21
3.3.7	Ungdomars fritids- och kulturvanor	22
3.3.8	Ungdomars föreningsengagemang.....	23
3.4	Ungdomars möjlighet till inflytande och delaktighet	23
3.5	Ungdomars framtidstro	26
4	En nationell ungdomspolitik.....	28
4.1	Målstyrning av ungdomspolitikerna.....	29
4.2	Mål för den nationella ungdomspolitikerna.....	30
4.3	Precisering av den nationella ungdomspolitikerna.....	32
4.4	Ungdomsstyrelsens verksamhet och genomförandet av den nationella ungdomspolitikerna	35
5	Ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro	37
5.1	Demokrati – inflytande och delaktighet.....	37
5.1.1	En demokratikommission för, med och av ungdomar	37
5.1.2	Demokrati i skolan.....	38
5.1.3	En ungdomsdelegation knuten till regeringen.....	41
5.1.4	Fler ungdomar i olika offentliga organ	42
5.1.5	Rösträtt kopplat till kalenderår	44
5.1.6	Tillgång till information ger makt – Ungdomskanalen	45

5.2	Rättvisa villkor – ingen får lämnas utanför!.....	46
5.2.1	IT som redskap för rättvisa.....	46
5.2.2	Åldersgränser kopplade till kalenderår	48
5.2.3	Könsneutrala åldersgränser vid tillträde till restauranger och andra kommersiella nöjeslokaler.....	48
5.2.4	Ökad kunskap om utanförskapet	49
5.2.5	Den kommunala utvecklingsgarantin.....	50
5.2.6	Ökad kunskap om villkoren för flickor med annan etnisk och kulturell bakgrund.....	52
5.2.7	Åtgärder i storstädernas bostadsområden.....	52
5.2.8	Insatser mot drogmissbruk.....	54
5.3	Kompetens och entreprenörskap.....	55
5.3.1	Lära för livet – modern kunskapssyn i skolan.....	55
5.3.2	Nätverk till stöd för nya verksamheter över hela landet	56
5.3.3	Informell utbildning – en nyckel till framtida kompetenser.....	57
5.3.4	Ungdomar som entreprenörer – att skapa sina egna jobb.....	58
5.4	Ökat stöd till ungdomars engagemang för demokrati, rättvisa och framtidstro	60
5.4.1	Förstärkt stöd till lokal ungdomsverksam- het – bidrag från AB Svenska Spel.....	61
5.4.2	Stöd till utvecklingen av ungas egen organisering.....	62
5.4.3	Idrotten – vår största ungdomsrörelse	62
5.4.4	Ungas egna visioner inför millennieskiftet ...	64
5.4.5	Bättre service till eldsjälarna och projekt- makarna.....	64
6	Ungdomspolitik i kommunerna	66
6.1	En kommunal helhetssyn på ungdomar	66
6.2	Fritids- och kulturpolitik i kommunerna.....	67
6.3	Satsning på Ung kultur	70
6.4	Utveckling av nya lokala lösningar för ungdomars fritidsverksamhet	71
6.5	Behovet av lokaler för ungdomsverksamhet.....	71
7	Internationellt samarbete.....	73
7.1	En svensk strategi för ungdomsfrågor i EU.....	73
7.2	Ungdomar som resurs i det internationella arbetet.....	76
8	Ekonomiska konsekvenser	78
Bilaga 1	Sammanfattning av delbetänkandet Unga och arbete (SOU 1997:40).....	79
Bilaga 2	Sammanfattning av slutbetänkandet Politik för unga (SOU 1997:71).....	89

Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser som avgivit yttrande över Ungdomspolitiska kommitténs betänkanden Unga och arbete (SOU 1997:40) och Politik för unga (SOU 1997:71)96
Bilaga 4	Sammanfattning av slutbetänkandet Bevakad övergång – Åldersgränser för unga upp till 30 år (SOU 1996:111).....98
Bilaga 5	Förteckning över remissinstanser som avgivit yttrande över Åldersgränsutredningens betänkande Bevakad övergång – Åldersgränser för unga upp till 30 år (SOU 1996:111).....108
Bilaga 6	Sammanfattning av promemorian Ungdomsfrågor i EU – förslag till en svensk strategi (Ds 1996:331)109
Bilaga 7	Sammanfattning av ungdomsting och temamöten inför den ungdomspolitiska propositionen113
Bilaga 8	99 exempel på verksamhet som avser att bidra till att ungdomspolitikens mål uppfylls.....117
Bilaga 9	Information om bidrag till ungdomsprojekt138
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 maj 1999	140

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om

1. mål för den nationella ungdomspolitiken (avsnitt 4.2),
2. Ungdomsstyrelsens verksamhet (avsnitt 4.4).

2 Ärendet och dess beredning

2.1 Ungdomspolitiska kommittén

Regeringen bemyndigade i december 1995 chefen för Civildepartementet att tillkalla en kommitté med parlamentarisk förankring med uppgift att se över vissa ungdomspolitiska frågor (dir. 1995:154). Den 19 december 1996 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv (dir.1996:124) till kommittén.

I kommitténs uppdrag ingick bland annat att föreslå mål för ungdomspolitiken samt metoder för styrning, uppföljning och utvärdering av målens genomförande och åtgärder för att stärka ungdomars möjligheter till inflytande på olika nivåer i samhället. Kommittén skulle vidare analysera ungdomars situation på bostads- och arbetsmarknaderna samt föreslå åtgärder för att underlätta ungdomars inträde på dessa områden. Härutöver skulle kommittén enligt uppdraget arbeta utåtriktat i syfte att skapa debatt samt fånga in olika åsikter om ungdomspolitiken. Kommittén antog namnet Ungdomspolitiska kommittén.

Kommittén överlämnade i mars 1997 delbetänkandet *Unga och arbete* (SOU 1997:40) med förslag till arbetsmarknadsåtgärder för ungdomar. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*.

I maj 1997 överlämnade kommittén sitt slutbetänkande *Politik för unga* (SOU 1997:71). I detta betänkande föreslås mål för ungdomspolitiken. En sammanfattning av slutbetänkandet finns i *bilaga 2*. Såväl del- som slutbetänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena har publicerats i departementspromemorian *Remissammanställning avseende Ungdomspolitiska kommitténs betänkanden Unga och arbete (SOU 1997:40) och Politik för unga (SOU 1997:71)* (Ds 1997:88).

Ungdomsstyrelsens rapport – Förslag till delmål för ungdomspolitiken

Regeringen gav i december 1997 Ungdomsstyrelsen i uppdrag att – i nära samarbete med berörda myndigheter samt Svenska Kommunförbundet (Kommunförbundet) – lämna förslag till konkreta delmål utifrån de övergripande mål som den ungdomspolitiska kommittén föreslog. Ungdomsstyrelsen har i maj 1998 till regeringen överlämnat rapporten *Förslag till delmål för ungdomspolitiken*, vilken har kommit att utgöra ett underlag för avsnitt 4.3 om delmål.

2.2 Åldersgränsutredningen

Regeringen bemyndigade den 9 mars 1995 chefen för Civildepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en samlad översyn av de åldersgränser i samhället som berör unga människor upp till 30 års ålder och motiven för dem (dir. 1995:29). I uppgiften ingick att kartlägga rådande förhållanden och analysera i vad mån existerande åldersgränser orsakade problem samt lämna förslag på sådana förändringar som kan behövas. Utredaren skulle dessutom överväga behovet av förändringar av de åldersgränser som gällde inom statsbidragssystemet för ungdomsorganisationer. Utredningen antog namnet Åldersgränsutredningen.

Inom ramen för utredningsuppdraget genomförde utredningen en hearing rörande åldersgränserna på det alkoholpolitiska området. Vid denna hearing medverkade inte bara företrädare från myndigheter m.fl. på området utan också representanter för ett stort antal ungdomsorganisationer.

I juni 1996 överlämnade utredningen betänkandet *Bevakad övergång – Åldersgränser för unga upp till 30 år* (SOU 1996:111). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 4*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5*. En sammanställning av remissyttrandena har publicerats i departementspromemorian *Remissammanställning Åldersgränsutredningens betänkande Bevakad övergång – åldersgränser för unga upp till 30 år* (Ds 1997:33).

2.3 Ungdomsfrågor i EU – Förslag till svensk strategi

För att bl.a. utarbeta en svensk strategi för arbetet med ungdomsfrågor i EU beslutade chefen för Civildepartementet den 21 december 1995 att tillsätta en arbetsgrupp.

Arbetsgruppens rapport *Ungdomsfrågor i EU – Förslag till en svensk strategi* (Ds 1996:31) innefattar såväl övergripande som mer konkreta förslag till åtgärder. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 6*. Promemorian har behandlats vid två hearingar i oktober 1996.

2.4 Ungdomsting

Under våren 1999 har ungdomsting genomförts i Gällivare, Skellefteå och Jönköping. Vidare har Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU) genomfört ett ungdomsting i stadsdelen Husby i Stockholms kommun. Syftet med dessa ungdomsting har varit att ge ungdomar möjlighet att diskutera och lämna synpunkter på för dem väsentliga frågor.

Diskussionerna vid dessa ting har i huvudsak fokuserats på ungdomars inställning och möjligheter till inflytande, demokrati, integration och framtidstro. Därutöver har tre separata temamöten anordnats. Dessa möten har behandlat IT-frågor, den kommunala utvecklingsgarantin samt

fritids- och kulturfrågor. En sammanfattning av diskussionerna vid både ungdomstingen och temamötena presenteras i *bilaga 7*.

Prop. 1998/99:115

2.5 Återstående förslag

I denna proposition tar regeringen upp en del av de förslag som utredningarna har lämnat.

De förslag som inte behandlas i propositionen övervägs vidare inom Regeringskansliet.

3 Bakgrund

3.1 Att vara ung – perioden mellan barndom och vuxenliv

Dagens ungdomsgeneration är, som varje ny generation, på flera sätt unik. Den växer upp i en tid där samhället är under stark omvandling, där gamla auktoriteter ersätts med nya förebilder och där tempot tenderar att hela tiden öka. Utvecklingen kan ge anledning till såväl förhoppningar som viss oro. Ingen kan i dag förutsäga vad framtiden har att erbjuda. Inte minst därför finns det anledning att fundera över den, och också göra det utifrån den nya generationens perspektiv.

Ungdomsgenerationen kan beskrivas som en mångfaldsgeneration. Aldrig tidigare har uppväxten för en hel generation präglats av en så omfattande etnisk och kulturell mångfald som i dag. Många ungdomar har kommit till Sverige från ett annat land, eller har en eller två föräldrar med denna bakgrund. En stor andel av ungdomarna växer också upp i miljöer, inte minst i storstäderna, som präglas av en omfattande mångfald. När olika erfarenheter möts utvecklas såväl nya perspektiv som nya kompetenser. Det är viktigt att samhället förmår att ta till vara de möjligheter detta ger.

Ungdomsgenerationen kan också beskrivas som en internationaliserad generation. Aldrig förr har ungdomar, oavsett etnisk och kulturell bakgrund, haft så goda förutsättningar till internationella kontakter och erfarenheter som i dag. Allt fler reser allt längre bort. I spåren av tågloffningen i Europa har också fötts ett ökat intresse för bl.a. Asien, Australien och Latinamerika. Genom bl.a. utbytesprogram, praktikarbeten och medverkan i biståndsarbete har många av dagens ungdomar skaffat sig erfarenheter som ger dem goda förutsättningar på såväl arbetsmarknaden som i det sociala livet. Även detta ger samhället som helhet nya möjligheter.

Ofta beskrivs ungdomsgenerationen också som en IT-generation. Aldrig förr har en generation haft ett sådant försteg gentemot sina egna föräldrar och far- och morföräldrar som en stor del av dagens ungdomsgeneration har när det gäller den moderna informationstekniken. Det som ofta börjar som lek och spänning övergår för många till att också bli sysselsättning och försörjning. Det stora intresset och kompetensen inom IT-området bidrar därmed såväl till individens som samhällets utveckling. Dessutom har det på många håll, inte minst i skolan, vänt upp och ned på den traditionella maktbalansen mellan generationerna – eleven blir lärarens lärare.

Ungdomsgenerationens samlade karakteristik kan därmed beskrivas som fylld av möjligheter och goda förutsättningar för såväl den enskilde som för samhället som helhet. Men som så ofta är detta inte hela sanningen. Det finns också en annan sida av verkligheten.

Ofta beskrivs ungdomsgenerationen som att den omfattas av en växande känsla av maktlöshet. Detta beror dock inte på ungdomars eget bristande intresse eller engagemang. Tvärtom visar många undersökningar att ungdomar verkligen vill vara med och påverka, bestämma och ta ansvar i olika sammanhang. I stället består problemet i att ungdomar ofta upplever att de inte släpps in där makten finns. Ett annat hinder kan vara att traditionella arbetsformer förhindrar det dynamiska arbetssätt som många samhällsengagerade ungdomar efterlyser. Oavsett skälen är den ökade känslan av maktlöshet en allvarlig signal till det övriga samhället, inte minst staten och kommunerna. Den ger anledning att sätta in ungdomars möjligheter till inflytande och delaktighet i ett större samhällsperspektiv som ytterst handlar om att värna demokratin och därmed de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Inom ungdomsgenerationen finns alltså uppenbara skillnader när det gäller jämställdheten mellan flickor och pojkar. Traditionella könsrollsmönster dominerar fortfarande valet av utbildning och yrkesinriktning, även om vissa framsteg gjorts under 1990-talet. På fritidsområdet återkommer rapporter om att resurserna fördelas ojämnt ur ett könsperspektiv. I mötet mellan ungdomar med olika kulturell bakgrund kan det uppstå särskilda könsrolls- och jämställdhetsrelaterade problem som berör såväl flickor som pojkar.

Den ungdomsgeneration som växer upp under 1990-talet har drabbats av en arbetslöshet som är unikt hög för efterkrigstiden. Ungdomsarbetslösheten har legat på en nivå som är ungefär dubbelt så hög som för befolkningen i dess helhet. Även om utvecklingen nu har vänt har detta satt spår i stora delar av ungdomsgenerationen. En liten grupp ungdomar är sedan mycket lång tid arbetslösa. Det finns risk att en arbetslöshetskultur utvecklas, där ett hoppande mellan olika typer av ersättningsystem blir det normala sättet att försörja sig. Mest allvarligt är dock att den grupp som riskerar att bli långvarigt starkt marginaliserad tenderar att bli större. Genom att dessa unga människor hamnar vid sidan om det normala samhällslivet riskerar de att varken få möjlighet att leva ett normalt liv eller få förmåga att bidra till den gemensamma samhällsnyttan.

Slutligen finns i dagens ungdomsgeneration en stark tendens till ökade skillnader mellan ungdomar med olika social bakgrund. För många ungdomar har detta inneburit att deras beroende av sina föräldrar har ökat. De ökade skillnaderna märks kanske främst då det gäller ungdomars möjligheter att komma in på bostadsmarknaden. Betydelsen av "att födas av rätt föräldrar" har blivit allt större. När det gäller såväl möjligheten att få en egen bostad som bl.a. utbildning, arbete och hälsa går det i dag att se tydliga klasskillnader i ungdomsgenerationen. Kampen mot dessa ökade klasskillnader är en av de viktigaste uppgifterna inför och under det nya millenniet.

3.1.1 Vad menas med ungdom?

Inom ungdomsforskningen görs vanligen en distinktion mellan ungdom som livsfas och ungdom som social kategori. Livsfasdefinitionen fokuserar på ungdomsstadiet och identitetsutveckling i relation till barn- och vuxenstadiet. I studier av processer kring vuxenblivandet är därför livsfasdefinitionen ofta relevant. Synen på ungdom som en social kategori fokuserar i regel på ungdomar som grupp i samhället. Gruppen definieras av egenskaper som ålder och gemensamma sociala och kulturella villkor. Studier av ungdomars förutsättningar på arbetsmarknaden är ett exempel på ungdom som social kategori.

Vilken definition som bör tillämpas inom ungdomspolitiken varierar beroende på åtgärdernas karaktär. Lagar och förordningar utgår med nödvändighet i regel från en åldersdefinition, medan andra mer policyorienterade insatser ofta riktar sig till grupper av unga människor med gemensamma sociala, ekonomiska eller kulturella förutsättningar.

Övergången från ungdom till vuxen är något högst individuellt. Faktorer som försörjning, familjebildning och eget boende kan spela stor roll för när en person själv uppfattar sig som vuxen – men även sociala sammanhang och möjlighet till inflytande över sin tillvaro kan vara av betydelse. I en studie presenterad av Ungdomsstyrelsen *Ny tid – Nya tankar? Ungdomars värderingar och framtidstro* (1998) (se bl.a. avsnitt 3.1.2), uppger merparten av de tillfrågade att de anser att man är vuxen när man tar ansvar för sina egna beslut. Faktorer såsom att bli myndig och flytta hemifrån inverkar således inte i lika hög utsträckning som ansvarsfrågan.

Det finns även gränsdragningsproblem i övergången från barndom till ungdom. Någon definitiv tidpunkt då barnet blir ungdom finns inte. Barn är i stor utsträckning beroende av vuxenvärldens skydd medan ungdomar snarast efterlyser stöd i sin egen utveckling och ofta frigörelse från föräldraberöendet. I Sverige har vi vidareutvecklat synen på barnpolitiken genom propositionen *Strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnens rättigheter i Sverige* (prop. 1997/98:182). Denna tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter, som omfattar alla upp till 18 år. Barnkonventionen utgör därmed en väsentlig grund för såväl barn- som ungdomspolitiken.

Av Sveriges befolkning är knappt en tredjedel under 25 år. Närmare 1,1 miljoner är ungdomar i åldrarna 15–24 år. Dessa ungdomar är en socialt, etniskt och kulturellt heterogen grupp, med sinsemellan olika förutsättningar och villkor. Som i alla andra generationer finns det exempelvis stora skillnader i ekonomisk standard mellan olika grupper av ungdomar. Därför är generella utsagor om hur ungdomar lever, tänker och handlar ofta missvisande. Ungdomars sociala och kulturella bakgrund är ofta starkare som gemensam och förenande egenskap än generationstillhörigheten. Gemensamt för alla ungdomar är emellertid att de successivt skall ta över det samhälle som äldre generationer lämnar efter sig. Hur dagens samhälle bemöter ungdomarnas möjlighet att påverka och utöva inflytande är avgörande för hur ungdomarna själva och samhället som helhet skall lyckas i denna process.

3.1.2 Studie om ungdomars värderingar

Regeringen gav i februari 1997 Ungdomsstyrelsen i uppdrag att i samarbete med Barn- och ungdomsdelegationen genomföra en studie om ungdomars värderingar och framtidstro. Studien skall ses som en uppföljning av den studie som Statistiska centralbyrån (SCB) genomförde år 1993 på uppdrag av Barn- och ungdomsdelegationen. Denna studie redovisas i rapporten *Ungdomars välfärd och värderingar (SOU 1994:73)*.

Inom ramen för uppdraget har Ungdomsstyrelsen genomfört en enkätundersökning. Undersökningen omfattar totalt 2 000 frågeställningar. Utöver en stor mängd värderings- och framtidsfrågor innefattar enkäten även ett flertal frågor om uppväxtförhållanden och levnadsvillkor som rör bland annat sysselsättning, boende, utbildning, inkomst, etnicitet och familjeförhållanden. Totalt har knappt 4 000 slumpmässigt utvalda personer deltagit i undersökningen varav 3 300 ungdomar i åldrarna 16–29 år samt en referensgrupp med drygt 600 personer mellan 35–74 år.

Uppdraget redovisades till regeringen den 5 oktober 1998 genom rapporten *Ny tid – Nya tankar? Ungdomars värderingar och framtidstro*.

3.2 Ungdomspolitikens framväxt

3.2.1 Den svenska ungdomspolitikens framväxt

Utvecklingen av en statlig ungdomspolitik

Till en början handlade ungdomspolitikerna om statens relation till landets ungdomsorganisationer. När Statens ungdomsråd bildades år 1959 var också dess huvuduppgift att vara kontakt- och samordningsorgan mellan ungdomsorganisationerna och regeringen. Under 1970- och 1980-talen kom ungdomspolitikerna allt mer att handla om statens politik för att främja fritidsverksamhet och kulturella verksamheter bland barn och ungdomar. Detta klargjordes genom att Statens ungdomsråd år 1976 blev en statlig myndighet och i sin instruktion fick till uppgift att inom ramen för samhällets fritids- och kulturpolitik främja verksamhet bland barn och ungdomar. Vid denna tidpunkt skedde också en förskjutning av ungdomspolitikerna från att vara sektorsindelad till att bli mer helhetsorienterad.

Ungdomars villkor i samhället var under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet föremål för ett antal utredningar. Däribland kan nämnas Ungdomskommittén (dir. 1989:48) och Generationsutredningen (dir. 1992:107). Den sistnämnda utredningen pekade bland annat på tendenserna till en förlängd ungdomstid orsakad av allt längre utbildningstider och svårigheter för unga att etablera sig på arbets- och bostadsmarknaderna.

Hösten 1986 tillsattes den förste ungdomsministern och därmed påbörjades ett mer utvecklat och bredare ungdomspolitiskt arbete där inte bara fritid utan även ungdomars arbets- och bostadsförhållanden ingick i en samlad syn. Detta kom bl.a. till uttryck i att regeringen började lämna sektorsövergripande beskrivningar av åtgärder riktade till ungdomar varvid den första lades fram i budgetpropositionen 1987/88:100 och kom att omtalas som det s.k. hundrapunktsprogrammet.

Ungdomspolitiken ses i dag som ett sektorsövergripande politikområde som berör såväl arbetsmarknadspolitik som utbildnings-, kultur- och socialpolitik. Denna förändring av innebörden av begreppet ungdomspolitik markerades i och med att riksdagen år 1994 på grundval av den första ungdomspolitiska propositionen (prop. 1993/94:135, bet. 1993/94:KrU31, rskr. 1993/94:354), beslutade att införa ett antal riktlinjer för ungdomspolitiken samt ersätta Statens ungdomsråd med en ny myndighet – Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen har en viktig roll för ungdomspolitiken. Myndighetens huvuduppgifter är i dag att främja goda levnadsvillkor för ungdomar samt att öka kunskapen i samhället om ungdomars situation och villkor. Ungdomsstyrelsen arbetar sektorsövergripande och har kontinuerlig kontakt med kommunerna och andra berörda när det gäller att följa ungdomars villkor. Ungdomsstyrelsen fördelar statsbidrag till ungdomsorganisationer och verkar för förnyelse av ungdomsverksamheten inom kommuner och föreningsliv. Myndigheten ansvarar för EU:s två utbytesprogram Ungdom för Europa och programmet Volontärtjänst för Ungdomar samt för andra insatser för att stödja internationellt ungdomsutbyte. Ungdomsstyrelsen arbetar även med Internetbaserad samhällsinformation för ungdomar.

Utvecklingen av en kommunal ungdomspolitik

En drivkraft för utvecklingen av en sektorsövergripande ungdomspolitik i kommunerna var det arbete som bedrevs inom ramen för FN:s Världsongdomsår 1985, där frågor om ungas inflytande och delaktighet lyftes fram. Ytterligare en statlig drivkraft för utvecklingen av den kommunala ungdomspolitiken utgjorde Ungdomskommitténs slutbetänkande *Ungdom och makt* (SOU 1991:12) där en lång rad förslag redovisades i syfte att stärka ungdomars ställning på olika arenor. Inte minst pekade betänkandet på frågan om det politiska beslutsfattandet i kommunerna, där ett ökat decentraliserat beslutsfattande och ett minskat sektorstänkande förordades.

Under 1990-talet har också frågor om ungas inflytande blivit alltmer aktuella i landets kommuner. Ett syfte med ungdomsråden är att fungera som en länk mellan ungdomar och kommunala beslutsfattare. Det kan dock konstateras att det fortfarande finns mycket stora skillnader mellan olika kommuner vad gäller i vilken utsträckning man stödjer ungas möjlighet till inflytande i den kommunala verksamheten i stort. Ett sätt att utjämna olikheter inom den kommunala resursfördelningen mellan

generationer och kön har varit kommunalt genomförda konsekvensanalyser av t.ex. olika gruppers kultur- och fritidsvanor.

Synen på ungdomsfrågor som ett eget tvärsektoriellt politikområde har förstärkts i många kommuner under den senare hälften av 1990-talet. Allt fler kommuner upprättar ungdomspolitiska handlingsprogram och i ett antal kommuner har ungdomspolitiken manifesterats genom inrättandet av ett kommunalråd med särskilt ansvar för den övergripande ungdomspolitiken i kommunen. Så har bl.a. skett i Malmö.

Utmärkelsen Årets ungdomskommun kan ses som ett verktyg för att stimulera en fortsatt utveckling och för att kontinuerligt utvärdera kommunernas verksamhet inom det ungdomspolitiska området samt för att möjliggöra ett erfarenhetsutbyte mellan kommuner i det ungdomspolitiska arbetet. Sedan år 1996 delas utmärkelsen ut i samverkan mellan Ungdomsstyrelsen och Kommunförbundet.

3.2.2 Internationella initiativ av betydelse för den svenska ungdomspolitiken

FN:s insatser för ungdomar

År 1989 antog FN:s generalförsamling Konventionen om barnets rättigheter. Konventionen trädde för Sveriges del i kraft den 2 september 1990, efter ratifikation. Konventionen definierar barn som alla under 18 år, vilket innebär att den också har stor betydelse för den svenska ungdomspolitiken. Artikel 12, som är en av de grundläggande artiklarna i barnkonventionen, erkänner barnets rätt till inflytande i alla frågor som berör det. Rätten till inflytande blir därmed ett viktigt inslag också i den svenska ungdomspolitiken.

Barnombudsmannen – en ombudsman för barn och ungdomar – är den myndighet som, utifrån barnkonventionen, skall bevaka frågor som angår såväl barns som ungdomars rättigheter. Ombudsmannen skall särskilt uppmärksamma att lagar och andra författningar samt deras tillämpning stämmer överens med Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen.

FN genomför även andra insatser för ungdomar. År 1985 genomfördes FN:s internationella ungdomsår. Temat för ungdomsåret var delaktighet, utveckling och fred. Tio år senare beslutade FN:s generalförsamling att anta en internationell strategi i ungdomsfrågor, World Programme of Action for Youth to the Year 2000 and Beyond. Världsprogrammet identifierar tio prioriterade områden vilka syftar till att förbättra situationen och välbefinnandet för ungdomar. Dessa områden är utbildning, arbete, hunger, fattigdom, hälsa, miljö, missbruk av droger, ungdomsbrottslighet, fritidsfrågor och jämställdhetsfrågor samt effektivt och fullt ut deltagande av ungdomar i samhällsliv och i beslutsfattande.

På inbjudan av den portugisiska regeringen hölls i Lissabon i augusti 1998 den första världskonferensen för ministrar ansvariga för ungdomsfrågor. Konferensen genomfördes i samarbete med FN och teman för

konferensen var bl.a. den tvärsektoriella nationella ungdomspolitiken, utbildning, arbete, hälsa och drogmissbruk.

Europarådet

Europarådet började i slutet av 1960-talet att arbeta med ungdomsfrågor. I dag består Europarådets ungdomssektor av en styrkommitté (CDEJ) för mellanstatligt samarbete och av en s.k. operativ verksamhet med en särskild ungdomsfond, ett ungdomscentrum i Strasbourg respektive i Budapest samt ungdomsorganisationernas eget organ (Advisory Council). Ungdomssektorns arbete har fokuserat på frågor rörande ungdomars inflytande och delaktighet i samhället. Detta har bl.a. tagit sig uttryck i ett delat beslutsfattande (s.k. co-management) mellan regeringsrepresentanter och representanter från ungdomsorganisationerna i den operativa verksamheten. Under år 1997 påbörjades en översyn av Europarådets ungdomssektor. Denna resulterade bl.a. i att fler ungdomar numera är delaktiga i beslutandeprocessen.

Den svenska ungdomspolitiken är för närvarande föremål för en bedömning initierad av Europarådet. Finland och Nederländerna har tidigare varit föremål för motsvarande granskning. Syftet med utvärderingen är att stimulera en vidare utveckling av den nationella ungdomspolitiken genom att bidra med ett internationellt och externt perspektiv. Ungdomsstyrelsen har haft i uppdrag att ta fram ett nationellt underlag inför denna bedömning vilket presenterades i rapporten *Svensk ungdomspolitik – en underlagsrapport inför en bedömning inom Europarådet* (1998). I den nationella rapporten ingår en studie om ungdomsorganisationernas syn på den svenska ungdomspolitiken som Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) har genomfört.

Inom Europarådet har också en konvention om volontärtjänst för ungdomar utarbetats, vilken planeras att öppnas för undertecknande under våren 1999.

Östersjöfrågor

Östersjösamarbetet har i allt högre grad kommit att bli en viktig del av den svenska ungdomspolitiken. På den svenska regeringens initiativ genomfördes den 5–6 juni 1998 en ungdomsministerkonferens i Visby med företrädare för de elva Östersjöländerna. Syftet med konferensen var att lägga en gemensam grund för ett ökat samarbete i ungdomsfrågor mellan länderna. Som ett resultat av detta har den svenska regeringen tillsammans med Finland och Tyskland finansierat ett sekretariat i Kiel med uppgift att bl.a. följa upp och stödja en del av de initiativ som togs under Visbykonferensen samt utgöra ett stöd inför nästa Östersjökonferens vilken planeras att bli genomförd i Tyskland år 2000. Vidare deltar Sverige, tillsammans med bl.a. företrädare från den s.k. Baltic Youth Office, i en studie som syftar till att undersöka hur nationella resurser kan användas i Östersjösamarbetet för ungdomsfrågor för att på så vis öka andelen multilaterala ungdomsprojekt.

Det nordiska samarbetet i ungdomsfrågor bereds inom ramen för Nordiska ungdomskommittén, som lyder under kulturministrarna. Nordiska ungdomskommittén är ministerrådets rådgivande och koordinerande organ i nordiska och internationella barn- och ungdomspolitiska frågor och innehåller representanter från såväl myndigheter som från ungdomsorganisationer. Kommittén har bl.a. i uppgift att fördela stöd till ungdomars nordiska samarbete, att koordinera nordisk ungdomsforskning och att följa upp arbetet med barn- och ungdomspolitiska frågor inom alla ministerrådets sektorer. Det nordiska samarbetet inom ungdomsforskningen, som är en prioriterad fråga för kommittén, syftar till att stärka samarbetet mellan ungdomsforskare, beslutsfattare och brukare.

3.2.3 Samarbetet inom EU

EU:s samarbete på ungdomsområdet traktatfästes i Maastrichfördraget år 1992. I Amsterdamfördraget som trädde i kraft 1 maj 1999 tas ungdomsfrågorna upp i artikel 149, vilken ger möjlighet till stimulansåtgärder för att främja utvecklingen av ungdoms- och ungdomsledarutbyte. Svenska ungdomar har därmed möjlighet att delta i internationellt ungdomsutbyte inom ramen för EU-samarbetet. Inom ungdomsområdet finns i dag två program avseende internationellt ungdomsutbyte, Ungdom för Europa och Europeisk Volontärtjänst.

Inom EU sker återkommande möten mellan gemenskapens ministrars ansvariga för ungdomsfrågor där t.ex. frågor om utbytesprogram och ungdomars inflytande förs upp på dagordningen. Vid ministerrådsmötet för ungdomsfrågor i november 1998 antogs en resolution kring ungdomars delaktighet i beslutsprocesser såväl inom EU-program som på nationell nivå.

Inom EU-kommissionen handläggs ungdomsfrågorna i en särskild ungdomsenhet inom DG XXII. Vid denna enhet finns från den 1 april 1999 en nationell expert från Ungdomsstyrelsen.

3.3 Ungdomars levnadsvillkor under 1990-talet

3.3.1 Ungdomar och utbildning

Målen med utbildningspolitiken har alltid varit att alla ungdomar skall få en gedigen utbildning och en god start i livet. Utbyggnaden av högskolan har varit en av regeringens högst prioriterade frågor under 1990-talet. Därvid har ungdomar under senare delen av 1990-talet givits ökade möjligheter till högskolestudier då högskolan under åren 1997–2000 tillförts 68 000 nya permanenta platser. För åren 2001 och 2002 har regeringen i 1999 års vårproposition beräknat medel för en fortsatt

utbyggnad med ytterligare 10 000 platser vardera året. Samtidigt har en proposition om ett reformerat studiestöd aviserats. Antalet unga högskolestuderande har under 1990-talet ökat kraftigt. Totalt sett är det fler kvinnor än män som påbörjar en högskoleutbildning. Särskilda insatser har gjorts för att öka intresset för naturvetenskaplig och teknisk utbildning och för att minska den sneda könsfördelningen inom bl.a. dessa utbildningar.

I dag fortsätter cirka 98 procent av eleverna från årskurs 9 direkt till den treåriga gymnasieskolan. Könsfördelningen varierar kraftigt mellan de olika nationella programmen och följer i hög grad fortfarande de traditionella könsrollsmönstren.

Den sociala snedrekryteringen kvarstår både till högre studier och gymnasiestudier. Bland annat spelar föräldrarnas socioekonomiska tillhörighet in vad gäller val av utbildning. Ungdomar som kommer från medelklassen och överklassen söker sig i stor utsträckning till de mer direkt studieförberedande utbildningarna – även när de har ganska dåliga betyg. Samtidigt är det många ungdomar från arbetarhem som väljer mer yrkesrelaterade utbildningar även när de har goda studieresultat.

Enligt läroplanen (1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet ansvarar grundskolan för att varje elev efter genomgången grundskola behärskar det svenska språket i tal och skrift. Informationsteknikens utveckling och internationaliseringen innebär i hög grad ett förnyat arbetsliv, där svårigheter att läsa, skriva och tala svenska och andra språk är ett stort problem. Ändå lämnar varje år mellan 5 000 och 10 000 elever grundskolan utan att kunna läsa och skriva tillräckligt bra för att kunna klara ett aktivt samhällsliv. Dessa ungdomar saknar ofta godkända betyg i de nödvändiga basämnena och blir därmed utestängda från möjligheten att söka sig vidare till högre utbildning. Det råder även stora kunskapsskillnader inom gymnasieskolan både mellan olika skolor och mellan olika utbildningar. Högst betyg i svenska har elever som studerar på teoretiska program i storstäderna. Av skolorna med de sämsta betygen i svenska går en stor majoritet på praktiskt inriktade utbildningsprogram.

Det moderna samhället kännetecknas av en mycket hög förändringstakt, vilket ställer nya och högre krav på kunskaper och utbildning. En bristfällig utbildning riskerar att få allt större negativa konsekvenser. För ungdomar med funktionshinder är det viktigare än någonsin att skolan förmår erbjuda en anpassad utbildning av god kvalitet där alla möjligheter tas till vara. Samtidigt som det blir allt viktigare med högre utbildning är ungdomar med funktionshinder alltjämt underrepresenterade på högskolan.

Ungdomars inträde på arbetsmarknaden

För de ungdomar som befinner sig i arbetslivet har vissa förändringar skett under 1990-talet. Det har blivit vanligare med mer flexibla anställningsformer och det har blivit mindre vanligt att nytillsatta tjänster utvecklas till fasta tillsvidareanställningar efter provanställning.

Arbetsmarknadssituationen har blivit bättre för ungdomar. I mars 1999 var 31 468 ungdomar i åldrarna 18–24 år arbetslösa varav 19 111 män och 12 557 kvinnor. Detta kan jämföras med 42 210 arbetslösa i mars 1998 varav 25 453 män och 16 757 kvinnor.

I mars 1998 hade cirka 8 606 ungdomar mellan 20 och 24 år varit långtidsarbetslösa, dvs. arbetslösa mer än 100 dagar i sträck, varav 5 478 män och 3 128 kvinnor. Ett år senare har siffran sjunkit till cirka 3 586 ungdomar i samma åldersintervall, varav 2 440 män och 1 146 kvinnor. En av anledningarna till de sjunkande siffrorna är den s.k. kommunala utvecklingsgarantin, vilken syftar till att ge arbetslösa ungdomar mellan 20 och 24 år möjligheter att permanent ta sig bort från arbetslösheten och socialbidragsberoendet antingen till ett arbete eller till en reguljär utbildning.

De ungdomar som har haft det svårast på arbetsmarknaden under åren 1992–1996 är de vars föräldrar lever under instabila sociala förhållanden. Det är främst föräldrars socioekonomiska situation som påverkar risken för den unga att bli långtidsarbetssökande. Detta framgår av studien *Vid sidan av* (1998) som Ungdomsstyrelsen har utarbetat. Härutöver varierar ställningen på arbetsmarknaden stort mellan utrikes födda och svenskfödda ungdomar. Utrikes födda ungdomar har lägre sysselsättningsintensitet, lägre arbetskraftsdeltagande och högre relativ arbetslöshet än sina svenska jämlingar. Skillnaderna är också stora mellan olika invandrargrupper, bl.a. beroende på utbildningsbakgrund och färdigheter i svenska språket samt under vilken tidsperiod invandringen har skett och ungdomarnas ålder vid invandringstillfället. Bland de ungdomar som inte har lyckats att finna en fast förankring på 1990-talets arbetsmarknad finns även lågutbildade, barn till vissa grupper av invandrare samt ungdomar helt utan arbetslivserfarenhet. Unga kvinnor har svårare att finna fast förankring än unga män.

Unga funktionshindrade står oftare utanför arbetsmarknaden än andra arbetslösa unga människor. I vissa fall utestängs de för alltid. I Sverige var i december 1998 7,6 procent av befolkningen förtidspensionerad i åldern 16–64 år. Uppdelat på kön var 8,6 procent av kvinnorna och 6,6 procent av männen förtidspensionerade. För åldersintervallet 16–19 år var 0,8 procent förtidspensionerade. Statistik uppdelad på kön visar att 0,9 procent av männen och 0,7 procent av kvinnorna var förtidspensionerade.

I undersökningen *Arbetsmarknad för unga med funktionshinder*, gjord inom ett samarbetsprojekt mellan ungdomshandikapporganisationerna, framkommer det att motsvarande siffra för funktionshindrade

var 9 procent. Av dessa sade sig 64 procent kunna ta ett arbete om de blev erbjudna ett, med anpassning om så behövs. Den statistiska undersökningen grundar sig på en enkät utskickat till 2 199 slumpmässigt utvalda medlemmar från deltagande förbund inom handikapprörelsen i åldern 16–35 år.

Att notera är dock att genom Internet har t.ex. distansarbete blivit lättare att utföra, vilket kan ge vissa funktionshindrade ökade möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsverket (AMV) driver verksamheten Unga handikappade som syftar till att få in unga funktionshindrade, som riskerar att få förtidspension, på arbetsmarknaden. Dessutom samverkar Arbetsförmedlingarna med skolan redan i högstudier med bl.a. vägledning och praktik.

Feriepraktik

Sommarjobb är för en del ungdomar en väg in i arbetslivet. Många ungdomar saknar dock möjlighet till jobb under sommarlovet. En av orsakerna kan vara att deras föräldrar är utan arbete vilket gör att dessa ungdomar saknar de ibland så nödvändiga kontaktnäten för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden, såväl tillfälligt som permanent. Regeringen tilldelade under åren 1998 och 1999 Arbetsmarknadsstyrelsen 100 miljoner kronor per år att fördela till landets kommuner för att ge fler gymnasieungdomar möjlighet till feriepraktik under minst tre veckor under sommaren. Satsningen gav sommaren 1998 cirka 35 000 ungdomar möjlighet till feriepraktik.

3.3.3 Ungdomar och ekonomi

Det finns en tydlig risk att dagens unga människor som vuxna kommer att bli den första generationen som får sämre ekonomiska förutsättningar än sina föräldrar. Ungdomar och yngre medelålders tillhör de stora förlorarna om man ser till skillnaderna i disponibel inkomst mellan olika generationer enligt statistik från SCB. Mellan åren 1989 och 1996 har hemmaboende ungdomar från 18 år fått sin disponibla inkomst halverad. De ungdomar i åldern 18–24 år som har flyttat hemifrån har fått en minskning med 25 procent av sin disponibla inkomst under samma period.

För att ungdomar som konsumentgrupp skall ha en stark ställning på marknaden behövs kunskaper om bl.a. den egna ekonomin, det egna boendet och om enklare juridiska frågor. Konsumentverket gjorde år 1997 en undersökning om gymnasieelevers konsumentkunskaper där ungefär hälften av de tillfrågade kunde svara rätt på frågorna. Det är svårt att bedöma om det i sin helhet är ett bra eller ett dåligt resultat. En slutsats är dock att det finns flera områden, såsom konsumenträtt och hushållsekonomi, som ungdomar behöver fördjupa sina kunskaper i.

Regeringen har nyligen tillsatt en utredning om Konsumentpolitiken inför ett nytt sekel (Fi 1999:01, dir. 1999:1). I direktiven till kommittén

ingår att analysera om det behövs särskilda insatser för unga konsumenter.

3.3.4 Ungdomar och bostad

Utvecklingen på bostadsmarknaden har under de senaste åren varit ogynnsam för ungdomar. Ungdomars möjligheter att få en egen bostad är beroende av många faktorer. Många hyresvärdar kräver fast anställning. Dessutom kräver även banker vanligtvis fast anställning för att bevilja lån till egen bostad. Även för den som har fast anställning kan det vara svårt att hyra en lägenhet på grund av låg inkomst.

Att få en uppfattning om ungdomars boendesituation är i regel förknippat med stora problem, bl.a. beroende på ungdomars rörlighet och att de inte alltid är folkbokförda där de faktiskt bor. Med stor säkerhet går det dock att hävda att kvarboendet hos föräldrarna under 1990-talet ökat bland unga under 20 år. Enligt rapporten *Svensk Ungdomspolitik – en underlagsrapport inför en bedömning inom Europarådet* (1998) bodde år 1997 ungefär 85 procent av unga i åldern 18–19 år kvar hos föräldrarna mot cirka 80 procent år 1990. Ungefär 33 procent av ungdomarna i åldern 20–23 år bodde kvar hos någon av eller båda sina föräldrar mot cirka 30 procent år 1990. Bland dem i åldern 24–27 år tycks kvarboendet inte ha förändrats nämnvärt under perioden, cirka 6 procent bodde tillsammans med föräldrarna.

Många ungdomar, i synnerhet i storstäderna, har inte ekonomiska möjligheter att hyra en nybyggd lägenhet. De är i hög grad beroende av att andra hushåll går vidare i ”boendekarriären” och på så sätt genererar flyttkedjor. De flesta ungdomar önskar små bostäder med låga hyror. Enligt Boverkets Bostadsmarknadsenkät i januari 1999 bedömer cirka 40 procent av landets kommuner att de har brist på bostäder som ungdomar efterfrågar, trots att det i mer än hälften av dessa kommuner finns ett överskott på bostäder totalt sett.

Den som är funktionshindrad har laglig rätt till ett ekonomiskt bidrag för att anpassa sin bostad så att han eller hon kan leva ett självständigt liv i eget boende (bostadsanpassningsbidraget). Syftet med bostadsanpassningsbidraget är att göra det möjligt för funktionshindrade personer att leva ett självständigt liv i en egen bostad, vilket bl.a. handlar om att ungdomar med funktionshinder skall kunna leva ett liv som i så hög utsträckning som möjligt liknar jämnårigas.

3.3.5 Ungdomars hälsa

Barn och ungdomar i Sverige har en mycket god fysisk hälsa. Svenska barn tillhör de friskaste i världen. I en WHO-studie som genomförts i 25 länder framstår svenska skolbarn som friskare än barn från andra deltagande länder.

Oroande tecken finns dock på att denna positiva utveckling kan komma att brytas på vissa områden, främst när det gäller den psykiska hälsan och levnadsvanorna. Enligt *Folkhälsorapporten* (SoS-rapport

1997:18) utgiven av Socialstyrelsen framgår bl.a. att ensamboende med barn fått det ekonomiskt och socialt svårare och att allt fler barn bor i familjer där en eller båda föräldrarna är utan arbete samt att detta på sikt och indirekt kan innebära problem för barns och ungdomars hälsa och välbefinnande. Ungdomars svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden kan också påverka deras hälsa. Var tredje person som är född år 1974 har uppburit socialbidrag någon gång fram till fyllda 21 år.

Andelen flickor och pojkar som har huvudvärk, ont i magen och känner sig nedstämda är i dag högre än för fem år sedan. Allergier är den vanligaste folksjukdomen hos barn och unga. Nästan varannan person i åldersgruppen 0–24 år har astma, allergi eller annan överkänslighet.

De flesta ungdomar nås av ett hälsobefrämjande program via skolan som i regel består av förebyggande information och grundläggande hälsoråd och som ger tillgång till basal skolhälsovård. Fram till år 1987 förbättrades skolungdomarnas hälsorelaterade levnadsvanor, men därefter har andelen ungdomar som dricker mycket alkohol ökat liksom andelen som prövat narkotika. Det finns en risk att denna utveckling förstärks av de sociala och ekonomiska svårigheter som möter dagens ungdomar. Resultat från Centralförbundets för Alkohol- och Narkotikaupplysning (CAN) skolundersökningar år 1996 (årskurs 9) visar att för både flickor och pojkar är det framför allt folköl och sprit som konsumeras, men mätt i ren alkohol har pojkarna en dubbelt så stor genomsnittlig årskonsumtion som flickorna.

En slutsats i *Folkhälsorapporten* är att de sociala skillnaderna i hälsa är stora och bestående samt att de är genomgående, vare sig man mäter sjuklighet eller dödlighet. Det finns dock ingen tydlig utveckling mot att de sociala skillnaderna ökar. Det är emellertid viktigt att uppmärksamma vad ungdomars förändrade villkor innebär för hälsoutvecklingen, liksom att vara uppmärksam på de skillnader inom ungdomsgruppen som finns i dag.

3.3.6 Ungdomar och narkotika

Narkotikapolitiska insatser skall bygga på balans mellan insatser för att begränsa tillgången och insatser för att dämpa efterfrågan på narkotika. I regeringens skrivelse *En narkotikapolitisk redogörelse* (skr. 1997/98:172) anges att målet skall vara att minska nyrekryteringen till missbruk, att fler missbrukare skall upphöra med sitt missbruk och att tillgången till narkotika skall minska. Visionen är ett samhälle utan narkotika.

I ett internationellt perspektiv är det svenska narkotikaproblemet relativt begränsat. Det finns emellertid signaler på att situationen i Sverige är på väg att ändras. Det har under 1990-talets första hälft skett en fördubbling av andelen ungdomar som uppger att de någon gång har prövat narkotika.

Undersökningar visar att under den senare hälften av 1990-talet har narkotikaerfarenhet och attityder till narkotika bland elever i årskurs 9

visar att de har en större nyfikenhet och ökad erfarenhet av narkotika än i början av 1990-talet.

År 1997 uppgav 8 procent av pojkarna och 7 procent av flickorna i årskurs 9 att de någon gång hade använt narkotika, vilket är en fördubbling jämfört med år 1990.

Det har också skett en ökning av andelen ungdomar som uppger att de har haft lust att pröva narkotika, men ändå inte har gjort det. År 1997 rörde det sig om 9 procent bland flickorna och 6 procent bland pojkarna i årskurs 9.

Enligt dessa undersökningar är hasch eller marijuana den absolut vanligaste debutdrogen. Bland de som uppgivit att de använt hasch eller marijuana är det drygt 70 procent av pojkarna och nästan 80 procent av flickorna som endast var 13–14 år när de första gången använde narkotikan. Detta tyder på en förändrad narkotikapolitisk situation.

3.3.7 Ungdomars fritids- och kulturvanor

Vilken betydelse har fritiden i ungdomars liv? I utredningen *Fritid i skilda världar* av Per Nilsson (1998, Ungdomsstyrelsens utredningar nr 11) presenteras en undersökning om ungdomar och deras fritid. Drygt 3 000 ungdomar mellan 13–25 år fick inför utredningen besvara frågor relaterade till sina fritidsvanor. Av utredningen framgår bl.a. att ungdomar i åldern 13–18 år värderar sin fritid mycket högt och att den hamnar på andra plats efter vänner. Vidare framgår att det stora gemensamma fritidsintresset för ungdomar är att lyssna på musik. Hela 98 procent av ungdomarna anger att de lyssnar på musik en gång per vecka eller oftare oberoende av ålder eller kön.

Idrott är också en populär fritidssysselsättning för ungdomar. I undersökningen har ungdomarna även fått svara på frågor om i vilken utsträckning de utövar idrott/motion. Nästan hälften av dessa ungdomar har svarat att de regelbundet idrottar/motionerar. Något fler pojkar än flickor idrottar för att tävla medan förhållandet är mer jämlikt mellan könen vad gäller att motionera.

Discodans, gå på fest och träffas på stan är inte helt oväntat de vanligaste nöjesaktiviteterna. En något högre andel unga kvinnor än män uppger att de minst en gång per månad gör disco- och restaurangbesök.

Åtta av tio ungdomar i undersökningen ser på TV eller video minst en gång per dag. Lika många av ungdomarna läser böcker eller tidningar på sin fritid varje vecka och ungefär hälften läser böcker eller tidningar varje dag. Bland 16-åringarna redovisas stora könsskillnader när det gäller att läsa böcker, 47 procent av flickorna och 23 procent av pojkarna angav att de minst en gång i veckan läste en bok på sin fritid.

Det finns fortfarande stora skillnader vad gäller tillgången till dator i hemmet mellan olika sociala grupper. Skillnaden vad gäller tillgänglighet minskar genom en allt större tillgång på datorer i skolor, fritidsgårdar och på bibliotek. Skillnaden i datoranvändning mellan könen är dock fortfarande hög. Ungdomarnas sociala bakgrund spelar stor roll för om datorerna används till enbart spel och förströelse eller

om de också används på ett sätt som ger kunskap och inflytande. Detta riskerar att ytterligare förstärka de sociala skillnaderna.

Många ungdomar skaffar sig på sin fritid också erfarenheter av projektarbete, organisation och planering som har stor betydelse för deras kommande yrkesliv. Vissa ungdomar betraktar fritidsaktiviteterna som viktigare vägar in i arbetslivet än skola och traditionell utbildning. Som exempel på detta kan nämnas Föreningen Rock-Party i Hultsfred, som började som en demonstration för egna musiklokaler och som i dag driver en internationellt känd musikfestival och är en resurs vad gäller ungdomars fritid och sysselsättning i regionen.

3.3.8 Ungdomars föreningsengagemang

Enligt utredningen *Fritid i skilda världar* uppger sig fyra femtedelar av alla ungdomar i åldern 13–25 år tillhöra en eller flera föreningar eller organisationer. Idrottsföreningar utgör en klass för sig eftersom cirka 45 procent av flickorna och 55 procent av pojkarna uppger sig vara medlemmar i en idrottsorganisation. Knappt 10 procent av ungdomarna är med i någon ideell organisation eller i en kultur- eller musikförening. Övriga organisationer lockar var och en cirka 6–7 procent av ungdomarna. Siffrorna bygger på ungdomarnas egen definition av att vara med i en organisation och behöver inte betyda ett medlemskap i en traditionellt bildad förening enligt utredningen.

Enligt uppgift från Ungdomsstyrelsen visar utvecklingen under 1980- och 1990-talen att andelen ungdomar som väljer att organisera sig i den traditionella föreningsformen minskar. Däremot har det totala antalet unga som är bidragsgrundande medlemmar i en ungdomsorganisation under slutet på 1990-talet legat stabilt på cirka 600 000 personer. Ungdomar söker nya, flexibla och mer öppna organisationsformer både när de skapar nya föreningar och organisationer och när de väljer att gå in i redan befintliga organisationer. En ny förening som bildas behöver dessutom inte vara avsedd att existera under lång tid utan kan lika ofta bildas kring ett konkret projekt.

3.4 Ungdomars möjlighet till inflytande och delaktighet

Ungdomar och inflytande

Många ungdomar är politiskt intresserade. Ungdomsstyrelsens studie *Ny tid – Nya tankar* uppger att nära 60 procent av de unga kan tänka sig att gå med i ett politiskt parti men att bara 12 procent av dem har varit eller är medlem i ett politiskt parti. En relativt stor del av de yngre anser dock enligt studien att etablerade vägar att uttrycka sig politiskt är otillräckliga. Det verkar som om ungas engagemang i större utsträckning kanaliseras i avgränsade sakfrågor med krav på snabba resultat än i partipolitiken eller andra sammanhang med heltäckande program.

För att bl.a. undersöka hur den kollektiva kompetensen i samhället används genomfördes inom Regeringskansliet våren 1995 en kartläggning av ålderssammansättningen i centrala myndighetsstyrelser och i det statliga kommittéväsendet beträffande verksamhetsåren 1989/90 och 1994/95. Kartläggningen visar att yngre personer i mycket liten utsträckning tas i anspråk för centrala uppgifter. I syfte att öka andelen unga representanter i dessa sammanhang har Regeringskansliet fortsatt att följa upp och informera om ålderssammansättningen i centrala myndighetsstyrelser och i det statliga kommittéväsendet.

Årskiftet 1994/95 var medelåldern i de statliga myndighetsstyrelserna 53,6 år och inom kommittéväsendet 54,2 år. Motsvarande siffror hade vid årskiftet 1997/98 sjunkit till 52,3 respektive 49,2 procent och vid årskiftet 1998/99 ökat något till 52,7 respektive 50,1 procent.

Av ledamöterna i de centrala myndighetsstyrelserna och i det statliga kommittéväsendet var vid årskiftet 1994/95 endast 3 procent respektive 5,3 procent mellan 18 och 39 år. Motsvarande siffror vid årskiftet 1997/98 var 5,0 procent respektive 11,0 procent och vid årskiftet 1998/99 var de 5,0 procent respektive 10,9 procent.

På kommunalt plan finns allt oftare ungdomsråd vilka syftar till att engagera unga och ge dem möjlighet att delta i den lokala politiska diskussionen utan att gå med i ett politiskt parti. Syftet med ungdomsråden är att anlägga ett ungdomsperspektiv på lokala samhällsfrågor i stort. Av de kartläggningar av ungdomsråd och liknande forum för inflytande som Ungdomsstyrelsen genomfört framgår att det finns cirka 100 sådana forum i 90 kommuner. Pojkar och flickor deltar i dessa verksamheter i ungefär samma omfattning. Detta framgår av skriften *Adressboken 1999, kommuner med Ungdomsråd* (Ungdomsstyrelsen 1999).

I detta sammanhang bör även nämnas att ungdomars delaktighet är viktig i arbetet med Agenda 21 och omställningen till en hållbar utveckling. Ungdomar medverkar i arbetet bl.a. i form av ungdomsnätverket Q2000 (KommunUtveckling 2000 – ungdomskampanj för ett hållbart Sverige) som vill engagera ungdomar för hållbar utveckling men också påverka kommuner, företag samt regering och riksdag. Nätverket Q2000 arbetar för att förverkliga Agenda 21 lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

För att stärka ungdomars inflytande och delaktighet i samhällsplaneringen har regeringen gett Boverket i uppdrag att tillsammans med Ungdomsstyrelsen och Kommunförbundet utveckla metoder för hur barns och ungdomars inflytande skall förverkligas i kommunerna i frågor som rör samhällsplanering och liknande frågor. I uppdraget ingår också att analysera frågan om behov av lagstiftning. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 1999.

I dag är rätten till elevinflytande reglerad i bl.a. skollagen (1985:1100). Där finns bestämmelser om att "elever skall ha inflytande över hur deras utbildning utformas" (4 kap. 2 § skollagen). I läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan finns ett särskilt avsnitt om elevernas ansvar och inflytande. Där framgår bl.a. att de demokratiska principerna att kunna påverka, vara delaktig och ta ansvar skall omfatta alla elever. Enligt läroplanen för gymnasieskolan (1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna [LPF 94]) är vidare elevernas ansvar för att planera och genomföra sina studier samt deras inflytande på såväl innehåll som former viktiga principer i utbildningen.

Skolåret 1997/98 påbörjades en fyraårig försöksperiod med lokala skolstyrelser med elevmajoritet. Syftet med lokala skolstyrelser är att ge gymnasieelever och elever i kommunal vuxenutbildning en reell möjlighet till inflytande inom skolan. I slutet av år 1998 deltog 21 skolor i projektet. I den lokala skolstyrelsen skall företrädare för elever och för de anställda vid skolan ingå. Statens skolverk (Skolverket) är den myndighet som bär ansvaret för att utvärdera försöksverksamheten. Regeringen har gett Elevorganisationen i uppdrag att sprida information om försöksverksamheten och följa verksamheten ur elevernas perspektiv.

Många undersökningar, t.ex. undersökningen *Vem tror på skolan?* (Skolverket 1998), visar att elever anser att de har ganska lite att säga till om i skolan. Detta är allvarligt eftersom det ingår i skolans uppgift att fostra demokratiska medborgare. Lärarnas uppfattning om elevinflytande varierar. Det finns lärare i de lägre årskurserna som menar att ett ökat inflytande för eleverna är en nackdel för oroliga och otrygga barn. Lärare i de högre årskurserna upplever ibland elevinflytandet som ett hot mot kravet att "hinna med kursen". Skolverkets senaste attitydundersökning *Vem tror på skolan* (1998) visar att 60 procent av eleverna anser att de kan vara med och bestämma över arbetssättet i skolan och vad som skall tas upp i undervisningen.

För att eleverna skall uppleva ett ökat inflytande i sina studier och över sin studiesituation måste lärarna se ett ökat elevinflytande som ett sätt att utveckla undervisningen och skapa förutsättningar för ett fördjupat lärande. I en konstruktivistisk och problemorienterad pedagogik är inflytande över den egna kunskapstilläggnelsen inte något marginellt utan utgångspunkt för själva kunskapsprocessen. Elevinflytandet hör därmed samman med lärandets kärna. Elevers inflytande över sin vardag hör också nära samman med skolans uppdrag kring värdegrundsfrågor, såsom frågor om främlingsfientlighet, rasism, jämställdhet, inflytande och fostran till demokrati.

Demokratifrågor i Regeringskansliet

I regeringskansliet har ett beredningsarbete inletts i som skall belysa hur den lokala demokratin arbetsformer bättre kan tillvarata medborgarnas engagemang och samtidigt bidra till att stärka den representativa demo-

kratin. Det handlar bl.a. om att finna former för att aktivera det medborgarliga deltagandet i samhället. Det behövs ett brett spektrum av åtgärder för att underlätta och främja människors deltagande i olika former. Förändringar i lagstiftningen kan vara en metod för att underlätta möjligheterna att stärka den lokala demokratis arbetsformer. Kommunallagen bör så långt som möjligt vara tillåtande och stimulera till olika kommunala demokratiförsök. Dessa frågor berör alla medborgares – dvs. även ungdomarnas – möjligheter till inflytande och delaktighet.

3.5 Ungdomars framtidstro

Optimister eller pessimister?

I Ungdomsstyrelsens studie *Ny tid – Nya tankar* ingick bl.a. frågor om upplevd livskvalitet där det framgår att skillnader i upplevd livskvalitet mellan äldre och yngre är ganska små. Yngre tenderar dock att värdera sina livsvillkor något mer negativt. Vidare gäller att personer äldre än 54 år upplever en något högre livskvalitet. I denna grupp uppger nästan 90 procent att de är nöjda med livet.

Bland de yngre (16–29 år) är motsvarande siffra 75 procent. Mellan 10 och 15 procent av landets unga är dock missnöjda med sin situation och ser pessimistiskt på framtiden. Dessa ungdomar befarar i högre grad än optimisterna att arbetslösheten kommer att öka både i Sverige som helhet och på den egna orten. De hyser stor oro för framtida arbetslöshet, särskilt sin egen. Två av tre anser att utan de rätta kontakterna är det omöjligt att få jobb. Denna grupp består av ungdomar som ofta är lågutbildade och har ett svagt socialt nätverk. Dessa ungdomar med en pessimistisk framtidssyn är mer sällan sammanboende och har oftare så mycket fritid att de inte vet vad de skall göra med den. De har dessutom lågt förtroende för det sociala välfärds-systemet. Tre fjärdedelar av dem anser att de har mycket liten valfrihet att själva bestämma hur deras liv skall bli. Det innebär att en mycket stor andel av ungdomarna med en pessimistisk framtidssyn anser att deras möjligheter att ta sig ur en lågt värderad livssituation för egen hand är näst intill obefintliga.

Ungas värderingar och framtidstro

Studien *Ny tid – Nya tankar* visar att ungas framtidsplaner är konventionella i den mening att de centreras kring eget boende, fast anställning, familj och självförverkligande. Unga födda utomlands tycker i högre utsträckning än unga födda i Sverige att det är viktigt att ha en god ställning i samhället vid 35 års ålder. Unga födda i Sverige betonar i stället att det är viktigt att ha mycket fritid.

Trevliga arbetskamrater är den viktigaste aspekten på det arbete unga vill ha vid 35 års ålder. Detta upplevs som långt viktigare än att ha ett

arbete som bidrar till att skapa en mänskligare värld eller ett arbete som innebär en hög materiell standard. Unga kvinnor betonar mer vikten av att ha ett arbete som skapar en mänskligare värld och som bidrar till att utveckla personligheten än vad unga män gör. Bland dem som är födda utomlands är det betydligt fler som tycker att följande är viktigt; internationella kontakter, lugnt och tryggt, skapa bra kontakter, arbetets integritet, bidra till en mänskligare värld samt hög lön. Ungas utbildningsambitioner är höga. Nästan 60 procent av unga mellan 16 och 29 år planerar att ta en akademisk examen. Totalt 16 procent av alla under 30 år har konkreta planer på att flytta utomlands mer permanent. Det finns flera omständigheter som har betydelse för sådana planer. Skillnaden mellan unga män och unga kvinnor är inte särskilt stor. Däremot har det stor betydelse om man är sammanboende eller ej. Bland unga ensamboende är det dubbelt så vanligt att ha konkreta planer på att flytta utomlands än bland sammanboende.

4 En nationell ungdomspolitik

Ungdomspolitiken består i dag av en rad konkreta åtgärder inom ramen för olika sektors reguljära ansvar. Regeringens uppfattning är att det dessutom behövs en övergripande strategi för att förbättra och följa upp ungdomars levnadsvillkor. De förslag som redovisas i detta kapitel utgör ungdomspolitik i den senare betydelsen.

Regeringen vill inledningsvis peka på ett par av de viktiga åtgärder som under de senaste åren genomförts inom olika sektorer i syfte att förbättra ungdomars villkor. För det första har en kraftfull utbyggnad av den högre utbildningen gjort det möjligt för fler ungdomar att studera på högskolan. För det andra har den kommunala utvecklingsgarantin förbättrat möjligheterna för många ungdomar mellan 20 och 24 år att få sysselsättning vilket, tillsammans med andra åtgärder, har bidragit till en kraftig sänkning av ungdomsarbetslösheten. Dessa och andra åtgärder har i juni 1998 redovisats av regeringen i en särskild skrift *Ungdomar i fokus – regeringens viktigaste åtgärder för ungdomar 1994–98*.

En central utgångspunkt för de statliga insatserna har varit ambitionen att ge alla ungdomar jämlika förutsättningar inför framtiden. Denna strävan efter rättvisa – att ständigt försöka skapa jämlika villkor oavsett socioekonomisk bakgrund, kön, etnisk och kulturell bakgrund eller någon form av funktionshinder – har varit en ledstjärna för regeringens politik på ungdomsområdet. Detta är givetvis en central utgångspunkt också för den framtida ungdomspolitiken.

Till denna politik, byggd på åtgärder för att skapa rättvisa, jämlikhet och jämställdhet, vill regeringen nu föra ett system med en generell, sektorsövergripande och målstyrd ungdomspolitik. Denna tar sin utgångspunkt i de gemensamma problem ungdomsgruppen som helhet ställs inför; den s.k. förlängda ungdomstiden, den alltför spridda känslan av maktlöshet samt att många ungdomar upplever att vuxna främst intresserar sig för dem då de skapar eller själva utgör problem. En generell och sektorsövergripande ungdomspolitik har därmed en viktig uppgift i att bejaka ungdomstiden samt underlätta vuxenblivandet.

4.1 Målstyrning av ungdomspolitiken

Regeringens bedömning: Det bör införas ett system för styrning, uppföljning och analys av ungdomspolitiken som består av tre delar:

1. Mål för den nationella ungdomspolitiken som beslutas av riksdagen och som anger ungdomspolitikens inriktning. Målen bör utgöra en av utgångspunkterna för den ordinarie mål- och resultatstyrningen.
2. Delmål som beslutas av regeringen och som utgör en utgångspunkt för uppföljning och analys av den samlade ungdomspolitiken. Dessa mål bör fortlöpande prövas av regeringen.
3. Goda exempel som är avsedda att illustrera olika former av konkret verksamhet som bidrar till att ungdomspolitikens mål uppnås.

Bakgrund: Riksdagen fattade år 1994 beslut om ett antal riktlinjer för ungdomspolitiken (prop. 1993/94:135, bet. 1993/94:KrU31, rskr. 1993/94:354).

De fastslagna riktlinjerna anger att de offentliga insatserna för ungdomar i första hand bör vara stödjande och bygga på ungdomars, föräldrars och andra närståendes engagemang samt att ungdomar skall ha rätt till goda uppväxtvillkor som tillgodoser behovet av både trygghet och av personlig utveckling. Vidare anges att ungdomar skall ges goda förutsättningar att etablera sig som vuxna och göra egna val, liksom att ungdomars personliga ansvarstagande, medmänsklighet, delaktighet och inflytande skall främjas. Slutligen anger riktlinjerna också att åtgärder inom olika områden skall präglas av en helhetssyn på ungdomars situation och utgå från ett ungdomsperspektiv samt att myndigheter och organisationer i ökad utsträckning bör samverka liksom att engagemanget i den ideella sektorn skall tas till vara.

Skälen för regeringens bedömning: I dag sker den politiska styrningen av såväl statlig som kommunal verksamhet i huvudsak utifrån en stark indelning av samhället i olika sektorer. Den ordinarie budgetprocessen är också i huvudsak sektorsbunden och utgår från existerande samhällsliga institutioner.

Som komplement till detta har det utvecklats ett antal sektorsövergripande politikområden vars styrning också utövas främst genom den ordinarie budgetprocessen. Dessa motiveras av att det är angeläget att i vissa fall komplettera den sektorsindelade politiken med ett helhetsperspektiv som tar sikte på en viss målgrupp eller en viss aspekt av samhällsutvecklingen.

Regeringen anser att även ungdomspolitiken bör bedrivas sektorsövergripande. Det främsta skälet för detta är att ungdomspolitiken i hög grad bör utgå från ett helhetsperspektiv på ungdomars situation och levnadsvillkor. Med en stark helhetssyn kan olika insatser riktade till ungdomar bättre samordnas och bli så kraftfulla och resurseffektiva som möjligt.

En sektorsövergripande ungdomspolitik kan också beskrivas som en metod för kvalitetssäkring av samhällets samlade insatser för ungdomar. På såväl lokal som central nivå underlättas en ökad överföring av erfarenheter mellan personer som arbetar med ungdomsfrågor inom olika sektorer. Samtidigt kan olika åtgärder bättre följas upp, vilket förbättrar möjligheterna att mer kvalitativt pröva olika insatser inom ramen för ordinarie budgetprocesser.

En brist med de nuvarande riktlinjerna är att de inte är utformade så att de kan ligga till grund för någon mer systematisk uppföljning och utvärdering. För att uppnå detta krävs, enligt regeringens uppfattning, ett mer utvecklat system för uppföljning och analys av ungdomspolitiken. Därmed skulle också möjligheterna att föra en mer långsiktig och målmedveten sektorsövergripande ungdomspolitik förbättras. Regeringen anser därför att de av riksdagen antagna riktlinjerna för ungdomspolitiken bör ersättas av ett system för styrning, uppföljning och analys som består av tre delar; mål, delmål och goda exempel.

Målen för ungdomspolitiken bör vara övergripande till sin karaktär och prövas av riksdagen i samband med att regeringen återkommande redovisar utfallet av den förda ungdomspolitiken. Delmålen bör fortlöpande prövas av regeringen. De goda exemplen bör identifieras av Ungdomsstyrelsen i samarbete med berörda myndigheter.

Det föreslagna systemet skall ses som ett komplement till den ordinarie styrningen av berörda verksamheter. Den nuvarande ansvarsfördelningen mellan myndigheterna skall därför inte förändras. Regeringen vill, mot denna bakgrund, understryka varje myndighets ansvar att, inom ramen för sitt uppdrag och sina resurser, bidra till att ungdomspolitikens mål uppnås.

4.2 Mål för den nationella ungdomspolitiken

Regeringens förslag: Följande tre mål skall ersätta tidigare antagna riktlinjer för den nationella ungdomspolitiken:

1. Ungdomar skall ha goda förutsättningar att leva ett självständigt liv.
2. Ungdomar skall ha verklig möjlighet till inflytande och delaktighet.
3. Ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande skall tas till vara som en resurs.

Ungdomspolitiska kommitténs förslag: Förslaget överensstämmer huvudsakligen med regeringens.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som har kommenterat kommitténs förslag om övergripande nationella mål för ungdomspolitiken är en majoritet positiva.

Även *Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer* ställer sig bakom de övergripande målen, men efterlyser en deklARATION från statsmakternas sida om konkreta åtgärder. Av ett fåtal negativa remissin-

stanser märks *Tjänstemännens centralorganisation*, som menar att de övergripande målen är så generellt utformade att målens grundläggande betydelse går förlorad.

Skälen för regeringens förslag: Det system för styrning, uppföljning och analys som regeringen vill införa bygger på att riksdagen fastställer ett antal mål av övergripande karaktär.

Regeringens uppfattning är att dessa mål bör fokusera på övergången från att vara ung till att bli vuxen snarare än på övergången från att vara barn till att bli ungdom. Det är vidare viktigt att målen utgår från en syn på ungdomar som individer med förmåga att fatta egna beslut samt självklar rätt att påverka. Slutligen bör målen för ungdomspolitiken också ge uttryck för en ambition att ta till vara den positiva kraft som ungdomar utgör i samhället.

Målen bör vara formulerade så att de avser den påverkan på samhällsutvecklingen som riksdag och regering har för avsikt att uppnå genom olika insatser. Målen bör vidare utformas så att de kan utgöra en av utgångspunkterna för den ordinarie mål- och resultatstyrningen liksom för en sektorsövergripande uppföljning och fördjupad analys av ungdomspolitiken.

Regeringen har valt benämningen mål för ungdomspolitiken samt något modifierat Ungdomspolitiska kommitténs förslag i syfte att åstadkomma en anpassning till den mål- och resultatstyrning för statsförvaltningen som har börjat tillämpas efter det att kommittén presenterade sitt betänkande. Till sitt innehåll överensstämmer dock regeringens förslag till mål för ungdomspolitiken med kommitténs förslag till övergripande mål.

Goda förutsättningar att leva ett självständigt liv

Ett första mål för ungdomspolitiken bör, enligt regeringens förslag, vara att ungdomar skall ha goda förutsättningar att leva ett självständigt liv. Många ungdomars liv präglas av att de har svårt att etablera sig på vissa samhälleliga arenor. På grund av långa utbildningstider och svårigheter att få arbete och bostad upplevs det av många ungdomar som om tidpunkten då de blir vuxna förskjuts. Att ha ett arbete, en egen bostad och en egen ekonomi leder till självständighet gentemot föräldrar, andra vuxna och samhällets institutioner. Det är i flera avseenden detta som kännetecknar vuxenblivandet. Politiken bör därför underlätta för ungdomar att successivt uppnå den självständighet som kännetecknar vuxnas liv.

Ungdomars möjlighet till inflytande och delaktighet

Ett andra mål för ungdomspolitiken bör, enligt regeringens uppfattning, vara att ungdomar skall ha verklig möjlighet till inflytande och delaktighet. Detta gäller både inflytande över den generella samhällsutvecklingen och över beslut som rör ungdomarnas egna liv och verksamheter. Ungdomars inflytande måste därför handla om såväl den enskildes

inflytande över sin vardag som ungdomars gemensamma möjligheter att påverka såväl nationellt som internationellt.

Om unga människor inte känner sig delaktiga undermineras en väsentlig del av grunden för det demokratiska samhället. Detta är oacceptabelt utifrån demokratisynpunkt och allvarligt för samhällsutvecklingen. Av avgörande betydelse är också att samhället förmår att möta ungdomars önskemål om nya, mer direkta former för inflytande och delaktighet. Detta ställer krav i första hand på det politiska systemet, men också på de myndigheter och andra samhällseliga institutioner som hanterar frågor som är angelägna för ungdomar.

De skillnader som generellt finns mellan mäns och kvinnors möjligheter till inflytande gäller även unga män och kvinnor. Därför måste jämställdhetsaspekten särskilt beaktas inom ungdomspolitik.

Ungdomar är en resurs

Ett tredje mål för den ungdomspolitik som regeringen föreslår är att ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande skall tas till vara som resurs. Ett samhälle som stimulerar aktivt engagemang leder i sig till ökad delaktighet för den enskilde. Men det innebär också att det skapas energi och kraft som kan tas till vara av samhället som helhet. Samhället måste i högre grad än i dag utnyttja unga människors kompetens inom olika områden.

Ungdomars representation i olika offentliga styrelser och andra beslutande organ är i dag låg i förhållande till deras andel av befolkningen. På grund av en alltför dålig åldersspridning är många offentliga organs sammansättning i dag åldersmässigt alltför homogena, vilket i sin tur kan leda till kvalitativa problem. Erfarenhet och formella meriter är ofta otillräckliga urvalskriterier för att i en grupp samla den kompetens som behövs för att lösa problem i ett modernt och föränderligt samhälle. Ungdomars kreativitet, nya kunskaper och värderingar bör i högre grad utnyttjas som komplement till erfarenhetsbaserad kunskap och kompetens.

I takt med att samhället blir alltmer internationaliserat och mångfalden ökar också behovet av sådan kunskap och kompetens som många ungdomar besitter, exempelvis IT-, media- och språkkunskaper.

4.3 Precisering av den nationella ungdomspolitik

Regeringens bedömning: Målen för ungdomspolitik bör vara en av utgångspunkterna för den ordinarie mål- och resultatstyrningen. Med stöd av dessa mål bör effekterna av de insatser som genomförts med anledning av ungdomspolitik följas upp och analyseras sektorsövergripande. För att göra detta möjligt bör målen kompletteras med delmål som är möjliga att följa upp.

Ungdomspolitiska kommitténs förslag: Kommitténs förslag överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Kommitténs förslag till former för styrning, utvärdering och uppföljning innebär att de övergripande mål kommittén föreslår skall brytas ned till konkreta mål utifrån vilka såväl styrning som uppföljning och utvärdering skall ske.

Remissinstanserna: Remissinstanserna uppvisar betydande variationer när det gäller synpunkter på de konkreta mål som kommittén föreslagit. Flera remissinstanser kritiserar de konkreta målen för att inte vara tillräckligt realistiska och sakna finansiering. Ett antal kommuner pekar på konflikten mellan den kommunala självstyrelsen och den detaljreglering som de föreslagna konkreta målen innebär. Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig om de konkreta målen är av olika skäl tveksamma till hur dessa mål formulerats. De flesta remissinstanserna förespråkar dock att de övergripande målen kompletteras med mer konkreta mål och åtgärder.

Skälen för regeringens bedömning: Mål- och resultatstyrning av ungdomspolitiken bör även i framtiden ske inom ramen för den ordinarie budgetprocessen. Regeringen bedömer att de mål för ungdomspolitiken som föreslagits bör vara en av utgångspunkterna för den mål- och resultatstyrning som sker genom berörda myndigheters regleringsbrev.

Regeringen anser vidare att den ordinarie mål- och resultatstyrningen bör kompletteras med en sektorsövergripande uppföljning och analys av effekterna av de insatser som genomförts med anledning av ungdomspolitiken. Genom den kunskap som då erhålls kan samhällets resurser utnyttjas bättre. Samtidigt blir samhällets insatser och den politik som ligger till grund för insatserna tydligare för de enskilda ungdomarna.

Regeringen ansåg, i likhet med flertalet remissinstanser, att de konkreta mål som Ungdomspolitiska kommittén föreslagit behövde ses över. Regeringen gav därför i december 1997 Ungdomsstyrelsen i uppdrag att, i nära samarbete med berörda myndigheter samt Kommunförbundet, lämna förslag till konkreta delmål under respektive övergripande mål. Uppdraget redovisades till regeringen i maj 1998 i rapporten *Förslag till delmål för ungdomspolitiken*.

Ungdomsstyrelsens förslag har därefter beretts inom Regeringskansliet. Regeringen har, med Ungdomsstyrelsens rapport som utgångspunkt, valt ut ett antal områden där mer konkreta mål bör formuleras. Regeringen anser dock att den av kommittén föreslagna termen konkreta mål bör ersättas med delmål. Därmed vill regeringen understryka att målstyrningen av ungdomspolitiken skall ingå som en integrerad del av regeringens ordinarie mål- och resultatstyrning och göras inom ramen för den ordinarie budgetprocessen.

Under förutsättning av riksdagens godkännande av de övergripande målen för ungdomspolitiken avser regeringen att utarbeta delmål för ungdomspolitiken vilka bl.a. bör ingå i regleringsbrevet för budgetåret 2000 till berörda myndigheter. Delmål bör formuleras inom de områden där ungdomar är berörda.

Mål 1 Ungdomar skall ha goda förutsättningar att leva ett självständigt liv

Under detta övergripande mål bör det formuleras delmål som rör främst utbildning, arbete, bostad och ekonomisk självständighet.

Delmålen inom utbildningsområdet bör ta sikte på elevers möjlighet till godkända studieresultat, valmöjligheter vad gäller utbildningsplatser inom gymnasieskolan samt möjligheter till arbetsplatsförlagd praktik inom gymnasieutbildningen.

När det gäller arbete finns det redan i dag ett mål som anger att ingen ung skall behöva gå arbetslös mer än 100 dagar. Andra delmål som kan bli aktuella kan vara att underlätta för unga att skaffa feriepraktik samt att medverka till att unga kan skaffa en egen bostad.

Mål 2 Ungdomar skall ha verklig möjlighet till inflytande och delaktighet

Under detta övergripande mål bör det formuleras delmål som rör främst utbildningsväsendet, fritidsområdet och kommunernas roll.

Delmål som fokuserar på ett ökat elevinflytande över såväl skolmiljön som undervisningen och skolans arbetsformer intar en central roll utifrån demokratisynpunkt.

På fritidsområdet bör delmål formuleras om vikten av att stödja ungas egen organisering, att stödja förnyelse och utveckling av föreningslivet samt att uppmuntra nya former av organisationer och sammanslutningar.

Delmål som tar sikte på ungdomars inflytande i kommunerna bör dels handla om att utnyttja bestämmelsen i 6 kap. 8 § kommunallagen (1991:900) i syfte att uppmuntra ökat brukarinflytande, dels handla om att utveckla ungdomars inflytande och delaktighet i samhällsplaneringen.

Mål 3 Ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande skall tas till vara som en resurs

Under detta övergripande mål bör det formuleras delmål som rör samhällets förmåga att i olika sammanhang ta till vara ungas engagemang. Delmålen bör utgå från att ungdomar generellt sett har ett stort intresse för frågor som i vårt samhälle betraktas som viktiga framtidsfrågor. Detta gäller såväl miljöfrågor och arbete mot främlingsfientlighet och rasism som IT-frågor och skapande av innovativa företag.

Ett annat område som bör bli föremål för delmål avser ungas representation i olika former av beslutande organ. Enligt regeringens bedömning är det angeläget att öka andelen yngre ledamöter i dessa på såväl statlig som kommunal nivå för att därmed bättre ta till vara den specifika kompetens ungdomar kan bidra med. Delmål om att ta till vara ungdomars resurser i dessa sammanhang bör därför formuleras.

Ett delmål bör ta fasta på att skolan bör främja ungas engagemang och deltagande i samhällsfrågor, t.ex. aktivt arbete i elevråd och ungdomsråd. Kommunerna bör vidare verka för att skolan i ökad utsträckning skall bli en arena där kommunala samhällsfrågor diskuteras och ungas synpunkter inhämtas.

Regeringens förslag: Ungdomsstyrelsen skall verka för att målen för den nationella ungdomspolitiken uppfylls. Det skall vara regeringens uppgift att utforma de övergripande målen för Ungdomsstyrelsens verksamhet.

Regeringens bedömning: Ungdomsstyrelsen bör få i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter och i samråd med Kommunförbundet utveckla en metod för att identifiera, presentera och sprida goda exempel.

Ungdomspolitiska kommitténs förslag: Kommittén anser att ett tillägg till Ungdomsstyrelsens verksamhetsmål bör övervägas där det framgår att myndigheten i all sin verksamhet t.ex. bidragsgivning, arbete med EU:s program och projektsatsningar bör beakta målen för ungdomspolitiken.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har yttrat sig särskilt över detta.

Skälen för regeringens förslag: Samtidigt som riksdagen fattade beslut om riktlinjer för ungdomspolitiken beslutades om övergripande mål för Ungdomsstyrelsens verksamhet (prop. 1993/94:135, bet. 1993/94:KrU31, rskr. 1993/94:354). De övergripande målen anger att Ungdomsstyrelsens verksamhet skall vara att främja goda uppväxtvillkor för ungdomar samt verka för att unga människor görs delaktiga i samhällsutvecklingen. Ungdomsstyrelsen skall arbeta sektorsövergripande och ha en kontinuerlig kontakt med kommunerna när det gäller att följa ungdomars villkor i samhället.

Enligt propositionen är det viktigt att någon myndighet har ett sektorsövergripande ansvar för att utifrån en helhetssyn kunna följa utvecklingen av ungdomars villkor och anlägga ett ungdomsperspektiv på frågor inom olika samhällsområden. Vidare anges i propositionen att Ungdomsstyrelsens kunskaper om ungdomars uppväxtvillkor i vid mening således också bör stärkas. Ambitionen bör vara att Ungdomsstyrelsen skall fungera som en kunskapsbank i ungdomsfrågor gentemot andra myndigheter, kommuner, föreningsliv, ungdomsarbetare och enskilda.

För att kunna fullgöra sina övergripande uppgifter menade regeringen att Ungdomsstyrelsen också bör följa utvecklingen i kommunerna. Den ökade differentieringen och de knappa resurserna ökar också behovet av erfarenhetsutbyte och rådgivning, såsom goda exempel på utveckling av lokal ungdomsverksamhet och nya arbetsformer. Härutöver ansåg regeringen att arbetet med att följa upp och utvärdera insatser för ungdomar på olika samhällsområden bör resultera i att Ungdomsstyrelsen regelbundet lämnar regeringen en fördjupad redovisning av ungdomars uppväxtvillkor samt förslag till åtgärder på angelägna områden.

Med anledning av förslaget i avsnitt 4.2 om att mål för den nationella ungdomspolitiken skall införas anser regeringen att de nu gällande övergripande målen för Ungdomsstyrelsens verksamhet bör revideras. Det

bör därvid vara regeringens uppgift att utforma de övergripande målen för Ungdomsstyrelsens verksamhet. Ungdomsstyrelsen skall naturligtvis verka för att målen för den nationella ungdomspolitiken uppfylls på bästa sätt.

Det är regeringens mening att Ungdomsstyrelsen skall fortsätta att arbeta sektorsövergripande. Detta arbete bör dock utvecklas, bland annat skall Ungdomsstyrelsen – i samråd med andra myndigheter och Kommunförbundet – utveckla ett system för att årligen och samlat redovisa relevant statistik och annan information i förhållande till de föreslagna målen. Det är regeringens bedömning att huvuddelen av den nödvändiga informationen finns tillgänglig genom den statistik som statliga myndigheter redan producerar. Ungdomsstyrelsens uppgift bör därför framför allt vara att samordna och sammanställa resultat från andra myndigheter samt att komplettera dessa med egna undersökningar där nödvändig information saknas. Ungdomsstyrelsen bör i detta sammanhang särskilt ansvara för att belysa rättvise- och könspektiven.

Ungdomsstyrelsens uppföljning av ungdomspolitiken på lokal nivå bör liksom tidigare ha som utgångspunkt att såväl följa upp som att stödja utvecklingen av den kommunala ungdomspolitiken. Som tidigare har nämnts skall Ungdomsstyrelsen bl.a. med hjälp av goda exempel på lokal ungdomsverksamhet och med nya arbetsformer bistå kommuner med rådgivning och erfarenhetsutbyte. Regeringen menar att sådan verksamhet är ett viktigt instrument när det gäller att utveckla ungdomspolitiken. En mer systematisk utveckling av goda exempel som bidrar till att ungdomspolitikens mål uppnås inom olika prioriterade områden är därför önskvärd. Dessa goda exempel kan göra det lättare att visa vad ungdomspolitiken innebär i praktiken. Således bör denna verksamhet utvidgas så att även myndigheter och andra berörda kan ta del av den.

Regeringen har därför för avsikt att ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att utveckla en metod för att i samverkan med berörda myndigheter identifiera, presentera och sprida goda exempel. Det är i detta sammanhang angeläget att understryka att olika verksamheter måste utvecklas utifrån sina egna förutsättningar och behov. De goda exemplen skall inte utgöra mallar avsedda att kopiera utan skall snarare ha funktionen att inspirera. I *bilaga 8* lämnas en förteckning över 99 projekt och andra verksamheter som Ungdomsstyrelsen identifierat och som i detta sammanhang kan tjäna som exempel.

Härutöver bör Ungdomsstyrelsen ansvara för uppföljning och analys av ungdomspolitiken utifrån de mål och delmål som riksdag och regering beslutar. Detta bör ske i nära samarbete med berörda myndigheter. Ungdomsstyrelsen bör även i fortsättningen åläggas att återkommande, vart fjärde år, till regeringen redovisa en fördjupad analys av hur ungdomspolitiken utvecklas. Denna analys vilken skall kunna ligga till grund för regeringens redovisning till riksdagen.

5 Ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro

Genom den målstyrningsmodell som presenteras i kapitel 4 ökar, enligt regeringens bedömning, möjligheterna att få ett starkare och mer systematiskt genomslag för ungdomsperspektivet inom en rad olika områden. De synliga resultaten av detta kommer dock sannolikt att dröja till något år efter att riksdagen behandlat denna proposition.

Regeringen kan samtidigt konstatera att det på ett antal områden finns ett omedelbart behov av insatser. Mot denna bakgrund redovisas i detta kapitel prioriteringar samt ett antal åtgärder som genomförs på regeringens initiativ.

5.1 Demokrati – inflytande och delaktighet

Utöver de tre övergripande målen för ungdomspolitiken anser regeringen att det också behövs mer direkta åtgärder för att stärka ungdomars möjligheter till inflytande och delaktighet. Dessa insatser måste i så stor utsträckning som möjligt utgå från unga människors egna tankar och ambitioner.

Skolan har en särskilt stor betydelse när det gäller att värna och utveckla demokratin, såväl genom teoretiska studier som i praktisk handling. Men även ungdomars relation till, och förtroende för, olika offentliga organ är i sammanhanget mycket viktiga.

5.1.1 En demokratikommission för, med och av ungdomar

Regeringens bedömning: Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) bör få ekonomiskt stöd för att rådet fristående skall utreda ungdomars möjligheter att påverka såväl i sina egna miljöer som i större politiska sammanhang.

Skälen för regeringens bedömning: Ett av de ungdomsting som föregått denna proposition arrangerades av Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) och samlade representanter från olika ungdomsorganisationer. Som ett resultat av detta ungdomsting har LSU den 25 mars 1999 kommit in till Kulturdepartementet med en framställan om att inrätta en demokratikommission om ungdomars möjligheter till inflytande och delaktighet. Denna skall, enligt framställan, komplettera Demokratiutredningens (SB 1997:01) arbete genom att kartlägga samt analysera och lämna förslag vad gäller ungdomars möjligheter att påverka skolmiljön, sin närmiljö, kommunpolitiken, landstingspolitiken, den nationella politiken, Europapolitiken och ungdomars situation i världen. En annan viktig uppgift skulle vara att utvärdera metoder som i

dag används och att ta fram olika lösningar för att öka ungdomars delaktighet i det demokratiska livet. LSU erbjuder sig att vara värd för kommissionen.

Demokratiutredningen (dir. 1997:101) är en parlamentarisk kommitté med uppgift att belysa de nya förutsättningar, problem och möjligheter som det svenska folkstyret möter inför 2000-talet. I tilläggsdirektiv (dir. 1998:100) har utredningen fått i uppdrag att utreda orsakerna till det sjunkande valdeltagandet och att föreslå åtgärder för att öka medborgarnas delaktighet och engagemang i det demokratiska systemet.

Regeringen instämmer i LSU:s uppfattning att ett utredningsarbete av det slag som LSU föreslår bör genomföras. Ungdomsorganisationerna bör därför, genom LSU, ges ekonomiskt och övrigt stöd för att genomföra en fristående utredning för att kartlägga ungdomars möjlighet till inflytande och delaktighet. Det är angeläget att arbetet genomförs främst av ungdomar och på ungdomars villkor. Arbetet bör därför göras av representanter som är utsedda av ungdomsorganisationerna. För att ge möjlighet till ett flexibelt arbetssätt bör utredningen genomföras genom LSU:s försorg.

Regeringen vill samtidigt understryka betydelsen av att ungdomar med olika slags erfarenheter och levnadsvillkor deltar i arbetet. Därmed bör det ställas krav på jämn könsfördelning, medverkan av ungdomar med olika etnisk och kulturell bakgrund samt medverkan av ungdomar med olika typer av funktionshinder. För att kunna genomföra ett bra arbete med hög kvalitet bör gruppen också få tillgång till bl.a. relevant information från myndigheter och forskare.

Regeringen har under arbetet med denna proposition också inhämtat information om att representanter från Kommunförbundet och Landstingsförbundet är beredda att medverka under arbetets genomförande.

5.1.2 Demokrati i skolan

Regeringens bedömning: Ungdomarnas demokratiska engagemang bör på olika sätt uppmuntras av skolan. Regeringen bör under år 1999 särskilt verka för att

- försöksverksamheten med lokala styrelser med elevmajoritet på gymnasieskolorna sprids,
- elevrådsarbete och annat ideellt arbete uppmuntras i skolan,
- elevombudsmannen ges fortsatt stöd,
- politiska ungdomsförbund ges bättre möjligheter att medverka i skolan, och
- anordnande av s.k. skolval uppmuntras.

Skälen för regeringens bedömning: Skolan är den viktigaste institutionen i ungdomars liv. Skolan är också en plats där många förväntningar inför framtiden formas. En av skolans mest grundläggande uppgifter är därmed att lyfta fram de demokratiska värderingar som vårt

samhälle vilar på. Detta måste ske såväl praktiskt som teoretiskt. I detta sammanhang är det väsentligt att kunskap ges om det representativa systemets funktionssätt, olika kommunala inflytandeformer och olika medborgerliga rättigheter och skyldigheter.

Flera olika undersökningar och iakttagelser pekar på att eleverna anser att de har för lite att säga till om i skolan. Medan de yngsta är mer nöjda med sina möjligheter att påverka upplever de äldre eleverna att de har mindre möjligheter. Generellt tycks missnöjet växa i takt med att eleverna blir äldre, men det finns tendenser till förbättringar. Regeringen anser att det är viktigt att ungdomar allt eftersom de blir äldre får ökade möjligheter att påverka, inte minst som en förberedelse inför livet som vuxen.

Regeringen har, bl.a. mot denna bakgrund, särskilt uppmärksammat frågan om den värdegrund skolan vilar på och anvisat medel för ett särskilt värdegrundsprojekt. En projektgrupp inom Utbildningsdepartementet har tillsatts för att vidta åtgärder i syfte att utveckla och stödja det lokala arbetet med att tillämpa värdegrunden i praktiken. Elevernas betydelse för arbetet med värdegrunden i skolan skall särskilt beaktas och lyftas fram.

Det är också viktigt att ungdomars demokratiska engagemang direkt och på olika sätt uppmuntras av skolan. Därmed ges FN:s konvention om barnets rättigheter en reell innebörd även i skolan. Åtgärder bör vidtas för att såväl stärka elevernas möjligheter till inflytande som för att ge andra delar av demokratin ökade möjligheter att verka i skolan.

Försöksverksamhet på gymnasieskolorna med lokala styrelser med elevmajoritet

Läsåret 1997/98 inleddes, efter riksdagens beslut (prop. 1996/97:109, bet. 1996/97:UbU10, rskr. 1996/97:222), en fyraårig försöksverksamhet vilken innebär att kommunerna får överlåta vissa ansvars- och beslutsbefogenheter till en lokal styrelse med elevmajoritet. Försöksverksamheten omfattar gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen. I den lokala styrelsen skall företrädare för elever och anställda vid skolan ingå.

Informationen om försöksverksamheten till landets kommuner och skolor har främst skett genom Kommunförbundet. Dessutom har Elevorganisationen fått ekonomiskt stöd för att sprida information om försöksverksamheten och följa verksamheten ur elevernas perspektiv.

Skolverket bär ansvaret för utvärderingen av försöksverksamheten. I slutet av år 1998 hade 21 skolor inrapporterat till myndigheten att de deltar i försöksverksamheten. Skolverket bör i sin utvärdering också redovisa vilka hinder som funnits för försöksverksamheten. Regeringen avser att efter utvärderingen avgöra på vilket sätt arbetet med att stärka elevers inflytande i skolan skall gå vidare.

De lokala formerna för elevernas inflytande på skolnivå – främst elevråd och elevkårer – fyller en viktig funktion när det gäller elevers möjligheter att påverka skolan. De kan utgöra en god möjlighet för eleverna att få inflytande i skolan samt vara en värdefull tillgång för den enskilda skolan. Det krävs emellertid att elever uppmuntras att engagera sig i dessa verksamheter för att de skall fungera och framför allt att onödiga hinder tas bort.

Dessa hinder är sällan formella utan utgörs ofta av attityder och värderingar som, inte minst, de vuxna i skolan har till verksamheten. Det är därför angeläget att skolan är tydlig med att visa sin uppskattning av elevers engagemang i såväl elevråd och elevkårer som andra typer av ideella och demokratiskt uppbyggda sammanslutningar, t.ex. olika ungdoms-, idrotts-, främjande- och hjälporganisationer.

Mot denna bakgrund är det oroväckande att det på enskilda skolor förekommer att elever som engagerar sig i elevråds- och elevkårsarbete får detta registrerat i sina betyg som frånvarotimmar. En sådan ordning går stick i stäv med skolans uppgift att verka för demokratins idéer. Snarare bör arbetet förtjäna uppskattning också i betygen. Regeringen avser därför att i samtal med Kommunförbundet och Skolverket understryka vikten av att skolorna i högre utsträckning än i dag värderar och dokumenterar deltagande i elevråds- och elevkårsarbete samt ideellt arbete av liknande karaktär.

En elevombudsman för att ta till vara elevers rättigheter

Elevorganisationen är en s.k. elevfacklig organisation för elever i högre årskurser i grundskolan och gymnasiet med elevråd och elevkårer som sina lokalavdelningar. Sedan år 1996 finns i Elevorganisationens regi en särskild elevombudsman med uppgift att ta till vara elevers rättigheter. En extern utvärdering av elevombudsmannens två första år har visat att elevers behov av sådant stöd är stort. Regeringen anser att initiativet även i framtiden bör stödjas och avser därför att göra det ekonomiskt möjligt för en fortsättning av verksamheten.

Politiken måste få komma in i och verka i skolan

Skolan har en central roll för att främja demokratins idéer. Uppgiften är så viktig att den har fått komma till uttryck i 1 kap. 2 § skollagen (1985:1100), den s.k. portalparagrafen. Det är därför angeläget att den enskilda skolan har ett väl utvecklat kontaktnät gentemot övriga samhället, vilket också betonas i läroplanen. Detta bör omfatta olika samhällspolitiskt engagerade organisationer, men det är särskilt viktigt att skolan också har en öppen dörr till de politiska partierna och de politiska ungdomsförbunden. Beslut om i vilken utsträckning dessa skall få tillträde till skolan är i dag en kommunal angelägenhet.

Inställningen till huruvida de politiska partierna och de politiska ungdomsförbunden över huvud taget skall få tillträde till skolorna varierar i

dag mellan olika kommuner. Regeringen ser med oro på att dessa organisationer utestängs från vissa skolor. Det är inte acceptabelt att elever förhindras att i skolan få kontakt med organisationer och andra sammanslutningar som har stor betydelse för vår demokrati. Det är tvärtom angeläget att skolorna generellt öppnar sig för medverkan från såväl samhällspolitiskt engagerade organisationer i allmänhet som de politiska partierna och ungdomsförbunden i synnerhet.

Den värderingsstudie som redovisades i Ungdomsstyrelsens rapport *Ny tid – nya tankar? Ungdomars värderingar och framtidstro* visade att en stor grupp ungdomar är intresserade av de politiska partierna, men att de av någon anledning är avvaktande. Studien visade också att ungdomar är positiva till att partierna får tillträde till skolorna, och att de skulle önska sig mer information från dem på detta sätt. De politiska ungdomsförbunden bör därför få möjligheter att gå ut i skolorna med information och debatt om politiken och den politiska demokratins arbetssätt också när det inte är valår.

Skolvalen kan vara ett viktigt instrument för att uppmuntra ungdomars intresse för politiken. Det är också en mycket stor andel av skolorna, främst gymnasieskolorna, som anordnar skolval. Det har emellertid visat sig att vissa skolor inte redovisar resultaten av dessa val. Regeringen anser att skolval bör uppmuntras och att en redovisning av valresultatet alltid bör ske. Om inte detta sker riskerar elevernas förtroende för såväl skolan som för valinstitutet att drabbas. Regeringen kommer därför att uppmärksamma även dessa frågor i kommande samtal med Kommunförbundet och Skolverket.

Studenters inflytande i högskolan skall stärkas

Även på högskolan och universiteten är frågan om inflytande för de studerande viktig. För att närmare utreda studentinflytandet tillsatte dåvarande utbildningsministern år 1997 en arbetsgrupp. Arbetsgruppen överlämnade i augusti 1998 rapporten *Studentinflytande i högskolan* (Ds 1998:51). Arbetsgruppen menar att studenternas inflytande bör ses som en central komponent i den högre utbildningen av flera skäl. Arbetsgruppen föreslår ett antal åtgärder för att öka studenters inflytande över sin utbildning samt högskolan och sina egna organisationers verksamhet. Regeringen avser att senare återkomma till riksdagen i frågan.

5.1.3 En ungdomsdelegation knuten till regeringen

Regeringens bedömning: En ungdomsdelegation bör inrättas. Den bör fungera som ett rådgivande organ till regeringen i frågor av särskild betydelse för ungdomar och ungdomars levnadsvillkor. Ungdomsdelegationen bör samtidigt vara ett forum för ungdomars inflytande och delaktighet i rikspolitiken.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen behöver i sitt arbete bättre tillgång till den kompetens om ungdomar och ungdomars levnadsvillkor som bara ungdomar själva kan tillföra. Det är samtidigt angeläget att ungdomar ges bättre möjligheter att kommunicera direkt med representanter för regeringen i olika frågor som är väsentliga för ungdomars levnadsvillkor. För att tillgodose dessa behov, och därmed ge ungdomar bättre möjlighet till inflytande och delaktighet i ungdomspolitik, avser regeringen att inrätta en särskild ungdomsdelegation knuten till Regeringskansliet (Kulturdepartementet). Ungdomsdelegationen, som skall ersätta den nuvarande Barn- och ungdomsdelegationen, skall ledas av ungdomsministern.

Ungdomsdelegationen bör ha till främsta uppgift att stödja regeringen i genomförandet och uppföljningen av den nationella ungdomspolitik. Delegationen kommer därmed att fungera som ett rådgivande organ till regeringen i frågor av särskild betydelse för ungdomar och ungdomars levnadsvillkor. En utgångspunkt för delegationen skall vara de ungdomspolitiska mål som riksdagen fastställer med anledning av regeringens förslag i kapitel 4. Utifrån dessa mål skall delegationen särskilt arbeta med frågor om rättvisa villkor för ungdomar, med tonvikt på rättvisa villkor mellan flickor och pojkar samt mellan ungdomar med olika etnisk och kulturell bakgrund och för ungdomar med någon typ av funktionshinder.

Ungdomsdelegationen skall också fungera som ett bredare forum för ungdomars delaktighet och inflytande i den nationella ungdomspolitik. Därför skall delegationens arbete delvis vara utåtriktat, i syfte att fånga upp ungdomars åsikter i olika delar av landet.

Genom att delegationen knyts direkt till regeringens arbete bör också samhället i övrigt uppmuntras till liknande initiativ, såväl på lokal som regional nivå.

5.1.4 Fler ungdomar i olika offentliga organ

Regeringens bedömning: Insatser bör göras för att förbättra åldersspridningen i centrala myndigheters styrelser. Statistik bör redovisas över åldersfördelningen inom statliga kommittéer och utredningar i kommande års skrivelser till riksdagen om kommittéväsendet. Ungdomsstyrelsen bör få i uppdrag att kartlägga ålders-sammansättningen i olika kommunala beslutsorgan.

Skälen för regeringens bedömning: I dag saknas i alltför stor utsträckning unga representanter i en rad olika offentliga organ, både på central och lokal nivå. Det finns två skäl att se detta som ett allvarligt problem.

För det första innebär bristen på unga företrädare att avstånden mellan de offentliga organen och ungdomarna riskerar att öka ytterligare. Därmed finns det risk för att ungdomars känsla av utanförskap i relation till politik och förvaltning bekräftas och förstärks. En sådan utveckling

skulle på sikt kunna innebära att kommande generationer alltmer tar avstånd från vår demokratiska modell, byggd på parlamentarism och representativ demokrati. En sådan utveckling måste givetvis motverkas.

För det andra innebär bristen på unga representanter i myndighetsstyrelser och statliga kommittéer, liksom en viss avsaknad av äldre företrädare, en alltför dålig åldersspridning. Eftersom homogena grupper, enligt såväl forskning som erfarenheter från t.ex. den privata sektorn, generellt inte besitter samma kollektiva kompetens som heterogena grupper leder detta till kvalitativa problem. Det är därför också av kvalitetsskäl angeläget att öka åldersspridningen.

Ungdomar besitter i flera avseenden kompetens som är unik för deras generation, bl.a. på IT-, kultur- och miljöområdet. Regeringen avser att under hösten 1999 identifiera ett antal myndighetsstyrelser där avsaknaden av denna kompetens är tydlig och där behovet av ökad åldersspridning är särskilt stor. Vidare avser regeringen att i samband med tillsättningen av nya kommittéer ta ökad hänsyn till behovet av såväl en god åldersspridning som en ökad andel yngre representanter.

För att komma åt problemet med ungdomars underrepresentation i offentliga organ är det nödvändigt att detta tydligt åskådliggörs. Sedan år 1995 görs det inom Regeringskansliet en årsvis sammanställning av ålderssammansättningen i statliga centrala myndighetsstyrelser och kommittéer. Regeringen har därmed kunnat följa utvecklingen under senare år. Även om det har förekommit smärre skillnader mellan åren har denna statistik styrkt antagandet att unga är kraftigt underrepresenterade i såväl statliga myndighetsstyrelser som i det statliga kommittéväsendet.

De positiva avvikelser som noterats i den generella åldersstatistiken har gällt kommittéerna och har varit en följd av att enskilda kommittéer haft en mycket stark ungdomsrepresentation, t.ex. Ungdomens IT-råd och Ungdomspolitiska kommittén. Kommittéer med denna typ av ålderskoncentration kan vara till nytta för vissa specifika ändamål, exempelvis den ungdomsdelegation som redovisats i avsnitt 5.1.3. Det är dock generellt sett angeläget att även i dessa sammanhang sträva efter en god åldersspridning, och därmed få in fler vuxna och äldre personer i t.ex. kommittéer som arbetar med typiska ungdomsfrågor.

Det är naturligtvis likaså angeläget att ungdomars medverkan inte koncentreras till enbart de områden som är att betrakta som specifik ungdomspolitik. Ungdomars medverkan, kunskaper och synpunkter behövs över ett större fält.

Varje år lämnar regeringen en skrivelse till riksdagen om arbetet i kommittéväsendet, den s.k. kommittéberättelsen. I denna redovisas bl.a. könsfördelningen i de statliga kommittéerna. Regeringen har för avsikt att fortsättningsvis även presentera ålderssammansättningen i kommittéväsendet i denna skrivelse.

Regeringen vill slutligen understryka betydelsen av att unga personer även ingår i olika beslutsorgan på kommunal nivå. Någon tillfredsställande statistik över ungas representation i dessa organ finns inte i dag. Regeringen avser därför att ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att kartlägga ålderssammansättningen i olika kommunala beslutsorgan.

Regeringens bedömning: Frågan om rösträtten skall följa kalenderår i stället för födelsedatum bör behandlas i samband med andra valtekniska frågor.

Ungdomspolitiska kommitténs förslag: Kommittén föreslår att rösträtten skall följa kalenderår och inte födelsedatum.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har yttrat sig i denna del. Förslaget tillstyrks av *Barnombudsmannen*, *Statens invandrarverk*, *Länsstyrelsen i Jämtlands län*, *Handelsanställdas förbund* och *Ungdomens nykterhetsförbund*. Flertalet av de instanser som yttrat sig avstyrker eller ställer sig tveksamma till förslaget; *Statens institutionsstyrelse*, *Göteborgs kommun*, *Olofströms kommun*, *Jönköpings kommun*, *Kommunförbundet*, *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)*, *Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund (SSU)* och *Hedemora kommun*.

SSU har uttalat sig specifikt om förslaget om rösträtt kopplat till kalenderår. SSU har därvid uppgett att lösningen på ungdomars brist på makt och inflytande inte är förändringar i rösträtten utan i stället attityd- förändringar hos äldre och ett förändrat förhållningssätt i, och till, politiken. Hedemora kommun har anfört att höjningen av genomsnittsålder för förstagångsväljarna – på grund av förlängningen av mandatperioden till fyra år – inte är ett godtagbart argument för att sänka rösträttsåldern.

Skälen för regeringens bedömning: Flertalet av de remissinstanser som yttrat sig har avstyrkt eller ställt sig tveksamma till kommitténs förslag. Några utvecklade argument mot förslaget har emellertid inte framförts.

Genom 1974 års regeringsform sänktes rösträttsåldern till nuvarande 18 år. Som skäl framhölls bl.a. (prop. 1973:90 s. 162 f.) att samhällsutvecklingen fört med sig att ungdomen i allmänhet hade större insikter i sociala, politiska och ekonomiska frågor än tidigare och att en sänkning av rösträttsåldern borde kunna medverka till att rikta ungdomens intresse i samhällsfrågor till den politiska aktivitet som hade den representativa demokratin och dess olika organ som bas. Det ansågs samtidigt värdefullt att bevara sambandet mellan rösträttsåldern och myndighetsåldern, som sänktes till 18 år genom en ändring i föräldrabalken år 1974.

Regeringen anser att det är angeläget att ungdomar deltar i och är engagerade i det demokratiska systemet. Att ha rösträtt måste sägas vara en grundläggande förutsättning för att fullt ut kunna vara engagerad och ha ett medborgerligt inflytande. Den nuvarande 18-årsgränsen medför att ungdomar som är födda sent på året inte har möjlighet att delta i de allmänna valen samtidigt som sina klasskamrater. Förlängningen av mandatperioden från tre till fyra år har dessutom fått till följd att genomsnittsåldern för förstagångsväljarna har höjts eftersom de förstagångsväljare som blir myndiga under mandatperioden får vänta ett år längre innan de kan rösta i allmänna val.

Frågan om rösträtten skall följa kalenderår och inte födelsedatum är emellertid inte okomplicerad. Rösträtts-, valbarhets- och myndighetsåldern är densamma och bestämmelserna finns dels i regeringsformen, dels i vallagen och föräldrabalken. En eventuell reform förutsätter en noggrann analys av detta samspel mellan reglerna. Till detta kommer att Rådet för utvärdering av 1998 års val och Demokratiutredningen kommer att redovisa sina respektive arbeten i slutet av år 1999. Eventuella förslag till lagändringar med anledning av de båda utredningarnas betänkanden kommer att kunna läggas fram tidigast under våren 2000. Enligt regeringens uppfattning bör de valtekniska frågorna behandlas i ett sammanhang.

5.1.6 Tillgång till information ger makt – Ungdomskanalen

Regeringens bedömning: En särskild arena bör inrättas hösten 1999 på Internet – Ungdomskanalen – med riktad samhällsinformation till unga. Ungdomskanalen bör underlätta såväl tillgången till information som möjligheten att kommunicera med olika beslutsfattare.

Skälen för regeringens bedömning: Tillgång till information och kunskap är avgörande för en medborgares möjligheter till inflytande både över sin egen livssituation och i samhället som helhet. Detta är särskilt viktigt för att ungdomar skall kunna hävda sin position i samhället.

I dagens informationsamhälle är det också viktigt att kunna gallra i informationen samt att kunna skapa sig en överblick på lämplig nivå.

Mot denna bakgrund avser regeringen att ge stöd genom delfinansiering till driften av en särskild arena på Internet med riktad samhällsinformation till unga som Ungdomsstyrelsen initierat – Ungdomskanalen. Ungdomsstyrelsen har fått ekonomiskt stöd av regeringen till uppbyggnaden av denna.

Ungdomskanalen är att betrakta som en samhällstjänst och allmän nytthet som ger möjlighet till neutral, kvalitetssäkrad och målgruppsanpassad information. Dess syfte är att samla in, sammanställa och förmedla information på det offentliga området för att ge överblick, slussa rätt och slussa vidare. Härutöver är syftet med denna kanal att stimulera ungdomars IT-användning genom att utveckla pedagogiska metoder för informationssökning. Målet är att Ungdomskanalen skall fungera som en startpunkt och ett naturligt val av informationskälla i olika samhälls- och ungdomsfrågor. Ungdomskanalen skall därför innehålla information som är viktig för ungdomar samt funktioner som stimulerar till användning och till ungdomars aktiva medverkan. Den skall också vara en kunskapsbank med information om ungdomar och ungdomspolitik.

Ungdomskanalens start är planerad till september 1999, i samband med att skolorna har börjat sin verksamhet och därmed skall kunna nyttja detta nya verktyg för att söka kunskap. Genom Ungdomskanalen skall

alla ungdomar kunna få en egen e-postadress och möjlighet att bygga upp en egen hemsida.

Utöver sökning av information är det viktigt att kanalen även ger möjlighet till samtal och diskussion mellan ungdomar och beslutsfattare av olika slag. Den blir därmed också ett redskap för att öka ungdomars möjligheter till insyn och inflytande.

5.2 Rättvisa villkor – ingen får lämnas utanför!

Ungdomar är generellt en grupp som värnar rättvisa och lika villkor. Samtidigt finns en stark tendens till ökade skillnader mellan ungdomar med olika kön och social bakgrund. Ökade klasskillnader inom ungdomsgenerationen innebär risk för att en ny typ av klassamhälle successivt växer fram.

Det nya samhället, med informationstekniken som såväl hjälpmedel som maktmedel, skapar både möjligheter och risker. Rätt spridd och använd kan IT bidra till att överbrygga skillnader och ojämlikhet, men det kräver en aktiv politik på området. Ökad kunskap behövs såväl på detta som en rad andra viktiga områden. Likaså är förebyggande insatser mot olika typer av utslagning av stor betydelse. Utgångspunkten för dessa insatser bör alltid vara att i första hand ta till vara det engagemang som ungdomar själva har, såväl för sig själva som för sina kamrater.

Slutligen spelar olika typer av åldersgränser en stor roll i ungdomars liv. De utgör en viktig signal om hur vuxenvärlden uppfattar unga. När åldersgränserna upplevs som orättvisa bidrar de såväl till att öka avståndet mellan generationerna som att splittra upp ungdomar som annars ges möjlighet att göra saker på lika villkor.

5.2.1 IT som redskap för rättvisa

Regeringens bedömning: Regeringens initiativ till ett nationellt program för IT i skolan (ITiS) innebär att alla elever får tillgång till en egen e-postadress.

Vidare bör stöd ges till projekt för ungdomsgrupper som inte har tillgång till modern informationsteknik i sin hemmiljö. IT-projekt för flickor, ungdomar med annan etnisk och kulturell bakgrund samt ungdomar med funktionshinder bör prioriteras.

Skälen för regeringens bedömning: Sverige har en ledande position när det gäller såväl tillgången till som användandet av informationsteknik. Detta utgör en styrka och en stor potential för tillväxt om tekniken och dess möjligheter kan tas till vara. Utvecklingen av informationsamhället går för närvarande mycket snabbt och förändringstakten förväntas öka ytterligare. Många ungdomar deltar aktivt i denna utveckling.

Målet för den nationella IT-politiken är att alla skall ha lika möjligheter att använda informationstekniken som ett medel för ökad kunskap, demokrati och rättvisa. Det innebär att informationstekniken måste vara

tillgänglig för såväl flickor som pojkar, oberoende av etnisk och kulturell bakgrund samt oberoende av funktionshinder. Informationstekniken kan användas för att stärka integrationen och identiteten bland unga med annan etnisk och kulturell bakgrund, t.ex. som hjälpmedel vid språkuppbyggnad. Informationstekniken kan också användas som ett mycket effektivt redskap för unga med funktionshinder. Flera nyskapande projekt visar på detta. Det är därför viktigt att informationstekniken görs tillgänglig, t.ex. för synskadade.

Samtidigt som informationstekniken rymmer många möjligheter finns det också problem som är angelägna att uppmärksamma. De ungdomar som har tillgång till modern informationsteknik i hemmet har en stor fördel gentemot dem som inte har detta. Med informationsteknikens ökade betydelse följer risken att en ny typ av klassamhälle skapas, uppdelat efter kunskapen som maktfaktor.

Det är därför viktigt att informationstekniken är tillgängligt för alla, både i form av utrustning som datorer och Internetuppkopplingar och i form av kunskapen för att kunna utnyttja dess möjligheter. Skolan spelar en central roll i detta sammanhang.

Regeringen har tagit initiativ till att skapa ett nationellt program för IT i skolan, ITiS. Det treåriga programmet, som omfattar cirka 1,5 miljarder kronor, består av flera delmoment såsom kompetensutveckling av lärare, statsbidrag för att förbättra skolors tillgång till Internet, erbjudande om e-postadresser till alla lärare och elever, stöd till utvecklingen av såväl det svenska som det europeiska skoldatanätet, stöd till utveckling av läromedel- och medier för elever med funktionshinder samt utdelning av pris för utmärkta pedagogiska insatser med hjälp av IT. Erbjudanden om att delta i satsningen riktas under våren 1999 till samtliga kommuner.

IT i skolan medger att nya undervisningsformer kan utvecklas. Tekniken ger också möjlighet att studera på distans, vilket är till fördel bl.a. för ungdomar som bor på landsbygden och för funktionshindrade.

Också i andra miljöer har tillgången till modern informationsteknik ökat, exempelvis på fritidsgårdar och bibliotek. Ett problem är dock att pojkarna ofta tränger undan flickorna när det gäller möjligheten att få lära sig och att få använda den nya tekniken. På flera håll i landet har därför särskilda IT-projekt för flickor skapats för att ge också flickorna "rätt att chatta, maila och surfa".

Utöver satsningarna i skolan behövs också andra insatser för de ungdomar som inte har tillgång till modern informationsteknik i sin hemmiljö. Regeringen avser att fördela stöd till olika ungdomsprojekt som uppfyller detta syfte. IT-projekt för flickor, ungdomar med annan etnisk och kulturell bakgrund samt ungdomar med olika typer av funktionshinder bör prioriteras.

Regeringens bedömning: Frågor om vissa författningsreglerade åldersgränser bör beredas vidare. Möjligheten att fastställa åldersgränsbestämmelser till kalenderår i de fall bestämmelserna tar sikte på s.k. kollektivt handlande bör undersökas.

Åldersgränsutredningens bedömning: Utredningen anser att som huvudprincip bör gälla att åldersgränsbestämmelser skall fixeras till kalenderåret i de fall bestämmelserna tar sikte på kollektivt handlande.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som har kommenterat utredningens förslag är en majoritet positiva. Dock påpekar några av remissinstanserna att begreppet kollektivt handlande inte är ett entydigt begrepp och att om det skall användas måste det först noga definieras.

Skälen för regeringens bedömning: De författningsreglerade åldersgränser som finns i dag bestäms i huvudsak till den faktiska födelsedagen. Dock finns det vissa undantag från detta, såsom de åldersgränsbestämmelser som reglerar när skolplikten och värnplikten inträder. Dessa åldersgränsbestämmelser bestäms till det kalenderår en viss födelsedag inträffar i stället för till själva födelsedatum.

Åldersgränsutredningen genomförde inom ramen för uppdraget bland annat ett uppsatsprojekt. I detta projekt var det många unga som pekade på de problem som de unga födda sent på året hade när det gällde att kunna följa med på olika åldersbundna aktiviteter. Dessa skribenter uttryckte ett önskemål om att kalenderåret borde gälla när det är fråga om handlingar som man regelmässigt gör tillsammans.

Regeringen anser att utredningens bedömning är av intresse. Frågan bör dock under mandatperioden närmare undersökas i syfte att ta reda på författningsreglerade åldersgränsbestämmelser som tar sikte på s.k. kollektivt handlande inom främst fritids- och nöjeslivet.

5.2.3 Könneutrala åldersgränser vid tillträde till restauranger och andra kommersiella nöjeslokaler

Regeringens bedömning: Initiativ bör tas till överläggningar med restaurangbranschen i syfte att de differentierade åldersgränserna för män och kvinnor på sikt avskaffas.

Skälen för regeringens bedömning: Åldersgränsutredningen genomförde en kartläggning av de författningsreglerade åldersgränser som berör unga människor upp till 30 år samt av vissa andra åldersgränser som finns i samhället. Bland annat undersöktes de åldersgränser som gäller för tillträde till restauranger och andra nöjeslokaler. I detta sammanhang framkom att det i en hel del fall tillämpas skilda åldersgränser för män och kvinnor (t.ex. hon 18 år/han 23 år).

Såsom tidigare nämnts genomfördes inom ramen för utredningsarbetet en hearing om åldersgränser på alkoholområdet. Vid hearingen

medverkade bl.a. representanter från olika branschorganisationer på området. De framförde uppfattningen att det strider mot god branschsed att tillämpa differentierade minimiåldersgränser för män och kvinnor (SOU 1996:111 s. 346). Trots detta är det i dag vanligt förekommande med skilda åldersgränser för män och kvinnor inom restaurang- och nöjesbranschen.

Regeringen menar att differentierade åldersgränser kan medföra att unga män stängs ute från ett nöjesliv på framför allt restauranger och diskotek. Detta kan resultera i att unga män känner sig kränkta och frustrerade vilket i sin tur kan bidra till ökade aggressioner på gator och torg. Således kan differentierade åldersgränser även sägas vara negativt ur ett brottspreventivt perspektiv.

Härutöver anser regeringen att det ur ett jämställdhetsperspektiv är olyckligt att samhället ger unga människor sådan signaler som differentierade åldersgränser ger. Regeringen avser därför att ta initiativ till överläggningar med branschen i syfte att diskutera möjligheterna att på sikt avskaffa de differentierade åldersgränserna för män och kvinnor vad beträffar tillträde till restauranger och nöjeslokaler.

5.2.4 Ökad kunskap om utanförskapet

Regeringens bedömning: Det är allvarligt att vissa ungdomar och grupper av ungdomar riskerar att hamna i en långvarigt utsatt position i samhället. För att kunna ge dem bättre stöd krävs, utöver konkreta åtgärder, också ett bättre kunskapsunderlag om s.k. marginaliserade ungdomars villkor. Denna fråga bör behandlas i samband med den forskningspolitiska propositionen år 2000.

Skälen för regeringens bedömning: Under mitten av 1990-talet ökade ungdomars behov av socialbidrag kraftigt. Detta var främst en effekt av att många ungdomar under längre tid hade svårt att komma in på arbetsmarknaden. Arbetslöshet i kombination med bl.a. tidig familjebildning bidrog till att mer än hälften av de hushåll som tog emot socialbidrag under hösten 1997 var s.k. ungdomshushåll.

Försörjningsproblemen drabbade särskilt ungdomar som också i andra sammanhang haft svårt att hävda sig. Denna grupp ungdomar, ofta beskrivna som kraftigt marginaliserade unga, har visat tecken på att växa också under 1990-talets senare del. Trots att arbetsmarknadssituationen nu blivit betydligt bättre för ungdomsgruppen totalt har situationen inte förbättrats för denna grupp. Tvärtom finns tecken på att deras utsatthet snarare ökat.

En kraftig marginalisering är allvarlig ur flera aspekter. Utöver att den skapar problem för var och en av ungdomarna innebär den också en betydande förlust för samhället i dess helhet. Den demografiska utvecklingen tyder på att det kommer att bli brist på arbetskraft inom ett antal år. Därmed kommer alla unga att behövas på den framtida arbetsmarknaden.

Mot denna bakgrund gav regeringen i regleringsbrevet för år 1997 Ungdomsstyrelsen i uppdrag att, i samarbete med övriga berörda myndigheter, identifiera och redovisa vilka grupper av ungdomar som är i behov av särskilda insatser för att få bra levnadsvillkor. Utredningsarbetet genomfördes i samarbete med främst Epidemiologiskt Centrum vid Socialstyrelsen och redovisades i början av december 1998 genom rapporten *Vid sidan av – om ungas inträde på arbetsmarknaden*.

I rapporten redovisar Ungdomsstyrelsen vilka ungdomsgrupper som har haft ihållande eller återkommande svårigheter att försörja sig mellan åren 1992 och 1996. Ett huvudresultat från utredningen är att det är traditionella mönster för social differentiering som i hög grad varit verk samma under dessa år. Resultaten i utredningen talar dock för att man bör vara försiktig med att se ungdomar på väg att etablera sig på arbetsmarknaden som en homogen grupp. Det finns stora variationer inom gruppen både med hänsyn till social bakgrund och till ålder, utbildning, kön och nationellt ursprung. Ungdomsstyrelsen understryker att den studerade perioden på fem år inte ger möjligheter att dra några långtgående slutsatser och efterlyser därför mer djupgående studier inom området.

Regeringens slutsats är att det bl.a. behövs ett mer omfattande kunskapsunderlag för att utforma en bättre ungdomspolitik till stöd för ungdomar som är i behov av särskilda insatser. Det torde vara angeläget att bl.a. dessa frågor ägnas ökad uppmärksamhet inom ungdomsforskningen. Regeringen avser därför att återkomma till detta i samband med den forskningspolitiska propositionen år 2000.

5.2.5 Den kommunala utvecklingsgarantin

Regeringens bedömning: Ungdomsstyrelsen bör stödja kommunerna i deras strävan att utveckla framgångsrika former för den kommunala utvecklingsgarantin och liknande åtgärder. Regeringen har nyligen tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att utreda och föreslå åtgärder för personer som är socialbidragsberoende på grund av svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

Skälen för regeringens bedömning: Sedan den 1 januari 1998 finns den kommunala utvecklingsgarantin. Den innebär att kommunerna har möjlighet att erbjuda långtidsarbetslösa ungdomar som är mellan 20 och 24 år och som står till arbetsmarknadens förfogande en aktiverande och kompetensutvecklande verksamhet.

Systemet innebär att Arbetsmarknadsverket ansvarar i 100 dagar för den enskilde arbetslöse varpå kommunen övertar ansvaret enligt avtal mellan staten och kommunerna. En ersättning utgår till den enskilde som motsvarar den försörjning individen hade före utvecklingsgarantin, i många fall ersättning i form av socialbidrag. Syftet med åtgärden är dock att bryta identiteten som socialbidragstagare och i stället fokusera på utveckling genom aktivering så att den enskilde kan bli anställningsbar. Det är av väsentlig betydelse att ersättningen inte utgörs av socialbidrag

och att åtgärden genomförs i annan regi än socialförvaltningens. Olika föreningar inom exempelvis idrottsrörelsen kan i många fall spela en viktig roll inom den kommunala utvecklingsgarantin.

En utvärdering genomförd av Statskontoret *Utvecklingsgarantin för ungdomar – det första året* pekar på att ungdomars chanser att få ett arbete eller påbörja en reguljär utbildning ökar genom den kommunala utvecklingsgarantin. De som har deltagit i verksamheten kan hitta ett arbete på bara 40 procent av den tid som övriga ungdomar behöver. Deltagare i utvecklingsgarantin som går vidare till reguljär utbildning får en utbildningsplats på bara halva tiden som ungdomar som inte deltagit i garantin.

Vid sidan om Arbetsmarknadsverket har Ungdomsstyrelsen varit den myndighet som centralt arbetat med att stödja kommunerna i deras arbete med den lokala utvecklingsgarantin. Ungdomsstyrelsens uppgifter har omfattat information och mobilisering, insatser för att utveckla nya verksamheter samt utvärdering ur ett ungdomsperspektiv.

En slutrapport har den 28 april 1999 lämnats in till Näringsdepartementet. Av rapporten framgår bl.a. att utvecklingsgarantin är en reform som ger konkreta och positiva effekter för de ungdomar som har störst behov av stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden. Ungdomsstyrelsen framför i rapporten tre konkreta förslag till förändringar av utvecklingsgarantin. Dessa är en höjd ersättningsnivå, att såväl anslagna verksamhetsmedel som utvecklingsersättning skall följa med individen samt att någon form av intyg skall utarbetas efter avslutad åtgärd. Ungdomsstyrelsen pekar i rapporten även på den viktiga roll olika föreningar och ungdomsprojekt spelar för många ungdomars möjligheter att ta sig vidare till arbete eller studier.

Regeringen har den 8 april 1999 tillsatt en interdepartemental arbetsgrupp med uppgift att utreda och föreslå åtgärder för personer som är socialbidragsberoende på grund av svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Gruppen skall särskilt analysera hur den aktiva arbetsmarknadspolitiken fungerar för dessa grupper och vid behov lämna förslag till hur åtgärdssystemen i Arbetsmarknadsverkets regi kan förbättras för de grupper som har svårt att etablera sig på arbetsmarknaden. Analysen skall utgå från de utvärderingar av den kommunala utvecklingsgarantin för ungdomar som redan genomförts. Uppdraget skall redovisas till regeringen senast den 31 augusti 1999.

Ungdomsstyrelsen bör stödja kommunerna i deras strävan efter att utveckla framgångsrika former för den kommunala utvecklingsgarantin och liknande åtgärder för ungdomar. De närmare formerna för detta bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

5.2.6 Ökad kunskap om villkoren för flickor med annan etnisk och kulturell bakgrund

Prop. 1998/99:115

Regeringens bedömning: Ungdomsstyrelsen bör få i uppdrag att, i samarbete med Integrationsverket och andra berörda myndigheter, kartlägga den kunskap som finns i dag om villkoren för flickor med annan etnisk och kulturell bakgrund samt de åtgärder och metoder som kan användas för att stärka deras ställning i samhället. Härutöver bör Ungdomsstyrelsen ges i uppdrag att informera om resultatet av kartläggningen. Inom ramen för uppdraget bör Integrationsverket särskilt studera situationen för utsatta flickor.

Skälen för regeringens bedömning: Ungdomsstyrelsen har under flera år på regeringens uppdrag arbetat med att stärka flickors villkor i samhället. Arbetet har bedrivits på såväl nationell som lokal nivå. Bland annat har ett antal olika seminarier och konferenser genomförts och ett nätverk bildats för dem som arbetar med dessa frågor.

Inom ramen för detta arbete har ett riktat utvecklingsprojekt genomförts beträffande flickor med olika etnisk och kulturell bakgrund. Därvid har det bl.a. framkommit att vissa flickor drabbas hårt av de krockar som i ogynnsamma fall kan uppstå då olika kulturer möts. Under arbetets gång har det uppmärksammats att det saknas djupgående kunskaper om villkoren för dessa flickor vilket försvårar insatser riktade till dem. De kunskaper som finns på området bör därför kartläggas och spridas samtidigt som brister på kunskap identifieras för eventuella insatser längre fram. De som arbetar med integration på lokal nivå bör konsulteras i detta arbete liksom de organisationer som har bildats på språklig, etnisk eller kulturell grund samt olika trossamfund.

Regeringen har således för avsikt att ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att i samarbete med Integrationsverket och andra berörda myndigheter kartlägga den kunskap som finns i dag om villkoren för flickor med annan etnisk och kulturell bakgrund samt de metoder som kan användas för att stärka deras ställning i samhället. Ungdomsstyrelsen bör även ges i uppdrag att informera om resultatet av kartläggningen till berörda i olika samhällssektorer. Inom ramen för uppdraget bör Integrationsverket studera situationen för särskilt utsatta flickor.

5.2.7 Åtgärder i storstädernas bostadsområden

Regeringens bedömning: För att förbättra uppväxtvillkoren i storstädernas mest utsatta stadsdelar har 60 miljoner kronor avsatts för idrotts- och fritidsverksamhet samt kulturverksamhet under åren 1999–2001. En konferens bör anordnas inriktad på att ta till vara den särskilda sociala och kulturella kompetens som finns hos ungdomar som har sin hembygd i förorter präglade av kulturell och etnisk mångfald. Uppbyggnaden av nätverk mellan lokala föreningar och andra ideella sammanslutningar som utvecklar ungdomsprojekt i storstädernas utsatta stadsdelar bör stödjas ekonomiskt.

Skälen för regeringens bedömning: De ungdomar som nu växer upp i storstadsregionernas förorter är de första som kan göra anspråk på att ha genuina erfarenheter av samlevnad i etnisk och kulturell mångfald och en hembygdskänsla för dessa miljöer. Storstadsregionernas utveckling och framtida storstadsmiljöer kommer också i allt större utsträckning att påverkas och formas av de erfarenheter och den särskilda sociala och kulturella kompetens som dagens unga bär med sig från förorterna.

Riksdagen godkände i december 1998 regeringens förslag till nationell politik för storstadsregionerna (prop. 1997/98:165, bet. 1998/99:AU2, rskr. 1998/99:34). Regeringen har i enlighet med propositionen tillsatt en Storstadsdelegation med ansvar bl.a. för att bryta den sociala, etniska och diskriminerande segregationen i storstadsregionerna och för att verka för jämlika och jämställda levnadsvillkor för storstädernas invånare. Lokala utvecklingsavtal bör tecknas mellan stat och kommun för de mest utsatta bostadsområdena. För att förbättra uppväxtvillkoren särskilt i de utsatta stadsdelarna avsattes i propositionen 10 miljoner kronor per år till idrotts- och fritidsverksamhet och 10 miljoner kronor per år till kulturverksamhet under åren 1999–2001. Medlen kommer att fördelas inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen. En referensgrupp bestående av Ungdomsstyrelsen, Statens kulturråd (Kulturrådet) och Riksidrottsförbundet kommer att följa satsningen.

Regeringens insatser innebär att om segregationen långsiktigt skall kunna motverkas är det nödvändigt att de som lever och verkar i utsatta stadsdelar är engagerade i utvecklingsarbetet. I detta arbete utgör ungdomars idéer och skaparkraft omistliga tillgångar. En särskild konferens bör därför anordnas för att ta till vara de ungas visioner och erfarenheter inom ramen för den nationella storstadspolitiken.

Lokala ungdomsföreningar och andra ideella sammanslutningar spelar en viktig roll då det gäller att mobilisera och aktivera till ett aktivt lokalt utvecklingsarbete. Erfarenheterna från det tidigare PLUS-projektet (Projektet för lokal utveckling genom samverkan), vilket drevs under åren 1991–1995 i Civildepartementets regi, visar att dessa ideella krafter kan få en ännu större genomslagskraft om de ges möjlighet att regelbundet dela varandras erfarenheter och idéer. Till skillnad från kommunala förvaltningar och större organisationer saknar de dessvärre naturliga möjligheter till detta. Regeringen har därför för avsikt att särskilt uppmuntra nätverk mellan lokala föreningar och andra ideella sammanslutningar som utvecklar och driver bl.a. ungdomsprojekt i storstädernas utsatta stadsdelar. Erfarenheter från pilotprojektet Samverkansprojektet, som Ungdomsstyrelsen bedriver i femton medelstora kommuner, kommer här också att vara värdefulla.

Regeringens bedömning: Insatser som leder till metodutveckling inom behandling och rehabilitering av unga missbrukare bör uppmärksammas. Överläggningar bör genomföras med Kommunförbundet, Socialstyrelsen och ideella organisationer för att diskutera hur en sådan utveckling bäst kan främjas. Regeringen har redan tagit initiativ till viktiga insatser för att förebygga narkotikamissbruket bland unga.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen konstaterar med oro att attityderna i samhället till användning av droger blivit alltmer positiv. Denna attityd förmedlas bl.a. genom olika livsstilar som snabbt sprids genom media, Internet, musik och reklam direkt riktad till unga.

Regeringen anser därför att det är angeläget att stärka unga människors vilja och förmåga att avstå från droger. Det är viktigt för bl.a. trovärdigheten att stå på saklig grund och utgå från ungdomarnas egen verklighet. Ungdomarna själva är den viktigaste resursen i kampen mot narkotika och andra droger. Detta synsätt präglar de insatser som regeringen tagit initiativ till.

För samordning på myndighetsnivå finns inom Socialdepartementet en nationell ledningsgrupp för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser med socialministern som ordförande. Ledningsgruppen har möjlighet att ta initiativ till projekt av nationellt intresse i syfte att pröva nya metoder för att stärka unga människors vilja och förmåga att avstå från narkotika. Ledningsgruppens initiativ utgår ifrån inställningen att det är viktigt att engagera ungdomarna själva och att utgå från deras egna erfarenheter och uppfattningar. Som exempel på den nationella ledningsgruppens initiativ kan nämnas dels projektet DrugSmart – en hemsida på Internet med information till ungdomar, föräldrar, lärare m.fl. och med möjlighet till interaktiv kommunikation. Ett annat initiativ är projektet Motståndskraft som drivs med Kommunförbundet som huvudman. I projektet engageras ungdomar för att stödja yngre kamrater i valet av en drogfri livsstil.

OAS (Oberoende AlkoholSamarbetet) tillsattes år 1997 med uppgift att genom informationsinsatser verka för måttfulla alkoholvanor. OAS har beslutat att prioritera insatser för att bekämpa langning och försäljning av illegal alkohol till ungdomar, att upprätthålla åldersgränserna vid försäljning och servering av alkohol samt att motverka berusningsdrickande. OAS:s medlemmar har under år 1998 genomfört olika aktiviteter riktade till ungdomar. En viktig gemensam utgångspunkt vid dessa har varit att stärka den enskildes ansvar, inte bara i det egna förhållningssättet till alkohol utan också i förhållande till andra personer.

Våren 1998 tillsatte regeringen en Narkotikakommission med uppgift att bl.a. göra en översyn av det förebyggande arbetet. Ett av de projekt som kommissionen arbetar med handlar om ungdomars inställning till och erfarenheter av droger och om deras syn på förebyggande arbete.

Projektet genomförs i nära samarbete med flera ungdomsgrupper runt om i landet. Under hösten 1999 kommer en rapport att lämnas med fokus på vilken roll narkotikan spelar i ungdomars liv och hur ett starkare förebyggande arbete bör vara upplagt.

Ett problem i vissa ungdomsgrupper är användningen av dopningspreparat. Denna typ av missbruk, som ofta har en stark koppling till utseen-defixering och extrema kroppsideal, har nyligen blivit kriminaliserat. Utöver detta är det betydelsefullt med förebyggande insatser. I detta arbete har Dopingjouren, vilken är knuten till Huddinge sjukhus, en stor betydelse för hela landet.

Utöver dessa insatser måste metoder för behandling och rehabilitering ständigt utvecklas. Detta är särskilt tydligt när det gäller mycket unga missbrukare. Det faktum att ungdomar i dag är mer nyfikna på och mindre avståndstagande till narkotika och att gruppen tonåringar ökar kraftigt i början av 2000-talet kan innebära behov av att utveckla nya metoder för rehabilitering av unga missbrukare inom de närmaste åren. Regeringen avser att ta initiativ till överläggningar med bl.a. Kommunförbundet, Socialstyrelsen och ideella organisationer för att diskutera hur en sådan utveckling kan främjas. Regeringen har sedan år 1995 årligen ställt 50 miljoner kronor till Länsstyrelsernas förfogande för utveckling av kommunernas förebyggande insatser bland ungdomar och missbrukare.

5.3 Kompetens och entreprenörskap

Ungdomars engagemang kännetecknas inte sällan av otålighet och högt tempo. Förhoppningen att nå snabba resultat är mycket stor hos de flesta. Många ungdomar, inte minst de som har svårt att hävda sig i teoretiska studier, har i stället en stark drivkraft som gör dem till goda entreprenörer. En viktig uppgift för samhället är att ta till vara denna kraft av entreprenörskap och uppmuntra dess positiva utveckling.

5.3.1 Lära för livet – modern kunskapssyn i skolan

Regeringens bedömning: Skolans arbetssätt måste bidra till att utveckla elevernas förmåga att lära. Inom kort kommer regeringen att lägga fram sin skrivelse med utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning till riksdagen. I denna plan kommer regeringen att mer utförligt redovisa sin syn på dessa frågor.

Skälen för regeringens bedömning: Ungdomar möter i dag helt andra krav på utbildning än tidigare. Ett allt mer föränderligt samhälle och en mer krävande arbetsmarknad ställer högre och delvis nya krav på kompetens. Dagens ungdomar ställs därmed inför andra utmaningar än de som mött tidigare generationer. Ungdomar har dessutom egna mål och uppfattningar om vad som är viktigt i livet och vilken utbildning de

önskar. I skeden av snabb samhällsomvandling förändras kraven på både skolans kunskapsinnehåll och arbetsformer.

Utvecklingen går i dag mot allt högre krav på behärskning av vissa grundläggande kompetenser. Det krävs exempelvis en mycket god förmåga att uttrycka sig muntligt och skriftligt och att snabbt ta till sig skriven information såväl inom de flesta yrken som i samhällslivet i övrigt. Krav på förmåga att utnyttja matematiska metoder, symboler och modeller återkommer också inom allt fler områden.

Förändringstakten inom samhälls- och arbetslivet innebär samtidigt att dagens unga inte kan räkna med att bli färdigutbildade i skolan. I stället måste skoltiden ses som grunden till ett livslångt lärande. I ett sådant perspektiv är det viktigt att utveckla elevernas självförtroende och lust att lära. Skolans arbetsätt måste också bidra till att utveckla elevernas förmåga att lära sig. Utbildningen skall inte bara förse eleverna med kunskaper utan också förse dem med de verktyg som behövs för att kunna skaffa nya kunskaper när behov uppstår. En utvecklad förmåga att kunna förstå, analysera och sälla information och omvandla den till egen kunskap är avgörande för ungas möjligheter på framtidens arbetsmarknad.

Regeringen kommer att redovisa sin syn på dessa frågor i en utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning som läggs fram inom kort. I utvecklingsplanen kommer också att behandlas hur gymnasieskolans utbud bättre än i dag skall erbjuda eleverna intressanta val mellan program och inriktningar som förbereder för såväl arbetsliv och fortsatta studier som för ett vuxenliv.

5.3.2 Nätverk till stöd för nya verksamheter över hela landet

Regeringens bedömning: Olika ungdomscentrum har under senare år etablerats över i stort sett hela landet. Uppbyggnaden av nätverk för att stärka erfarenhetsutbytet och stimulera till att liknande verksamheter etableras på nya orter och i fler bostadsområden bör stödjas.

Skälen för regeringens bedömning: Under 1980- och 1990-talen har det ideella engagemanget och frivilligarbetet börjat organisera sig i nya former. På ungdomsområdet har sociala entreprenörer byggt upp breda verksamheter i form av träffpunkter och ungdomshus på olika håll i landet. De bygger alla på lokala förutsättningar och kan omfatta olika verksamheter såsom kultur- och utbildningsaktiviteter inom ett och samma projekt. Verksamheten kan drivas av t.ex. en ideell förening, en stiftelse eller ett kooperativ, men gemensamt för dem alla är att de inte entydigt kan räknas in i någon traditionell sektorssektor.

Finansieringen till ett och samma projekt sker i princip alltid från flera bidragsgivare och finansieringskällor. I stort sett samtliga verksamheter får kommunala bidrag från en eller flera olika förvaltningar. Andra viktiga finansieringskällor utgörs av statliga medel från främst Arbetsmarknadsverket och Ungdomsstyrelsen, medel från EU:s

strukturfonder samt projektbidrag från olika stiftelser och fonder. Även bidrag från olika sponsorer förekommer i allt större utsträckning. Lika så kan viss försäljning också bidra till att finansiera verksamheterna.

En del av dessa nya ungdomscentrum har etablerade folkrörelser och studieförbund som huvudmän medan andra är nybildade och helt fristående organisationer.

Enligt regeringens bedömning har dessa nya verksamheter på ett väsentligt sätt bidragit till utvecklingen av aktiviteter för ungdomar. Det har i allmänhet skett på ungdomars egna villkor. Verksamheterna präglas av att se ungdomars resurser och möjligheter också när det gäller ungdomar med sociala problem och de ger, liksom arbete i t.ex. ungdomsorganisationerna, breda möjligheter till ett konstruktivt informellt lärande. Dessa nya verksamheter visar också ofta på mycket goda resultat när det gäller att nå socialt utsatta ungdomar även när aktiviteterna primärt handlar om kultur och annan fritidsverksamhet.

Regeringen ser positivt på att dessa nya verksamheter i allt större utsträckning knyter kontakter och utbyter kunskap och erfarenheter. Tillsammans utgör dessa nya lokala ungdomsverksamheter något av en växande folkrörelse. Regeringen avser därför att ekonomiskt stödja uppbyggnaden av nätverk dem emellan i syfte att såväl stärka erfarenhetsutbytet som att stimulera framväxten av liknande verksamheter på nya orter och i fler bostadsområden.

5.3.3 Informell utbildning – en nyckel till framtida kompetenser

Regeringens bedömning: Ungdomsstyrelsen bör få i uppdrag att föreslå metoder som gör det möjligt att bättre ta till vara den informella utbildning som sker i bl.a. olika ungdomsföreningar och ungdomsprojekt samt genom organiserat ungdomsutbyte.

Skälen för regeringens bedömning: Den viktigaste platsen för ungdomars kunskapsutveckling är alltså skolan. Samtidigt har unga människor under senare år själva skaffat sig flera andra metoder för att söka kunskap och utveckla sin kompetens. Skolan som kunskapsförmedlare har därmed fått konkurrens.

Regeringen gav i regleringsbrevet för år 1998 Ungdomsstyrelsen i uppdrag att, i samråd med Arbetsmarknadsstyrelsen, studera de särskilda insatser mot ungdomsarbetslösheten som genomförs i Storbritannien och Frankrike. Ungdomsstyrelsen skulle särskilt identifiera de erfarenheter som skulle kunna överföras till Sverige. I sin återrapportering av uppdraget den 1 februari 1999 redovisade Ungdomsstyrelsen ett antal likheter och skillnader mellan ungdomsätgärder i Sverige och de två andra länderna. Bland de skillnader myndigheten särskilt betonade återfanns att man i såväl Storbritannien som Frankrike strävar efter meritvärdering av de arbetsmarknadspolitiska insatserna, bl.a. genom ett mer systematiskt arbete med intyg och referenser.

Vid sidan av skolan och olika arbetsmarknadspolitiska insatser förekommer i Sverige också en rad andra aktiviteter som påtagligt bidrar till unga människors kompetensutveckling. Den ökade förekomst av olika typer av ungdomsprojekt som beskrivs ovan i kapitel 5.3.2 har påtagligt bidragit till detta. Senare års ökning av det internationella ungdomsutbytet är en annan viktig faktor. Den kraftiga utvecklingen inom IT-området, inte minst genom Internet, har också blivit en källa till nya vägar för att finna kunskap och utveckla kompetens.

Med dagens krav är det en brist att informell kompetens, inhämtad genom informella utbildningar och erfarenheter, inte kan ge någon form av formellt meritvärde. Detta betyder att kunskaper och erfarenheter som exempelvis förvärvats hos en arbetsgivare inom ramen för en arbetsmarknadsåtgärd inte kan tillgodoräknas som en merit. För att skapa en rättvisande bild av ungdomars kompetens och för att förbättra ungdomars möjligheter på arbetsmarknaden är det viktigt att finna metoder för bättre meritvärdering av informell utbildning. I sitt slutbetänkande *Validering av utländsk yrkeskompetens* (SOU 1998:165) beskrev utredningen för värdering av utländsk yrkesutbildning på gymnasial nivå och utländska arbetslivserfarenheter en metod som skulle kunna vara överförbar också till detta sammanhang. Slutbetänkandet är f.n. föremål för remissbehandling.

Regeringen avser att ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att söka vägar och föreslå metoder för att bättre uppmärksamma värdet av den informella utbildning som sker i bl.a. olika ungdomsföreningar och ungdomsprojekt samt genom organiserat ungdomsutbyte.

5.3.4 Ungdomar som entreprenörer – att skapa sina egna jobb

Regeringens bedömning: Ungdomsstyrelsen bör få i uppdrag att, i samråd med NUTEK och Sveriges exportråd, analysera utvecklingen av den s.k. upplevelseindustrin – särskilt musik, liksom litteratur och drama – samt lämna förslag till insatser som kan särskilt uppmuntra ungdomars initiativ på detta område.

Skälen för regeringens bedömning: Ungdomar är ofta nyfikna och många har en stark entreprenörsanda. Det är viktigt att samhället visar sin tilltro till ungdomar och deras förmåga. I takt med den allt snabbare samhällsutvecklingen öppnas ständigt nya möjligheter för idéer som kan leda till nya företag och därmed arbeten. Det är viktigt att ungdomar uppmuntras att ta till vara dessa möjligheter. Det kommer i framtiden troligen inte att vara lika självklart för dagens ungdomar som det varit för tidigare generationer att gå in på en redan befintlig arbetsmarknad. De måste räkna med att ha större beredskap för fortsatta och nya studier och andra utvecklingsvägar samt att i högre utsträckning kunna skapa sina egna jobb.

Dagens unga besitter värdefull kompetens som ger dem goda förutsättningar att skapa nya arbetstillfällen. Exempel på detta är ungdomars försprång på IT-området, ungdomars närhet till och känsla

för nya värderingar och trender i samhället samt många ungdomars erfarenheter av att verka i miljöer med människor med olika etnisk och kulturell bakgrund. Det är också angeläget att särskilt uppmärksamma och ta till vara kvinnors och flickors erfarenheter och initiativ.

Framgångsrika företag agerar i ökad utsträckning på globala marknader. I takt med bl.a. denna utveckling har IT blivit ett allt viktigare redskap. Genom IT-utvecklingen, inte minst den ökade kommunikationen via Internet, är de globala marknaderna inte längre förbehållna enbart de stora multinationella företagen. I dag kan också ett litet företag sälja sina varor och tjänster till helt andra delar av världen. Ofta svarar ungdomar för dessa företag och inte sällan återfinns lokalerna i hemmet.

Ungdomar med annan etnisk och kulturell bakgrund är en värdefull resurs för Sverige. Genom sina erfarenheter och kontakter med andra länder och kulturer besitter de kunskap och kompetens som är särskilt viktig.

Många ungdomar lever ett liv där de inte tydligt skiljer på arbete och fritid. Vanligtvis beror detta på ett starkt personligt engagemang och intresse. Ur dessa olika intressen växer ofta idéer som sedermera kan utvecklas till affärsidéer. Inom såväl den s.k. upplevelseindustrin som IT- och Internetindustrin är ungdomar ofta upphovsmännen.

Den växande upplevelseindustrin kan förväntas få allt större betydelse ur sysselsättningssynpunkt. Den rymmer redan i dag många aktiviteter som ungdomar tagit initiativ till, från exempelvis forsränning och bungy-jump till s.k. nycirkus. Musikbranschen upptar en unik position inom upplevelseindustrin. Den är redan stor, den utvecklas hela tiden och den består till mycket stor del av unga människor. Musikbranschen har en utvecklingspotential som det finns anledning att uppmärksamma i olika sammanhang.

Mot denna bakgrund avser regeringen att ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att analysera utvecklingen av upplevelseindustrin samt lämna förslag till insatser för att särskilt uppmuntra ungdomars initiativ på detta område. Det bör också vara Ungdomsstyrelsens uppdrag att bevaka att kvinnors och flickors initiativ får rättmätigt utrymme. Arbetet bör ske i samråd med NUTEK och Sveriges exportråd. Arbetet bör också bedrivas i samverkan med berörda organisationer, däribland kvinnoorganisationerna.

I dag startas drygt vart femte företag av en person som är mellan 19 och 29 år. Undersökning från Entreprenörbarometern (1997/98) visar att fler än hälften av alla unga är intresserade av att starta eget företag. Staten stödjer via olika uppdrag flera initiativ inom ungt företagande. Ett projekt som arbetar med attityder till eget företagande är Entreprenörskap i skolan, som drivs av NUTEK, Närings- och teknikutvecklingsverket. Syftet är att genom olika projekt inom skolorna lära ut och främja entreprenörskap och företagande. Vidare har NUTEK bl.a. webbsidan, Direkt svar – som riktar sig till alla som vill starta eller som driver företag – och telefontjänsten Startlinjen samt en finansieringsdatabas som är tillgänglig via Internet. Det är i stor utsträckning unga som använder sig av hemsidorna. På gymnasienivå finns Ung Företagsamhet som är en organisation som hjälper ungdomar

att under ett års tid starta, driva och utveckla ett eget företag. Sedan starten år 1980 har ungefär 48 000 ungdomar deltagit i programmet som får stöd från bl.a. ALMI Företagspartner AB, som stödjer ungdomars företagande och därvid fungerar som rådgivare samt förmedlar kontakter och lån.

Sverige deltar med tolv skolor i Nordiska miniterrådets projekt Entreprenörskap som utbildningsmål för ungdom åren 1997–2000. I projektet arbetar 38 skolor från de nordiska länderna med tio olika teman.

När det gäller de allmänna villkoren för företagande har ett flertal beslut fattats om bl.a. regelförenkling och förbättrad myndighetsservice som även kommer att underlätta för unga att driva företag. Det finns flera privata initiativ som syftar till att stödja unga entreprenörer, t.ex. Juniorhandelskammaren, som syftar till att utveckla unga människor i bl.a. ledar- och entreprenörskap och Robinson Crusoe, som hjälper unga företagare att starta eget och ger individuell vägledning i upp till nio månader.

Regeringen har vidare beslutat att bidra med 5,8 miljoner kronor till en nationell informationssatsning om den kooperativa företagsformen. Denna satsning går under namnet Starta eget tillsammans och genomförs av de lokala kooperativa utvecklingscentra (LKU) som finns i samtliga län. Ett kooperativt företag kan vara en bra lösning för t.ex. unga som vill dela lika på ansvaret för företaget. Informationssatsningen kommer därför att samordnas med en ungdomsinriktad kampanj, ledd av Kooperativa institutet med stöd från Näringsdepartementet, som bl.a. kommer att resultera i en TV-serie.

5.4 Ökat stöd till ungdomars engagemang för demokrati, rättvisa och framtidstro

Det finns mycket som skiljer ungdomar åt – kön, klass, etnicitet, bostadsort m.m. Detta avspeglar sig också i skilda levnadsförhållanden och i skilda fritids- och kulturvanor. Regeringen vill bejaka de olikheter som är resultatet av en större öppenhet och tolerans och av den ökande kulturella och etniska mångfalden. Utan dessa olikheter skulle Sverige stagnera och inte kunna fortsätta en dynamisk samhällsutveckling.

Samtidigt ser regeringen med oro på de olika villkor som följer av ökande klasskillnader och av den svaga framtidstro som finns hos vissa grupper av ungdomar. Det är också viktigt att ungdomar med funktionshinder har lika möjligheter att fullt ut ta del av samhällslivet, något som kräver en konsekvent handikappanpassning av det offentliga rummet. Regeringen vill betona vikten av aktiviteter och mötesplatser där olika åldersgrupper och generationer kan mötas för att motverka effekterna av att vuxna och ungdomar i Sverige i dag på många sätt lever i skilda världar. Här spelar samling kring bl.a. musik och dans en avgörande roll.

Regeringen vill vidare betona vikten av att möta och ta till vara kraften hos den stora kull tonåringar – tonårsboomen – som inträffar under 2000-talets första år. Ungdomar är en viktig resurs i samhället och en

stor grupp unga människor är i första hand en stor tillgång. Däremot är det viktigt att redan nu inleda en planering på såväl lokal som central nivå för att möta ungdomarnas rimliga krav på utrymme inom fritids- och kulturliv.

5.4.1 Förstärkt stöd till lokal ungdomsverksamhet – bidrag från AB Svenska Spel

Regeringens bedömning: Under kommande år kommer barn- och ungdomsorganisationerna att tillföras betydande belopp genom det överskott som genereras från det värdeautomatspel som AB Svenska Spel har koncession på att bedriva. Det framtida överskottet från värdeautomatspel bedöms uppgå till uppskattningsvis 250 miljoner kronor årligen i samband med att 7 000 värdeautomater har placerats ut på restauranger. Av överskottet bör 20 procent tillfalla barn- och ungdomsorganisationernas lokala verksamhet vilket innebär ett tillskott på uppskattningsvis 50 miljoner kronor årligen.

Ungdomsstyrelsen bör få i uppdrag att utarbeta förslag till hur dessa medel skall fördelas till barn- och ungdomsorganisationernas lokala verksamhet med inriktning på såväl kultur som fritid.

Skälen för regeringens bedömning: Riksdagen beslutade, i samband med att den nu gällande lotterilagen trädde i kraft den 1 januari 1995, att tillåta en ny typ av spelautomat i Sverige – värdeautomaten – för spel i samband med restaurangverksamhet. Överskottet från dessa värdeautomater skulle tillfalla det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet. Våren 1996 beslutade riksdagen att denna öronmärkning av överskottet skulle ersättas av ett system för vinstdelning mellan staten och föreningslivet, vilket skulle baseras på överskottet från värdeautomaterna (prop. 1995/96:169, bet. 1995/96:FiU14, rskr. 1995/96:248). Med anledning av att säkra prognoser om värdeautomaternas vinstutveckling hittills har saknats har införandet av vinstdelningssystemet försenats.

Regeringen har tidigare aviserat att framtida överskott från värdeautomatspel som skall tillfalla det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet bedöms uppgå till 250 miljoner kronor årligen i samband med att 7 000 automater placerats ut på restauranger (prop. 1998/99:80). Av den summan bör 20 procent tillfalla ungdomsorganisationerna. Detta skulle innebära ett årligt tillskott på uppskattningsvis 50 miljoner kronor. Resterande 80 procent bör i enlighet med vad regeringen angav i den till riksdagen nyligen överlämnade propositionen *En idrottspolitik för 2000-talet* (prop. 1998/99:107) tillfalla idrottsrörelsens lokala barn- och ungdomsverksamhet.

Regeringen anser att ungdomsorganisationerna spelar en ovärderlig roll som bärare och förmedlare av demokratiska värden i samhället. Det är i den lokala föreningen som många ungdomar för första gången kommer i kontakt med praktisk demokrati och lär sig att uppskatta och

använda den. Medlen skall därför i första hand stärka de lokala föreningsarnas ordinarie och mer långsiktiga verksamhet. Ett visst utrymme skall dock också kunna ges till nya organisationer och verksamhetsformer som inte passar in i de regler som gäller för statsbidrag och projektstöd från etablerade statliga bidragsgivare, fonder och stiftelser.

5.4.2 Stöd till utvecklingen av ungas egen organisering

Regeringens bedömning: Den pågående satsningen på föreningsutveckling inom ungdomsorganisationerna bör fortsätta ytterligare två år. Inom denna satsning bör de politiska ungdomsförbunden ges möjligheter att medverka i skolan även när det inte är valår.

Skälen till regeringens bedömning: Den enkla grunden för allt föreningsliv är att förena sig med andra för att göra något tillsammans. Det kan handla om att arbeta för ett gemensamt mål, att genomföra ett projekt eller att tillsammans utveckla ett gemensamt intresse men kanske framför allt att ha roligt ihop. Föreningsarbete kan samtidigt ge kunskap om organisationsarbete och möjlighet att påverka och åstadkomma något.

Utvecklingen under 1980- och 1990-talen visar att andelen ungdomar som väljer att organisera sig i den traditionella föreningsformen minskar medan det totala antalet bidragsgrundande medlemmar i ungdomsorganisationer legat rätt stabilt kring 600 000 under slutet av 1990-talet. Ungdomar är engagerade och organiserar sig men söker nya, flexibla och mer öppna organisationsformer. Föreningar är inte alltid avsedda att verka under lång tid utan bildas allt oftare kring en särskild fråga eller ett konkret projekt.

Staten och kommunerna har sedan lång tid tillbaka gett stöd till ungdomars föreningsliv. Regeringen anser att en fortsatt utveckling av ungdomars egna organisationer är av stor vikt för ungdomars möjligheter att skapa de redskap som behövs både för ett ökat inflytande och för en fritid på egna villkor. En central uppgift för ungdomspolitikerna är därför att stödja ungdomars egen organisering inom såväl hobbyorganisationer och kulturföreningar som politiska ungdomsförbund och andra samhällspolitiskt engagerade organisationer och projekt. Regeringen avser att avsätta särskilda medel för att ekonomiskt stödja organisations- och verksamhetsutveckling inom såväl befintliga som nya ungdomsorganisationer, paraplyorganisationer och nätverk. Inom ramen för denna satsning bör särskilt uppmärksammas de politiska ungdomsförbundens möjligheter att verka på skolorna också när det inte är valår.

5.4.3 Idrotten – vår största ungdomsrörelse

Regeringens bedömning: Idrottens lokala aktivitetsstöd bör förstärkas och det bör göras särskilda insatser för idrottande ungdomar i åldern 21 till 25 år.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt Ungdomsstyrelsens rapport *Fritid i skilda världar* uppges 45 procent av flickorna i åldern 13–25 år att de är medlemmar i en idrottsförening. Motsvarande siffra för pojkarna är 55 procent. Inom vissa idrotter som exempelvis gymnastik, konståkning och ridsport är, enligt uppgifter från Riksidrottsförbundet, flickorna i klar majoritet. Av tonåringarna i åldern 13–15 år uppges drygt 60 procent att de minst en gång i månaden tävlar eller tränar för att tävla. Motsvarande siffra för ungdomar i åldern 19–25 år ligger på 33 procent. Däremot är andelen ungdomar som anger att de minst en gång i månaden tränar och idrottar för att motionera rätt stabilt över åldersgrupperna – cirka 40 procent. Idrotten kan därför anses vara vår största ungdomsrörelse.

Genom att idrotta får många ungdomar utlopp för sin glädje och sin spontanitet. De attityder och värderingar som förmedlas genom idrotten präglar i stor utsträckning många ungdomars personliga utveckling. Ungdomar utvecklas olika snabbt i olika avseenden vilket ställer särskilda krav på ledarna. Det är särskilt under tonåren också viktigt att hänsyn tas till flickors och pojkars olika villkor och förutsättningar i idrotten.

Ungdomars spontana idrottande utövas bäst i enkla former i bostadsområdet. Det är en viktig uppgift för idrottsrörelsen att i samverkan med kommunen göra detta möjligt. Lättillgängliga grönområden i bostadsområdena och öppna skolgårdar ger goda förutsättningar för detta.

Under de tidiga tonåren är det viktigt att ungdomsidrotten präglas av principer om lekfullhet, allsidig träning och möjlighet att pröva flera idrotter. Hänsyn måste tas till att fysiska och psykiska förutsättningar kan variera kraftigt inom en åldersgrupp. Könstillhörigheten får vidare efter hand en ökad betydelse.

Vissa ungdomar har talang och vilja att satsa helhjärtat på en elitidrottskarriär, medan andra fortsätter att idrotta enbart för gemenskapens, lustupplevelsens och det egna välbefinnandets skull. För att alla skall kunna utöva idrott på önskad nivå sker en uppdelning. Det är viktigt att denna uppdelning inte sker för snabbt eftersom såväl flickor som pojkar utvecklas olika fort och deras ambitioner dessutom kan variera över tiden. Samtidigt är det en del av varje ungdoms utveckling till vuxen individ att få en realistisk självbild.

All tillgänglig statistik visar att det framför allt är under tonåren som idrottsrörelsen tappar medlemmar. Detta beror till stor del på att ungdomar får nya intressen men även till viss del på att många idrotter saknar verksamhet som lockar flickor och pojkar att fortsätta idrotta på en lägre nivå.

I den till riksdagen nyligen överlämnade propositionen *En idrottspolitik för 2000-talet* (prop. 1998/99:107) konstaterade regeringen att idrottsrörelsens möjligheter till egen finansiering av sin verksamhet har en mycket stor betydelse. Endast genom att själv skapa sin ekonomiska bas kan idrottsrörelsens självständighet och oberoende säkerställas. Idrotten får därför inte riskera att bli beroende av intäkter från privat näringsliv eller kommersiell verksamhet. Det offentliga

stödet har en grundläggande betydelse, men inte heller detta får idrotten bli ensidigt beroende av.

I propositionen befarar regeringen att det föreligger risk för att större grupper av ungdomar inte längre har råd att delta i organiserad idrottsverksamhet, till följd av bl.a. höjda avgifter. Möjligheten att idrotta får inte bli en klassfråga. Regeringen föreslår därför en kraftig förstärkning av idrottens lokala aktivitetsstöd till barn- och ungdomsverksamhet. Dessutom aviseras särskilda insatser för idrottande ungdomar i åldern 21 till 25 år.

5.4.4 Ungas egna visioner inför millennieskiftet

Regeringens bedömning: Sådana projekt bör stödjas ekonomiskt som på olika sätt lyfter fram ungas tankar om framtiden och samhället under det nya millenniets första tid.

Skälen till regeringens bedömning: Inför millennieskiftet engagerar sig breda grupper i samhället i många samtal om framtiden. Regeringen tillsatte i april 1998 en särskild kommitté – Millenniumkommittén (dir. 1998:26) – med uppgift att genom särskilda initiativ stimulera en brett förankrad framtidsdiskussion. En av kommitténs viktigaste uppgifter är att engagera ungdomar i denna diskussion. Det finns ett värde i att följa utvecklingen av ungas värderingar och visioner inför 2000-talet och att diskutera idéernas betydelse för det framtida samhället. Dessa visioner har också ett särskilt värde för den fortsatta utvecklingen av ungdomspolitiken. Regeringen har för avsikt att ge Ungdomsstyrelsens i uppdrag att i samarbete med Millenniumkommittén fördela stöd till projekt som lyfter fram ungas tankar om samhället under det nya millenniets första tid.

5.4.5 Bättre service till eldsjälar och projektmakare

Regeringens bedömning: Ungdomsstyrelsen bör få i uppdrag att vidareutveckla det samarbete som byggts upp mellan centrala bidragsgivare och som skall underlätta för de ungdomar som söker stöd.

Skälen till regeringens bedömning: Projektstöd från centrala bidragsgivare ges ofta utifrån myndighetens uppdrag att t.ex. förebygga ohälsa (Folkhälsoinstitutet) eller stärka konsumenternas makt och kunskande (Konsumentverket). Ungdomsstyrelsen har som uppgift att fördela statens bidrag till ungdomsorganisationerna men beviljar också stöd inom särskilda projektsatsningar. Inom kulturområdet fördelar Kulturrådet och Stiftelsen Framtidens Kultur stöd till olika projekt. Arvsfondsdelegationen fördelar stöd ur Allmänna arvsfonden till utveckling av ideell verksamhet till förmån för bl.a. ungdomar. Slutligen

spelar också studieförbunden, som erhåller statsbidrag från Folkbildningsrådet, en växande roll för ungdomars möjligheter att forma sina egna projekt.

Inom ungdomsområdet har på senare år bildats ett nätverk för centrala bidragsgivare på ungdomsområdet. I nätverket ingår f.n. Ungdomsstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Kulturrådet, Stiftelsen Framtidens Kultur, Konsumentverket, Integrationsverket och Arvsfondsdelegationen. Deltagarna i nätverket har konstaterat att det bland många ungdomar råder stor förvirring om vem som stödjer vad och varför. För att underlätta för de organisationer som söker stöd ger nätverket under år 1999 för första gången ut gemensam information om sina stödformer (se *bilaga 9*).

Regeringen har för avsikt att ge Ungdomsstyrelsen i uppdrag att vidareutveckla detta samarbete med syfte att underlätta för de ungdomar som söker bidrag till bl.a. olika projekt. Detta kan ske genom t.ex. tydligare beskrivning av ändamål och inriktning på de olika bidragsgivarnas stödformer. Ett utvecklat samarbete kring former och rutiner vid ansökningsförfarandet bör också övervägas. I detta sammanhang bör särskilt uppmärksammas den möjlighet som den i avsnitt 5.1.6 beskrivna Ungdomskanalen kommer kunna erbjuda vad gäller att samlat få information på detta område.

6 Ungdomspolitik i kommunerna

I detta avsnitt redovisar regeringen vissa principiella resonemang kring främst den kommunala fritids- och kulturpolitiken, men också kring några viktiga inslag i utvecklingen av en samlad kommunal ungdomspolitik.

6.1 En kommunal helhetssyn på ungdomar

Flera exempel visar att det i kommunerna finns goda erfarenheter av att bryta det traditionella sektorstänkandet och arbeta med ungdomsfrågor utifrån en helhetssyn på ungdomars situation. Regeringen ser mycket positivt på det sektorsövergripande ungdomsarbete som utvecklats inom den kommunala ungdomspolitikerna under senare år. Detta arbete har särskilt uppmärksammats genom att Ungdomsstyrelsen sedan år 1996 delar ut en särskild utmärkelse – årets ungdomskommun. De tre kommuner som hittills fått utmärkelsen – Gällivare (1996), Jönköping (1997) och Skellefteå (1998) – utgör alla bra exempel på kommuner som utvecklat en aktiv och samlad kommunal ungdomspolitik. Gemensamt för dessa är att de på olika sätt har låtit ungdomar vara delaktiga i att utarbeta lokala ungdomspolitiska handlingsprogram som präglats av en helhetssyn på ungdomars situation.

Under 1990-talet har särskilda ungdomsråd bildats i många kommuner. Våren 1999 finns cirka 100 ungdomsråd. Genom ungdomsråden kan de unga bli direkt delaktiga i närmiljön. Ungdomsråden bör därför ses som ett av flera sätt att öka ungas samhällsengagemang och som en ny form för att påverka lokalsamhällets utveckling. Olika former av ungdomsråd och liknande forum kan skapa en kontinuerlig dialog mellan kommunens ungdomar och beslutsfattare, något som även kan bli en väg in till vidare engagemang i olika samhällsfrågor. Ungdomsstyrelsen har haft regeringens uppdrag att stödja denna utveckling. Slutsatser och erfarenheter från detta uppdrag redovisades den 1 april 1999 till regeringen i en utvärderande rapport, vilken kommer att publiceras och spridas under året.

Regeringen ser positivt på en fortsatt utveckling av de kommunala ungdomsråden och vill understryka vikten av att metoderna för ungdomars inflytande i lokalsamhället utformas efter varje kommuns egna förutsättningar.

Tonårsboom

Den kommunala kultur- och fritidsverksamheten regleras i huvudsak inte genom lag utan är en frivillig kommunal verksamhet som omsluter cirka 17 miljarder kronor. Förutsättningarna för den kommunala kultur- och fritidspolitiken kommer väsentligt att påverkas av den kraftiga ökning av antalet tonåringar som inleder 2000-talet. Exempelvis kommer det år 2007 att finnas cirka 745 000 ungdomar i åldern 14–19 år, att jämföra med cirka 610 000 år 1999. Det är den s.k. babyboomen från början av 1990-talet som blir en tonårsboom. De nya krav som därmed kommer att ställas på kommunerna innebär såväl möjligheter som problem.

En kommunal planering inför denna situation pågår framför allt inom skolans område, men utvecklingen ställer också krav på planering inom fritids- och kulturområdet. Det blir därför naturligt att rikta en relativt sett större del av resurserna för fritid och kultur mot sådana verksamheter som engagerar ungdomar.

Brist på unga vuxna

En annan sida av den demografiska strukturen är att ungdomar i åldern 20–25 år kommer att vara en ovanligt liten grupp år 2007. Det innebär en risk för att det temporärt kommer att uppstå brist på ungdomar på väg in på arbetsmarknaden. Samtidigt kommer ett stort antal anställda i kommunerna att uppnå pensionsåldern under de tio närmaste åren. Dessa omständigheter kan inom den kommunala verksamheten bl.a. komma att försvåra nyrekryteringen av ungdomsledare.

Rättvisa

Den kommunala fritidsverksamheten kommer på 2000-talet att möta en växande ungdomsgeneration som präglats av allt mer skilda levnadsförhållanden och kulturell mångfald. Detta kommer, enligt regeringens bedömning, att ställa krav på stor flexibilitet i den kommunala fritids- och kulturpolitiken. Kommunerna har i sina budget- och verksamhetsplaneringar att ta ställning till många viktiga prioriteringar mellan olika behov inom den kommunala verksamheten. Det är dock enligt regeringens bedömning också viktigt att den andel av resurserna som under de senaste åren satsats på att möta de stora barnkullarna i möjligaste mån görs tillgängliga för dem när de blir tonåringar.

Regeringen vill i samband med detta understryka vikten av att alla ungdomar, oavsett bakgrund, måste få jämlika möjligheter till en meningsfull fritid. Vid utformningen av den lokala kultur- och fritidspolitiken måste såväl flickors som pojkars olika behov beaktas. Det är också särskilt angeläget att uppmärksamma de behov som ungdomar med olika former av funktionshinder har.

Inom Regeringskansliet har arbetsgruppen Kultur i hela landet (Ku1996:A) arbetat med det nationella Kulturåret 1998. Under våren 1999 kommer arbetsgruppen att lämna en rapport från sitt arbete. Arbetsgruppen har under sitt arbete fått många viktiga erfarenheter vad gäller det lokala utrymmet för ungdomars egna kulturaktiviteter. Svårigheterna för ungdomarna ligger, enligt arbetsgruppen, många gånger i att de kommunala kultur- och fritidsbudgetarna till så stor del är uppbundna i fasta anläggningar och institutioner eller i projekt som beslutas redan när budgeten tas. Förutsättningarna för att ta till vara nya idéer är därmed dåliga.

Ungdomars egna initiativ till kultur- och fritidsverksamhet kräver ofta inte särskilt stora belopp, men är beroende av flexibla regler och förmåga till snabba beslut. I just detta ligger såväl problemen som möjligheterna. Erfarenheter från flera kommuner visar att det kan åstadkommas mycket goda resultat med en budgetpost för oförutsedda behov, ett verkligt inflytande från ungdomarna hur pengarna används samt tillgång till bra och billiga lokaler.

Dessa slutsatser stämmer väl med de erfarenheter Ungdomsstyrelsen samlat från hela fritidsområdet.

Generationsbokslut

Arbetsgruppen Kultur i hela landet tog våren 1998 initiativ till en förstudie om generationsbokslut på kultur- och fritidsområdena. Syftet var att utveckla en metod för att granska hur resurserna till lokal kultur- och fritidsverksamhet fördelas mellan olika generationer. Förstudien genomfördes i samarbete med Ungdomsstyrelsen och Kommunförbundets kultur- och fritidssektion och visar ett antal intressanta metoder och tekniker för att genomföra en sådan granskning. Regeringen följer med intresse den vidare tillämpningen och utvecklingen av dessa metoder.

Studieförbunden – en viktig resurs

Regeringen ser positivt på den allt större roll som studieförbunden har kommit att spela för ungdomars fritidsverksamhet. Som exempel kan nämnas den omfattande musikverksamhet som studieförbunden driver tillsammans med ungdomar. Hos studieförbunden kan ungdomar dessutom få visst ekonomiskt och administrativt stöd till egna projekt. Den fria verksamhetsform som studieförbunden kan erbjuda passar både organiserade ungdomar och ungdomar utan föreningsvana. Genom studieförbunden och folkhögskolorna kanaliseras också ett stort statligt stöd till folkbildning och kultur, varför ett närmare samarbete mellan ungdomar och dessa förbund bör stimuleras.

Regeringen har emellertid noterat att det kommunala stödet till studieförbunden generellt sett minskar. Mot bakgrund av den breda och värdefulla ungdomsverksamhet som studieförbunden bedriver är detta

beklagligt. En av orsakerna till det minskade kommunala stödet skulle, enligt Kommunförbundets bedömning, kunna vara att studieförbunden i dag trots allt inte i tillräcklig utsträckning bedriver en bred verksamhet för ungdomar. Regeringen bedömer att det ligger ett stort värde i att kommunerna och studieförbunden ömsesidigt fördjupar sitt samarbete så att ungdomsinsatserna i kommunerna därigenom kan öka. Av särskild betydelse är den ledarutveckling som studieförbunden kan stödja olika ungdomsföreningar med.

Det kommunala stödet till ungdomsföreningar

Såsom regeringen tidigare konstaterat är en mycket stor andel av ungdomarna med i någon förening. Föreningslivet fyller en viktig funktion för ungdomar. Inom föreningarna organiseras fritidsaktiviteter och erbjuds möjligheter för ungdomar att organisera sina egna aktiviteter. För kommunerna spelar föreningslivet en viktig roll genom att erbjuda en organisatorisk bas för viktiga delar av fritidsverksamheten i kommunen. Föreningarna spelar också en stor roll för ungdomars möjligheter till delaktighet och inflytande i lokalsamhället.

I många kommuner har stödet till idrottsrörelsen och till ungdomsorganisationerna utformats inom ett och samma system. Regeringen konstaterade i den nyligen avlämnade idrottspolitiska propositionen *En idrottspolitik för 2000-talet* (1998/99:107) att det statliga lokala aktivitetsstödet i många fall varit alltför normerande för de kontantbidrag som kommunerna betalar ut. Regeringen underströk därför betydelsen av att det kommunala bidraget utformas utifrån lokala behov och möjligheter, samt att sambandet mellan aktivitetsstödet till idrottsföreningar och till ungdomsorganisationer slutgiltigt bör upphöra.

Stödet till ungdomars fritid bör utformas på ungdomars egna villkor. Detta innebär att en mycket varierad verksamhet bör stödjas. Regeringen vill därför understryka betydelsen av att det kommunala bidraget utformas utifrån lokala behov och möjligheter. Varje kommun bör utgå från sina egna förutsättningar och utarbeta metoder för att i dialog med ungdomar i kommunen utveckla flexibla system för stöd till ungdomars egna fritidsverksamheter. I flera kommuner har man utvecklat verksamhetsformer som tillgodoser såväl detta som behovet av snabba beslut. Ett exempel på detta är Ungdomsakuten i Jönköping.

Regeringen har under arbetet med bl.a. denna proposition inhämtat att Kommunförbundet planerar att genomföra en regional seminarieverksamhet med samtliga kommuner om framtida policy för stöd till lokal idrotts- och ungdomsverksamhet. Regeringen välkomnar detta initiativ.

Kommunal fritidsverksamhet i föreningsregi

Under 1990-talet har flera föreningar övertagit driften av kommunala fritidsgårdar och liknande verksamheter. Regeringen ser positivt på denna utveckling och vill understryka att drivkraften bör vara ambitionen att öka brukarinflytandet, inte att minska kostnaderna. Samtidigt bör det

understrykas att tillgängligheten till lokalerna måste fördelas rättvist mellan föreningens egna inre aktiviteter och den öppna verksamheten. Föreningsdriften får inte heller innebära någon försämring av tillgängligheten för ungdomar oavsett social eller kulturell bakgrund eller olika former av funktionshinder.

Regeringen har ett intresse av att följa utvecklingen av dessa frågor. Sedan år 1998 arbetar en interdepartemental arbetsgrupp med frågor om bl.a. villkoren för ideella föreningar, Arbetsgruppen om den sociala ekonomin och dess utveckling (In98:A). Under våren 1999 kommer gruppen att lämna sin slutrapport i vilken bl.a. frågor kring föreningsdrift av kommunala verksamheter beaktas.

6.3 Satsning på Ung kultur

Regeringens bedömning: Det bör göras en särskild satsning på att stödja och stimulera utvecklingen av ungdomars egna kulturverksamheter inom främst musik, teater, dans och eget skapande i syfte att öka det lokala utrymmet för detta.

Skälen till regeringens bedömning: I dag är kultur ett stort ungdomsintresse och i den unga kulturen finns de frön till förnyelse och den växtkraft som kulturlivet måste ta till vara. Kulturen medverkar till utveckling och förståelse av den egna identiteten, ger möjlighet att testa gränser för tankar och erfarenheter, bryta mönster, blanda intryck och söka något nytt. Dagens ungdomar är den första generation som på allvar växer upp med en etnisk och kulturell mångfald i Sverige samtidigt som samhället är mer öppet än någonsin för den globala världskulturen. Ett stöd till ungdomskulturen är därför ett viktigt stöd till den utveckling som skapar vårt framtida kulturarv.

Kultur i olika former är i dag ett lika stort ungdomsintresse som idrott. Genom bio, video och TV konsumerar ungdomar stora mängder rörliga bilder och intresset för att själva berätta med hjälp av videokameran är mycket stort. Att lyssna på musik är ett intresse som är gemensamt för nästan alla ungdomar. Den s.k. upplevelseindustrin är också en viktig framtidsbransch och en växande arbetsmarknad för ungdomar. Det finns samtidigt ett brett gränsland mellan kultur som fritidssysselsättning och som försörjning. Detta gränsland spelar stor roll för utvecklingen av ungdomars kreativitet och entreprenörskap.

Regeringen anser det således vara en viktig ungdomspolitisk uppgift att skapa ett ökat lokalt utrymme för ungdomars eget skapande och för ung kultur. För att åstadkomma ett sådant ökat utrymme krävs åtgärder både på central och lokal nivå. Regeringen avser därför, utifrån de erfarenheter som främst Ungdomsstyrelsen och Kulturrådet samlat, att avsätta medel till en treårig satsning med detta syfte.

Regeringens bedömning: Det bör göras en särskild satsning på förnyelse av mötesplatser, träffpunkter och annan fritidsverksamhet för ungdomar. Detta bör göras för att stimulera verksamheter vars erfarenheter kan hjälpa kommunerna att klara de krav på utveckling som ställs av bl.a. de stora tonårskullarna i början på 2000-talet.

Skälen till regeringens bedömning: Regeringen har i kapitel 3.3.7 konstaterat att ungdomar värderar sin fritid högt. Ungdomars fritidsintressen förändras ständigt och har i dag i många avseenden helt andra förutsättningar än för tio år sedan. Hur detta kommer att förändras under de kommande tio åren vet vi inte mycket om i dag. Den kommunala kultur- och fritidsverksamheten kommer sannolikt att behöva bli föremål för ständig förnyelse och omprövning. Detta kan exempelvis gälla behovet av att utveckla den framtida yrkesrollen som fritidsledare och ungdomsarbetare, men också behovet av nya slag av mötesplatser och träffpunkter.

Som stöd i detta arbete behövs bra exempel på hur framtidens mötesplatser och träffpunkter kan komma att se ut. Här kan staten fylla en uppgift i förhållande till kommunerna genom att ekonomiskt stödja projekt, vars erfarenheter kan underlätta för kommunerna att utveckla sådana platser och träffpunkter. Regeringen avser därför att initiera en särskild satsning på förnyelse av mötesplatser, träffpunkter och annan fritidsverksamhet för ungdomar där föreningar och kommuner arbetar gemensamt. Utveckling av den framtida ledarrollen bör också lyftas fram. Regeringen vill särskilt betona vikten av att beakta jämställdhetsperspektivet i detta arbete. En sådan förnyelse av fritids- och kulturpolitiken sker, enligt regeringens bedömning, bäst i nära samverkan med ungdomars egna initiativ inom området. Stödet bör fördelas av Ungdomsstyrelsen, som i detta arbete bör söka samverka med bl.a. Kommunförbundet.

6.5 Behovet av lokaler för ungdomsverksamhet

Regeringens bedömning: Ungdomsstyrelsen bör få särskilda riktlinjer för sitt uppdrag att kartlägga föreningslivets tillgång till olika slag av lokaler för ungdomsverksamhet och kostnaderna för desamma.

Skälen till regeringens bedömning: Tillgången till lokaler är enligt regeringens bedömning av mycket stor betydelse för ungdomars möjlighet till fritids- och kulturaktiviteter. I regleringsbrevet för år 1999 gav därför regeringen ett uppdrag till Ungdomsstyrelsen att i samråd med Kommunförbundet samt berörda myndigheter och samlingslokalorganisationer göra en översyn av föreningslivets tillgång till lokaler av olika

slag för ungdomsverksamhet i hela landet. Uppdraget bör preciseras med hjälp av särskilda riktlinjer. Regeringen avser att precisera uppdraget före sommaren 1999. Regeringens ambition är att uppdraget skall kunna redovisas i februari 2000.

Regeringen konstaterar att när det gäller lokaler har lösningarna i kommunerna blivit alltmer varierande genom att bl.a. skola och fritidsverksamhet har gemensamma lokaler. Det har även blivit allt vanligare att skolor och bibliotek delar lokaler. Dessutom kan skolornas lokaler, gymnastiksalar såväl som klassrum, ha en stor betydelse för olika typer av verksamhet. En viktig fråga är därför att föreningarna har möjlighet att få tillgång till dessa lokaler också när skolan inte är öppen för skolverksamhet. Enligt regeringens mening är det kommunerna som har bäst förutsättningar att bedöma hur behovet av samlingslokaler bäst kan tillgodoses. Kommunerna bedöms också ha stort eget intresse samt möjligheter att finna lösningar för dessa behov.

Erfarenheter från det arbete som bedrivits i den tidigare nämnda arbetsgruppen Kultur i hela landet visar att för ungdomar är det inte alltid nya, egna lokaler som är det viktigaste. I stället kan de lokaler som kommunen redan förfogar över anpassas till att också fungera för ungdomars projekt och arrangemang. Här finns ett stort utrymme för flexibilitet, fantasi och otraditionella lösningar.

7 Internationellt samarbete

Av EU:s 350 miljoner invånare utgör ungdomar i åldern 15–24 år 60 miljoner personer vilket motsvarar cirka 17 procent. De ungdomar som växt upp på 1990-talet har rest över hela världen på ett sätt som ingen tidigare generation haft möjlighet att göra. Därför beskrivs de ofta som en internationell generation. Deras erfarenheter från vistelser utomlands och deras språkkunskaper utgör en viktig resurs för dem själva och för samhället.

Den 21 december 1995 inrättades på Civildepartementet en arbetsgrupp med uppgift att bl.a. utarbeta en svensk strategi för arbetet med ungdomsfrågor i EU. Arbetsgruppens rapport *Ungdomsfrågor i EU – Förslag till en svensk strategi* (Ds 1996:31) innefattar såväl övergripande som mer konkreta förslag till åtgärder.

7.1 En svensk strategi för ungdomsfrågor i EU

Regeringens bedömning: Sverige bör i EU-samarbetet koncentrera sina insatser inom ungdomsområdet till följande:

- Insatser mot ungdomsarbetslöshet.
- Ungdomars inflytande och delaktighet inom EU.
- Ungdomsutbyten.
- Ungdomar som i dag inte utnyttjar EU:s förmåner.

Arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen föreslår att följande områden skall prioriteras: ungdomars arbetsmarknad, ungdomsutbyte, ungdomars inflytande och ungdomar som i dag inte utnyttjar EU:s förmåner.

Skälen för regeringens bedömning: Inom EU pågår för närvarande en hög aktivitet på ungdomsområdet. Tidigare har ungdomsfrågan i EU begränsats till olika former av ungdoms- och ungdomsledarutbyte. År 1997 lade kommissionen fram förslag om ett nytt omfattande femårigt ungdomsprogram för åren 2000–2004 med en budget på 600 miljoner euro. Det nya programmet föreslogs ersätta de existerande programmen Ungdom för Europa och Europeisk Volontärtjänst för ungdomar. Efter som förhandlingarna om kommissionens förslag dragit ut på tiden har de två nuvarande programmen förlängts till den 31 mars 2000. Det nya samlade programmet avses träda i kraft den 1 april 2000. Finansiellt innebär det nya förslaget en fördubbling från cirka 54,5 miljoner euro år 1999 till 120 miljoner euro.

Kommissionen avser dessutom att stärka den politiska planeringen inom ungdomsområdet och kommer under år 1999 att genomföra en studie rörande ungdomars situation i Europa. Den beräknas bli klar våren 2000. Därefter planerar kommissionen att publicera en s.k. vitbok i ämnet, dvs. riktlinjer för ett politiskt program för EU:s verksamhet på

ungdomsområdet. Vitboken planeras att bli publicerad under det svenska ordförandeskapet i EU våren 2001. Sverige skulle därmed få ansvaret för att påbörja debatten om ungdomsområdets framtid.

Utöver detta finns det också inom utbildningsområdet program som är viktiga för ungdomar, främst Sokrates- och Leonardoprogrammen. Inom ramen för dessa program ges ungdomar tillfälle att förlägga del av sin utbildning i andra europeiska länder, att göra studieresor samt att delta i projekt som syftar till att utveckla europeiskt samarbete.

Regeringen vill understryka vikten av att Sverige i det internationella samarbetet driver tesen om att samordnade insatser för flera länder medför fördelar inom ungdomsområdet jämfört med enbart nationella insatser. Närhetsprincipen innebär att beslut skall fattas på den nivå där det är lämpligast. Denna princip kommer dock inte i konflikt med frågan om att anlägga ett ungdomsperspektiv på det europeiska samarbetet. Regeringen anser därför att Sverige bör sträva efter ett tvärsektorielt perspektiv för ungdomsfrågorna inom EU.

Ungdomsfrågorna är sedan år 1992 traktatfästa i Maastrichtfördraget. I Amsterdamfördraget som trädde i kraft 1 maj 1999 tas ungdomsfrågorna upp i artikel 149. I enlighet med artikel 149:2 skall målen för gemenskapens insatser bl.a. vara att främja rörligheten för studerande och lärare samt att främja utvecklingen av ungdoms- och ungdomsledarutbyte.

Insatser mot ungdomsarbetslöshet

Kommissionens förslag till ett nytt ungdomsprogram har en tydlig arbetsmarknadspolitisk koppling där begreppet ”anställningsbarhet” är ett ledord. Projekt inom Europeisk volontärtjänst syftar t.ex. till att förbereda ungdomar för ett framtida liv genom vistelse utomlands under en kortare eller längre tid.

Förslaget att Sverige, inom ramen för ungdomspolitik, bör prioritera insatser mot ungdomsarbetslöshet och ungdomsutbyten ligger således väl i linje med EU:s nuvarande politik på området.

Ungdomsarbetslösheten i EU är generellt sett hög. I princip samtliga EU:s medlemsstater har en ungdomsarbetslöshet som är betydligt högre än arbetslösheten för övriga grupper, vanligtvis ungefär dubbelt så hög.

Ungdomsarbetslösheten är särskilt allvarlig eftersom en ung arbetslös person i högre grad riskerar att slås ut, inte bara från arbetslivet utan från samhällslivet i dess helhet. En anledning till detta är att de ofta saknar de möjligheter till försörjning som äldre arbetslösa kan ha uppnått genom olika socialförsäkringssystem.

Arbetsmarknadspolitiken har tidigare setts som en nationell angelägenhet. I dag är det uppenbart att det krävs samverkan över gränserna för att motverka arbetslösheten. Arbetslöshetsfrågorna har därför, bl.a. på Sveriges initiativ, kommit upp på den gemensamma dagordningen inom EU. Mot den bakgrunden anser regeringen, i enlighet med arbetsgruppens förslag, att var helst arbetsmarknadsfrågor behandlas inom EU skall

ungdomsperspektivet vara med liksom att ungdomsfrågor skall kopplas till arbetsmarknadsfrågor.

Ungdomsutbyten

Det internationella ungdomsutbytet har stor betydelse både för att skapa förståelse och för ett ömsesidigt lärande mellan länder och kulturer. Utbytet fungerar därmed i stor utsträckning som en informell utbildning. Vidare är erfarenhetsspridning inom ramen för ungdomsutbyten ett sätt att ge ökad kunskap om internationellt arbete. Härigenom kan fler ungdomar få bättre förutsättningar att delta i och påverka frågor som berör dem i ett internationellt sammanhang.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det europeiska ungdomsutbytet bör användas som ett medel för att öka förståelsen mellan ungdomar från olika länder. Kandidatländerna deltar redan i dag i ungdomsprogrammen, men deras möjligheter till deltagande bör utökas ytterligare.

En stor del av ungdomsutbyten sker direkt genom föreningslivet. Sverige har dock till skillnad från många andra europeiska länder valt att inte ha bilaterala statliga avtal om ungdomsutbyten. I stället ger staten ett generellt bidrag till de nationella ungdomsorganisationerna vilket innebär att organisationerna själva kan bestämma hur de vill disponera resurserna.

Inom ramen för EU:s samarbete på ungdomsområdet sker huvuddelen av aktiviteterna inom utbytesprogrammet Ungdom för Europa. Det nuvarande programmet sträcker sig över perioden 1995–1999. Drygt 60 000 ungdomar har årligen deltagit i programmet och cirka 2 000 ungdomar som deltog år 1998 kom från Sverige.

Sedan år 1996 har Sverige deltagit i en försöksverksamhet, Europeisk volontärtjänst för ungdomar. Tonvikten i denna verksamhet ligger på stöd till längre utbyten för enskilda ungdomar som deltar som volontärer i ett samhällsnyttigt projekt i en annan medlemsstat. Pilotprojektet har ersatts av ett program som sträcker sig fram till år 1999. Under åren 1996–1997 har totalt cirka 2 300 ungdomar, varav 120 från Sverige, deltagit i verksamheten.

Ett nytt ungdomsprogram – Youth – föreslås ersätta de båda nuvarande programmen Ungdom för Europa och Europeisk volontärtjänst för ungdomar under perioden 2001–2004. Frågan övervägs för närvarande och en s.k. gemensam ståndpunkt beräknas antas vid ungdomsministerrådets möte den 27 maj 1999.

Inflytande och delaktighet

Inflytande och delaktighet utgör själva kärnan i svensk ungdomspolitik. Utgångspunkten är en positiv syn på ungdomars egen förmåga och möjligheter till att ta ansvar. Om ungdomar inte känner sig delaktiga riskerar det demokratiska samhället att undermineras. Sveriges medlemskap i EU innebär att vi har möjligheter till inflytande på ytterligare en nivå

utöver de lokala, regionala och nationella. Vid ministerrådsmötet för ungdomsfrågor i november 1998 antogs en resolution kring ungdomars delaktighet i beslutsprocesser såväl inom EU-program som på nationell nivå.

Sverige bör vid utformningen av insatser inom ungdomsområdet prioritera insatser som bygger på ungdomars egna initiativ och på hög ungdomsdelaktighet.

Insatser för ungdomar som i dag inte utnyttjar EU:s förmåner

Det finns en risk för att de fördelar som medlemskapet i EU medför inte kommer alla till del utan mest utnyttjas av de som redan kan hävda sina intressen. För att den europeiska gemenskapstanken skall kunna förverkligas skall deltagande i EU-samarbetet inte enbart förbehållas traditionellt starka grupper. Information om det europeiska samarbetet skall vända sig till alla ungdomar och ge alla lika möjligheter till inflytande. I de EU-program där ungdomar deltar bör det vara en aktiv svensk strävan att uppmuntra också de ungdomar som vanligtvis inte utnyttjar EU:s förmåner att delta.

I detta sammanhang vill regeringen betona vikten av att framtida program utformas så användarvänligt som möjligt för ungdomar. Det gäller såväl programmens innehåll och utformning som information om dessa.

Genomförande

Genomförandet av denna strategi sker främst genom arbetet i rådsarbetsgrupper, kommittéer och på ministermöten. Sverige bör även ta initiativ till att påverka kommissionens arbete på ett tidigt stadium genom att t.ex. ge nya förslag eller synpunkter på förslag som håller på att utarbetas.

Regeringens bedömning överensstämmer således med arbetsgruppens förslag till prioriterade områden. Regeringen har för avsikt att arbeta aktivt med de fyra områdena.

7.2 Ungdomar som resurs i det internationella arbetet

Regeringens bedömning: Fler ungdomsorganisationer bör bjudas in att delta i den särskilda arbetsgruppen om europeiska ungdomsfrågor. Arbetsgruppens ställning bör stärkas och dess uppgifter utökas till att även omfatta Östersjöfrågor samt det nordiska samarbetet.

Skälen för regeringens bedömning: I en skrivelse av den 25 mars 1999 har Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) lämnat regeringen förslag till en rad åtgärder på ungdomsområdet med anledning av arbetet med denna proposition. LSU:s framställan berör bland annat ungdomars inflytande och organisering samt förslag till handlingsplaner på det internationella området.

Inom Regeringskansliet finns en särskild arbetsgrupp om europeiska ungdomsfrågor (C 1996:B). Regeringen anser att de internationella ungdomsfrågorna bör ges ökad uppmärksamhet och avser därför att ta initiativ till att stärka arbetsgruppens ställning samt bjuda in fler representanter för ungdomsorganisationerna att delta i arbetsgruppen. Arbetsgruppen bör få i uppdrag att dels ta fram förslag för att konkret stärka ungdomars inflytande och delaktighet i olika internationella sammanhang, dels bereda LSU:s övriga förslag till åtgärder inom det internationella samarbetet.

Det är viktigt att engagerade ungdomar bereds både tillträde och möjlighet att representera ungdomar inom EU och FN samt vid olika internationella konferenser. Detta är särskilt angeläget då det behandlas frågor som ungdomar är starkt engagerade i, exempelvis vid miljökonferenser där ungdomar från bl.a. miljöorganisationer bör kunna delta.

Det är vidare angeläget att bättre ta till vara erfarenheterna från de ungdomar som deltagit i någon form av organiserat ungdomsutbyte. Arbetsgruppen bör därför få i uppdrag att initiera ett samarbetsprojekt med Ungdomsstyrelsen, Svenska EU-programkontoret och SIDA i syfte att bättre sprida information om såväl ungdomsutbytet och dess effekter som de praktiska erfarenheterna från utbytet.

Under senare år har samarbetet på ungdomsområdet mellan EU och Europarådet utvecklats, särskilt beträffande kompetensutveckling av ungdomsledare. Vidare har det regionala samarbetet ökat österut såväl inom som utom unionen. Av särskild betydelse är i detta sammanhang Östersjöområdet.

Det internationella samarbetet i miljöfrågor engagerar många ungdomar och spelar en avgörande roll för framtiden. Dessa frågor har därmed en given plats inom bl.a. Östersjösamarbetet. År 1998 genomfördes en ungdomsministerkonferens i Visby där en gemensam grund lades för ett ökat samarbete på ungdomsområdet mellan Östersjöländerna. Sverige deltar i uppföljningsarbetet av konferensen genom att, tillsammans med Finland och Tyskland, finansiera ett sekretariat i Kiel. Sekretariatet har till uppgift att bl.a. följa upp och stödja en del av de initiativ som togs under Visbykonferensen samt delta i förberedelserna inför nästa Östersjökonferens som planeras att genomföras i Tyskland år 2000.

Mot den bakgrunden anser regeringen att arbetsgruppens uppgifter bör utökas till att även omfatta Östersjöfrågor samt det nordiska samarbetet.

Regeringen vill understryka betydelsen av att unga människor också i övrigt ges goda möjligheter att delta i såväl det internationella samarbetet som i utvecklingsarbetet. Regeringen avser därför att under år 2000 i en särskild skrift redovisa ungdomars insatser och medverkan i detta arbete.

8 Ekonomiska konsekvenser

Överskottet från spelet på värdeautomater skall enligt beslut av riksdagen (prop. 1993/94:182, bet. 1993/94:KrU32, rskr. 1993/94:415) tillfalla det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet. Medlen skall betalas ut till Riksidrottsförbundet respektive Ungdomsstyrelsen för vidare fördelning enligt närmare riktlinjer från regeringen.

Våren 1996 beslutade riksdagen i enlighet med regeringens förslag att denna öronmärkning av överskottet skulle ersättas av ett vinstdelningssystem för staten och föreningslivet, vilket skulle baseras på överskottet från värdeautomaterna (prop. 1995/96:169, bet. 1995/96:FiU14, rskr. 1995/96:248). Med anledning av att säkra prognoser om värdeautomaternas vinstutveckling saknats har införandet av det nya systemet försenats. Efter en relativt lång introduktionsperiod har nu värdeautomaterna etablerats på den svenska spelmarknaden. I dag är cirka 4 000 värdeautomater utplacerade.

Fram till i dag har värdeautomaterna inte givit något överskott. Efter årets bolagsstämma i AB Svenska Spel kommer – enligt uppgift från företaget – cirka 59 miljoner kronor att kunna överlämnas till Riksidrottsförbundet och Ungdomsstyrelsen för det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet. Regeringen har tidigare gjort bedömningen att föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet årligen kommer att kunna tillföras uppskattningsvis 250 miljoner kronor när värdeautomatprogrammet är fullt utbyggt, dvs. när 7 000 automater har placerats ut (prop. 1998/99:80).

Regeringen har nyligen fått information som visar på att denna prognos sannolikt är något underskattad. Det bidrag från AB Svenska Spel, som härrör från överskottet på värdeautomatspel, kommer därför med stor sannolikhet att överskrida de uppskattade beloppen.

För att ha ett så bra underlag som möjligt för bedömningen av överskottet från spel på värdeautomater kommer regeringen i sitt arbete med att fastställa vinstdelningssystemet att ta hänsyn till de prognoser som är aktuella vid detta tillfälle.

Genom den ökade utdelningen från Svenska Spel, som härrör från överskottet på värdeautomatspel, blir det möjligt att disponera delar av statsanslaget för andra satsningar som presenteras i denna proposition. Den samlade effekten av detta blir att verksamheten för barn och ungdomar därmed totalt sett tillförs ökade resurser.

I enlighet med vad som har redovisats i denna proposition avser regeringen att ge Ungdomsstyrelsen en viktig roll för uppföljning och analys av ungdomspolitik. I förhållande till Ungdomsstyrelsens nuvarande uppgifter kommer detta att innebära en ambitionshöjning, bland annat när det gäller att stödja och följa upp kommunernas insatser inom ungdomsområdet. Regeringen bedömer att detta kommer att medföra ökade kostnader för myndigheten. Utrymme för detta bör skapas genom en omfördelning mellan anslagen inom utgiftsområdet 17, från anslaget M

2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet m.m. till anslaget M 1 Ungdomsstyrelsen. I detta sammanhang bör påpekas att de ungdomsorganisationer som i dag erhåller bidrag från Ungdomsstyrelsen via anslaget M 2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet m.m. kommer att fr.o.m. år 2000 få möjlighet att ta del av det tidigare redovisade överskottet från spelet på värdeautomater.

Härutöver är det regeringens bedömning att övriga myndigheters arbete med uppföljning och analys kan ske inom ramen för respektive myndighets sektorsvisa ansvar och resurser. Vad gäller de kommuner som väljer att arbeta med lokal ungdomsverksamhet i enlighet med vad som anges i denna proposition bedömer regeringen att detta kan ske inom ramen för kommunernas ordinarie resurser. Enligt regeringens mening medför även de övriga förslag och bedömningar som presenteras i denna proposition inte några ökade utgifter utan ryms inom befintliga ramar på utgiftsområde 17 och andra berörda utgiftsområden.

Sverige skall inom EU verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik vad gäller gemenskapsbudgeten. Detta innebär att Sverige skall sträva efter att de totala utgifterna för EU inte ökar på ett sådant sätt att belastningen på den svenska EU-avgiften ökar.

Sammanfattning av delbetänkandet Unga och arbete (SOU 1997:40)

Enligt Ungdomspolitiska kommitténs direktiv (dir. 1995:154) ska kommittén när det gäller arbete analysera ungdomars situation på arbetsmarknaden och föreslå åtgärder för att underlätta ungdomars inträde på detta område.

Kommittén ger i detta betänkande en bild av unga människors situation på arbetsmarknaden och kommittén föreslår bland annat ett nytt modernt lärlingssystem för att underlätta övergången mellan skola och arbetsliv. Kommittén föreslår också en försöksverksamhet som innebär att ett tiotal kommuner får beslutanderätten över de arbetsmarknadspolitiska medlen. Vidare föreslås att de medel som finns för otraditionella verksamheter för arbetslösa unga samlas under en delegation. Kommittén lämnar också förslag när det gäller eget företagande.

Enligt tilläggsdirektiven (dir. 1996:124) ska kommittén utifrån en helhetssyn på bostadsbidragets roll i förhållande till andra offentliga stöd till unga lämna förslag till hur de ungdomar som har det största behovet av ekonomiskt stöd bäst ska kunna få det.

Kommittén ska också enligt direktivet i sina förslag till åtgärder i syfte att underlätta ungdomars inträde på arbetsmarknaden särskilt belysa möjligheterna att i ökad utsträckning använda den kooperativa företagsformen.

Slutligen ska kommittén också lämna förslag om hur folkrörelser och andra ideella organisationer i ökad utsträckning ska kunna medverka till olika former av kompetensutveckling för ungdomar till och med 24 års ålder. Överväganden och förslag på dessa områden redovisas i detta betänkande.

Nedan följer en översikt över kapitlens innehåll.

Vad vet vi om framtiden? (kapitel 1)

I kapitlet diskuteras olika trender som kan ha betydelse för den framtida arbetsmarknaden. Kommitténs slutsats är att det är viktigt för unga och för samhället som helhet att stå väl rustade inför de krav som framtidens arbetsmarknad kommer att ställa. De förslag som kommittén presenterar i detta delbetänkande syftar bland annat till just detta.

Ungas syn på arbete (kapitel 2)

Den allmänna debatten ger intrycket att unga är mindre intresserade av arbete. Denna uppfattning bygger på en sammanblandning av fakta och fria spekulationer. Ungas inställning till det ideala arbetet har kopplats ihop med ungas inställning till att ta ett arbete överhuvud taget. Forsk-

ningen visar att unga överlag vill arbeta. Inga studier har påvisat att unga inte tycker att arbete är viktigt, eller att man föredrar att vara arbetslös. Tvärtom är arbetslöshet något man i hög grad oroar sig för.

Kommittén har samlat in ungas åsikter och medverkat till att skapa debatt om ungdomspolitik. I samarbete med SCB har kommittén genomfört en enkätundersökning. Kommittén har också initierat ett stort antal rådslag runt om i landet. Resultaten från dessa aktiviteter visar också att unga ser arbetslöshet som ett stort problem. Att arbeta är viktigt.

Från rådslagen noterar kommittén att de mest frekventa förslagen handlar om arbetstidsförkortningar i olika former. Förslag om sänkt pensionsålder förekommer oftast. Många har också föreslagit att man skall dela på jobben genom sänkt arbetstid. Även förslag om att minska övertidsuttaget förekommer.

Många förslag kretsar kring företagande. Det är viktigt att satsa på småföretagarna så att de vågar anställa unga. Det måste också bli lättare att starta eget genom högre bidrag, enklare former och mera information.

De unga har också synpunkter på åtgärder för arbetslösa. Arbetsförmedlingen bör förbättras och de bör informera om arbetsmarknaden redan i skolan. Arbetslösa skall ha större möjligheter till praktik. Man skall heller inte behöva gå och vänta utan få något att göra så fort man vänder sig till arbetsförmedlingen. Några tar upp frågan om att det finns många arbetsuppgifter som behöver utföras till exempel inom vården samtidigt som det finns många arbetslösa. Förslag om generationskontrakt eller friår finns också.

Unga och arbetsmarknaden (kapitel 3)

I detta kapitel redovisar kommittén utvecklingen på arbetsmarknaden under de senaste åren. Kommittén analyserar också vad som påverkar arbetslöshetens storlek och drar slutsatser om vad som bör göras för att förbättra situationen på arbetsmarknaden för de unga. .

Unga är mera utsatta för konjunkturarbetslöshet genom att de ofta har den kortaste anställningstiden och därmed inte skyddas av turordningsreglerna i Lagen om anställningsskydd. När konjunkturerna vänder och efterfrågan på arbetskraft ökar har de å andra sidan haft lättare att snabbt få arbete. Deras utbildning är modernare och arbetsgivarna anser i allmänhet att de har lättare att anpassa sig till nya situationer. Under senare tid har dock andelen unga långtidsarbetslösa ökat markant vilket tyder på att unga i högre grad än tidigare drabbas av strukturell arbetslöshet.

En viktig gemensam nämnare för inträdet på arbetsmarknaden för dagens unga är att arbetsmarknaden har blivit mera komplicerad och ställer andra kompetenskrav vilka ofta inte kan tillgodoses inom ramen för en traditionell utbildning. Inskolningen på arbetsplatsen kan därför ta lång tid och innebära omfattande kostnader, ansträngningar och åtaganden för arbetsgivare vilket gör dem mindre benägna att anställa de nyutbildade.

Att unga har svårt att få arbete direkt efter skolan beror också på att alla lämnar skolan och söker sig ut på arbetsmarknaden ungefär samtidigt. Detta sker dessutom under sen kommitténs eller tidig sommar då företagen normalt sett har mycket begränsad nyrekrytering. För de elever som gärna vill börja arbeta direkt efter avslutad utbildning måste därför kontakterna med arbetsgivare tas redan under skoltiden.

Ungdomspolitiska kommittén menar att den svenska ungdomsarbetslösheten inte enbart är ett resultat av sysselsättningskrisen utan också har ett samband med de speciella institutioner som påverkar ungdomens arbetsmarknad.

Övergången mellan skola och arbetsliv (kapitel 4)

Erfarenheter från andra länder visar att det finns ett samband mellan skolans utformning av utbildningen och arbetslöshet bland unga. Länder med utbyggd lärlingsutbildning har generellt sett lägre ungdomsarbetslöshet. I dessa länder finns en stark koppling mellan samhälle och arbetsliv och ett delat ansvar för de ungas introduktion på arbetsmarknaden.

En av gymnasieskolans viktigaste uppgifter är att förbereda de unga för arbetslivet. I den meningen är den en del av arbetsmarknadspolitiken. Därför ska denna vara utformad så att den gör det möjligt för elever att få ett fotfäste på arbetsmarknaden helst utan mellanliggande oplanerade arbetslöshetsperioder. Den nya gymnasieskolans målsättning att förbereda för ett föränderligt arbetsliv ligger i linje med detta synsätt. Skolan ska ge ökade valmöjligheter och värdefulla kontakter med arbetslivet. För många elever utgör närsamhället denna första kontakt. Feriearbetet kan vara en sådan. Arbetsplatsförlagd utbildning och olika former av projektarbete är andra kontaktvägar. Genom gymnasieskolans starkt decentraliserade organisation har det också skapats förutsättningar för ett avgörande inflytande från närsamhället.

Ungdomspolitiska kommittén menar att öppenhet inför närsamhället är en grundläggande förutsättning för att skolan skall kunna fylla sin uppgift att förbereda för arbetslivet. I arbetet med studie- och yrkesvägledning möts individens och samhällets perspektiv. För studie- och yrkesvägledaren gäller det att ge eleverna ett brett beslutsunderlag så att de utifrån sina intressen och förutsättningar kan göra väl underbyggda val av studier och framtida yrkesinriktning.

Informationen om utvecklingen i yrkeslivet och på arbetsmarknaden är ett viktigt och tungt vägande inslag i studie- och yrkesvägledningen då denna också måste vägas in i elevens beslutsunderlag. I den frågan bör skolan etablera en nära samverkan med arbetsgivare, arbetstagare, egenföretagare, arbetsförmedlingar med flera som kan ge detta tillskott av arbetsmarknadsinformation och även annan nödvändig information inför elevernas kommande inträde på arbetsmarknaden. En sådan nära samverkan utgör också en nödvändig plattform för utbyte av information och erfarenheter mellan skolan, arbetsförmedlingen och parterna på arbetsmarknaden.

Skolan ska ge grundläggande kunskaper och färdigheter. Det är dock svårt att i skolmiljö stimulera arbetet sådant det ser ut på arbetsplatserna och skapa förståelse för hur arbetsprocessen fungerar utan att ha möjlighet att under en period ingå i ett arbetslag. Under tiden ute i arbetslivet får eleven däremot möjlighet att pröva tillämpningen av sina kunskaper och få nya kunskaper och andra erfarenheter än de skolan kan ge. Att arbeta i ett arbetslag innebär för alla deltagarna ett visst mått av lärande. Det är naturligt att diskutera uppkomna problem och försöka hitta lämpliga lösningar. Läroprocessen integreras på ett naturligt sätt och eleven är med och skapar lösningar.

Ungdomspolitiska kommittén anser att ytterligare åtgärder bör vidtas för att knyta skola och arbetsliv närmare till varandra och därmed underlätta övergången mellan skola och arbetsliv. Elever bör få möjlighet att delta i projekt utformade av arbetsgivare och skola gemensamt. Projekten ska kunna anslutas till karaktärsämnena inom gymnasieskolans program. Delar av utbildningen skall också kunna förläggas utomlands till exempel inom ramen för EU:s utbytesprogram. Täta kontakter mellan de ansvariga för utbildningen och de lokala företagen och offentlig sektor bör kunna leda till ett effektivt system där syftet är att ge eleven de kunskaper och erfarenheter som skolan inte kan ge samtidigt som företaget underlättar sin rekrytering av arbetskraft.

Inom ramen för ett sådant flexibelt program ska det också vara möjligt att erbjuda elever möjlighet att påbörja sin gymnasiala utbildning direkt ute i arbetslivet för att senare under utbildningens gång tillgodogöra sig de kärnämnen som är nödvändiga. Detta skulle kunna ske antingen under gymnasietiden eller i ett senare skede genom vuxenutbildning.

Gymnasieskolan har hittills i mycket ringa utsträckning tagit hänsyn till att eleverna i sitt framtida yrkesliv kan komma att arbeta som egna företagare. Skolan har i stor utsträckning utgått ifrån att eleverna kommer att få lönearbete inom offentlig sektor eller den traditionella industrisektorn. Ämnet företagsekonomi finns i de program som innehåller yrkesämnena men ytterst få gymnasieskolor har uppmärksammat behovet av kunskaper i direkt företagande och entreprenörskap.

Kommittén poängterar också behovet av övergångar mellan utbildning och arbetsliv även för högskolestuderande. Utbyggnaden av den högre utbildningen har redan medfört, och kommer i än högre grad, att medföra en ökning av antalet examinerade från högskolan. Denna utveckling ställer ökade krav på broar mellan studenter och arbetsliv.

Förslag

Ungdomspolitiska kommittén anser att systematiserade kontakter mellan skola och arbetsliv ska etableras. För att ytterligare understryka behovet av utökade kontakter mellan skola och näringsliv bör möjligheter till och former för en tredje termin i form av en praktikperiod utredas närmare

bl.a. med avseende på platstillgång och kostnader. En bedömning bör också göras av vilken effekt en sådan termin har för möjligheterna till

feriearbete. Terminen kan antingen läggas mellan det andra och tredje läsåret för att ge eleverna ett säkrare underlag inför valet av fortsatt utbildning eller efter det tredje läsåret.

Ungdomspolitiska kommittén föreslår att en lärlingsutbildning införs. Den skall utvecklas till en modern form av lärlingsutbildning och bli ett likvärdigt alternativ till övriga program i gymnasieskolan för de unga som önskar gå direkt ut i arbetslivet efter grundskolan.

De krav Ungdomspolitiska kommittén ur ett ungdomsperspektiv vill ställa på utbildningen är:

- att den skall vara behörighetsgivande,
- att arbetsmarknadens parter skall ha ett avgörande inflytande på utbildningens innehåll och utformning samt
- att den unges rättigheter och skyldigheter under tiden i lärlingsutbildning regleras i ett utbildningskontrakt mellan skola och arbetsgivare.

Under lärlingstiden föreligger inte något anställningsförhållande enligt lagen om anställningsskydd mellan lärlingen och arbetsgivaren. Lärlingen ska inte heller omfattas av befintliga kollektivavtal.

Idag är övergångsfrekvensen till gymnasieskolan 98 procent. Kommittén räknar inte med någon volymökning med anledning av förslaget. Då lärlingsutbildningen inte beräknas kosta mer än gymnasieskolans nuvarande program medför inte förslaget att totalkostnaden för gymnasieskolan ökar. Studie- och yrkesvägledningen måste utvecklas i gymnasieskolan såväl vad gäller kvaliteten som omfattningen. Det kan ske genom en ökad medverkan av den offentliga arbetsförmedlingen och det lokala näringslivet i form av fackliga organisationer och arbetsgivare. Insatserna från arbetsförmedlingens sida bör samordnas i arbetsförmedlingsnämnderna och skall inte innebära några ökade kostnader för arbetsförmedlingen.

Kommittén anser att skolan i högre grad än i dag ska förbereda eleverna för eget företagande. Alla program inom gymnasieskolan ska genom sitt val av pedagogisk form stärka och utveckla ungas kreativa förmåga och entreprenörsanda. Skolan ska uppmuntra elevernas engagemang i skolföretag, skolkooperativ och liknande verksamheter genom att de integreras på ett naturligt sätt i arbetet.

Elevens medverkan i skolföretag, skolkooperativ med mera skall dokumenteras. Kommittén kommer längre fram i betänkandet att diskutera förutsättningarna för unga att starta egna företag eller kooperativ.

Kommittén menar att försöksverksamheten med kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning är en intressant modell för kopplingen mellan skola och arbetsliv. Försöksverksamheten bör byggas ut i den takt ekonomiska medel tillåter.

Statliga insatser för unga arbetslösa (kapitel 5)

Arbetsmarknadspolitikerna är menad att vara bryggan över från arbetslöshet till arbete. Den stora ökningen av arbetslösheten har dock medfört att arbetsmarknadspolitikerna blivit ytterst ansträngd och att kvaliteten i åtgärderna fått komma i andra hand till förmån för mer uttalade

volymkrav. AMS har pekat på faran att ökade volymkrav kan leda till sämre kvalitet. Empirisk forskning visar också att arbetsmarknadspolitiken inte klarar dessa stora kvantiteter arbetslösa. Kontrollen blir eftersatt vilket i sin tur leder till undanträngningseffekter.

Arbetsmarknadspolitiken är till sin natur "uppifrån-initierad" med en centralt utformad åtgärdsarsenal och med begränsad frihetsgrad för den enskilde. Åtgärderna är ofta generella och kan sällan anpassas till individens behov och förmåga. De ger inte förutsättningar för individens egna initiativ och idéer. De arbetslösas egen kompetens är därför en outnyttjad resurs.

Ungdomspolitiska kommittén anser att en fortsatt omfattande individualisering och decentralisering av arbetsmarknadspolitiken är nödvändig. Inte minst ur ett ungdomsperspektiv måste individuella intressen och önskemål spela stor roll för att motivera arbetslösa att söka sig nya vägar på arbetsmarknaden.

Kommittén har tagit del av erfarenheterna från olika så kallade otraditionella verksamheter. Verksamheterna bygger oftast på utgångspunkten att unga människor är en viktig resurs i samhällsbyggandet och att det finns en inneboende kraft hos varje enskild ung människa oavsett bakgrund. Kommitténs uppfattning är att otraditionell verksamhet som drivs med den enskilde och dennes intressen som utgångspunkt är av stor betydelse för den arbetslöses möjlighet att i framtiden få ett arbete och även för att skapa motivation hos deltagarna för vidare utbildning. Kommittén anser också att sådan verksamhet har stora möjligheter att leda till exempelvis nykooperation eller nyföretagande.

Kommittén har också tagit del av de problem som verksamheterna har – vilket Ungdomsstyrelsen också pekat på – med finansieringen av verksamheten att göra. Kommittén anser därför att det är nödvändigt att förbättra bidragsgivningen till otraditionell verksamhet så att osäkerheten för verksamheterna minskar.

Förslag

Ungdomspolitiska kommittén föreslår att en treårig försöksverksamhet med bland annat decentralisering av arbetsmarknadspolitiska medel ska inledas. Försöksverksamheten bör inledningsvis omfatta ett tiotal kommuner och ska innebära att beslutanderätten över de arbetsmarknadspolitiska medlen ska tillfalla kommunen. Försöksverksamheten bör inledas senast den 1 januari 1998 och ska syfta till att utveckla en decentraliserad arbetsmarknadspolitik med möjlighet att tvärsektoriellt samla resurser för att utveckla insatser anpassade till de lokala förhållanden som råder i kommunen. Ett närmande mellan bland annat arbetsmarknadspolitiska och näringspolitiska insatser blir därmed naturligt.

Försöksverksamheten avser en friare användning av samtliga medel under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, anslagspost A2 Arbetsmarknadspolitiska medel och innebär ingen kostnadsökning. Inom ramen för försöksverksamheten ska särskild uppmärksamhet ägnas samverkan mellan skolan och arbetslivet. Det förslag som lämnats i kapitel

4 om att etablera systematiserade kontakter mellan skola och arbetsliv ska därvid prövas och utvecklas. Försöksverksamheten ska följas och utvärderas.

Ungdomspolitiska kommittén föreslår vidare att medel årligen avsätts för otraditionell verksamhet för ungdomar. Medlen ska brytas ur utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, anslag A2 Arbetsmarknadspolitiska åtgärder, anslagspost 1.12 Otraditionella medel, och motsvara en tredjedel av det belopp som avsatts under denna anslagspost för innevarande budgetår. Medlen ska fördelas av en delegation med parlamentarisk förankring. Administration och handläggning ska handhas av Ungdomsstyrelsen. Delegationen ska, efter ansökan från kommuner (i samarbete med exempelvis ideella föreningar och andra sammanlutningar), fördela medel till nyskapande och utvecklande verksamheter av och med unga arbetslösa. Medlen ska framför allt användas till att stödja projekt av tvärsektoriell karaktär. Det är nödvändigt att delegationen i sitt arbete ser till att användningen av de otraditionella medlen inte konkurrerar med kommersiell verksamhet. Delegationens verksamhet såväl som verksamheten som kommer att bedrivas med de otraditionella medlen ska utvärderas.

Ungdomspolitiska kommittén föreslår också att den nationella planen för EU:s sociala fond, mål 3, revideras till förmån för en mer entydig prioritering av så kallade ”nerifrån-initierade” insatser.

Eget företagande (Kapitel 6)

Det är ett välkänt faktum att svårigheterna att starta ett företag är stora. För en ung person med begränsad administrativ erfarenhet är det inte omöjligt att dessa svårigheter direkt hindrar unga från att förverkliga intentionerna med ett eget företag i någon form. Kommittén anser att såväl information som rådgivning måste förbättras.

Vidare är det nödvändigt att sådana förenklingar för små företag genomförs så att ett eget företagande stimuleras. Av de redovisade utredningarna om kooperativa företag finns en enighet om att informationen om företagsformen måste spridas så att antalet kooperativ ska kunna öka.

Ungdomspolitiska kommittén delar uppfattningen att informationen om den kooperativa företagsformen måste förbättras. Den kooperativa företagsformen bör i alla informationssammanhang behandlas på samma sätt som andra företagsformer.

Ungdomspolitiska kommittén anser att det är viktigt att de lokala initiativ som uppstår kan tas tillvara på ett sätt som gör att de kan bli den samsättningskapande kraft som är önskvärd.

Förslag

Ungdomspolitiska kommittén föreslår att en enklare form av företagande införs. Den närmare utformningen av en sådan företagsform bör

snarast utredas. Det är viktigt att den nya företagsformen inte tränger undan fasta arbeten eller företagande i nuvarande former. Det är också viktigt att tryggheten för den enskilde inte går förlorad vid till exempel sjukdom, arbetsskada eller föräldraledighet.

Kommittén anser vidare att det är av största vikt att unga som avser att starta företag kan få en så kvalitativ och allsidig rådgivning som möjligt. Rådgivningen ska kunna avse alla företagsformer, såväl privata som kooperativa. Eftersom kunskapen om den kooperativa företagsformen, ekonomisk förening, inte är lika spridd som de privata företagsformerna anser kommittén att det behövs särskilda insatser på detta område. Dessa insatser bör inriktas dels på att öka kunskapen om den kooperativa företagsformen inom de myndigheter och andra offentliga organ som har till uppgift att stödja nyföretagande, dels på att öka utbudet avseende konkret rådgivning till kooperativt nyföretagande.

Unga och bidragssystemen (Kapitel 7)

I detta kapitel går kommittén igenom flertalet av de bidragsformer som kan komma i fråga för unga.

Kommittén anser att det är alarmerande att så många unga behöver socialhjälp för att klara sitt uppehälle. Den period unga behöver sådant stöd blir också allt längre. Kommittén avser därför att i sitt slutbetänkande återkomma till frågan om hur de befintliga systemen bör kompletteras för att bäst svara mot de nytillträdandes behov. En utgångspunkt är att de nytillträdande måste få ökade möjligheter till erfarenheter från arbetslivet.

Ungdomsbostadsbidraget kan närmast sägas syfta till att underlätta inträdet på bostadsmarknaden eftersom unga ofta har låga ingångslöner och därmed svårt att täcka hela sin bostadskostnad. Bostadsmarknaden präglas därtill av begränsad tillgång på små och billiga lägenheter samt stora trögheter i bostadsbeståndet.

Unga människor befinner sig ofta i etableringsfasen både på bostads- och arbetsmarknaden. Svårigheter att komma in på arbetsmarknaden har ofta konsekvenser för inträdet på bostadsmarknaden. Anledningen till detta är de därmed begränsade försörjningsmöjligheterna. Det är emellertid viktigt att skilja på ekonomiska trångmål orsakade av höga bostadskostnader och av låga inkomster. Frågan är emellertid vilka bidraget bör inriktas mot för att träffa de som behöver stöd bäst. Det är uppenbart att reglerna idag låser ute många unga med förhållandevis låga inkomster från bostadsbidrag eftersom bidraget enligt dagens regler trappas ned så tidigt att även de med inkomster långt under socialbidragsnormen inte har någon möjlighet att erhålla bostadsbidrag. De som uppfyller kraven för ungdomsbostadsbidrag har således små möjligheter att klara sin försörjning även med bostadsbidrag.

En annan viktig fråga är bidragets funktion av övergångskompensation. Bidraget är tänkt att utgöra ett stöd under inträdet på bostadsmarknaden. Dagens ungdomsbostadsbidrag omfattar personer mellan 18 och 29 år. Ungdomsbegreppet i bostadsbidragen är således relativt brett och

överensstämmer inte med några andra regelverk som rör unga. Bidragets åldersprofil tycks vidare vara godtyckligt vald och man kan ifrågasätta om personer i det övre åldersintervallet verkligen är i behov av bostadsbidraget för att underlätta inträdet på bostadsmarknaden.

Ungdomspolitiska kommittén menar att åldersgränserna för ungdomsbostadsbidragen bör sänkas. Bidraget ska utgöra en grund för inträdet på bostadsmarknaden. De bidragstagare som befinner sig i de övre åldersintervallen kan därför inte sägas vara bidragets primära målgrupp. Ungdomspolitiska kommittén anser att de medel som frigörs med en ålderssänkning bör omfördelas inom systemet. Detta bör tillsammans med en del regeländringar ge bidraget en bättre social profil.

Förslag

Ungdomspolitiska kommittén menar att bostadsbidraget för unga ska vara kvar. Det är även nödvändigt att ge bostadsbidraget för unga en starkare social profil, så att de som behöver stöd bäst också får det. Utgångspunkten för förslagen är att ekonomiska trångmål som i första hand orsakas av höga boendekostnader inte ska tvinga unga att söka socialbidrag för att klara sitt uppehälle. Om försörjningssvårigheterna även består i låga inkomster kan emellertid bostadsbidraget inte ensamt rätta till detta förhållande. Då måste komplettering ske från annat håll.

Ungdomspolitiska kommittén föreslår vidare att den övre åldersgränsen sänks från 28 år till 25 år. De nya reglerna kommer att påverka socialbidragstagandet. Detta beror huvudsakligen på två omständigheter. För det första kan övervältring på socialbidrag komma att ske för de åldersgrupper som exkluderas från bidraget. För det andra kommer en större hushållsgrupp att kunna erhålla bostadsbidrag, varför ett minskat socialbidragstagande är att förvänta sig för denna grupp. Den besparing som görs genom sänkningen av den övre åldersgränsen bör användas för att finansiera förstärkningen av bostadsbidragen till de ungdomar som är under 25 år på ett sådant sätt att den sociala profileringen förstärks. Reglerna för bidraget vad avser den övre inkomstgränsen, bidragsavtrappningen samt boendekostnadsgränsen bör därmed justeras med förbehåll för att den totala kostnaden ska rymmas inom dagens totala kostnad för bostadsbidrag till hushåll under 29 år utan barn.

Fler unga i arbete (Kapitel 8)

Kommittén anser att tanken på olika former av generationsväxling där staten, arbetsgivaren och den enskilde arbetstagaren kommer överens om att arbetstagaren lämnar plats för en yngre arbetslös person, är principiellt tilltalande. Detta skulle kunna ske genom en förtida pensionering där arbetsgivaren samtidigt förbinder sig att anställa en yngre person. För att undvika alltför stora kostnadsökningar och samtidigt nå syftet att förbättra åldersfördelningen inom den offentliga sektorn bör

möjligheterna till en tidigarelagd pensionering erbjudas under en tidsbegränsad period och vara begränsad till den offentliga sektorn.

Generationsväxling skulle också kunna ske genom att erbjuda de med arbete möjligheter till ett friår för aktiviteter som anses önskvärda ur ett samhälleligt perspektiv, till exempel vidareutbildning, att starta eget eller allmännyttigt ideellt arbete. Arbetsgivaren skulle då förbinda sig att anställa en unga arbetslös person som vikarie samtidigt som arbetstagaren får någon form av ersättning under friåret. Den unge kan sannolikt inte gå in och överta den lediges arbetsuppgifter men kan få andra arbetsuppgifter inom verksamhetsområdet.

Förslag

Ungdomspolitiska kommittén menar att möjligheterna att underlätta och stimulera olika former av generationsväxling skyndsamt bör utredas i syfte att få in unga på arbetsmarknaden och att underlätta en förbättrad åldersfördelning inom den offentliga sektorn. Därvidlag bör förutsättningarna för och behoven av generationsväxling såväl vad avser tidigarelagd pensionering under en begränsad tidsperiod som möjligheterna till egen utveckling med vikariat utredas. Utredningen bör särskilt analysera möjliga alternativa tillvägagångssätt, olika delsektorers behov av de ovan skisserade åtgärderna, finansiering, kostnader och kostnadsfördelning mellan arbetsgivare och försäkringssystem, ändamålsenliga åldersgränser samt ersättningar till den enskilde.

Sammanfattning av slutbetänkandet Politik för unga (SOU 1997:71)

En målstyrd politik för unga

Ungdomspolitiska kommitténs utgångspunkt i arbetet med politiken för unga är alla människors lika värde och okränkbarhet. Varje människa är unik och måste också få tillfälle att utvecklas på sitt eget vis. I arbetet med att formulera de övergripande målen för ungdomspolitiken har kommittén utgått från denna grundsyn på så sätt att alla medborgare ska ha samma rättigheter och skyldigheter och ska behandlas likvärdigt av de offentliga organen.

En politik för unga syftar till att alla unga ska ha rätt till goda levnadsvillkor. Dessa kan skilja sig mellan olika unga människor utifrån deras individuella livssituation och egna val. Det finns dock vissa områden som enligt kommitténs mening har stor betydelse för alla unga. Ungdomspolitiska kommittén föreslår därför att de nationella målen för en politik för unga ska vara:

- Samhället ska underlätta för unga att leva ett självständigt liv.
- Unga ska ha verklig möjlighet till makt, inflytande och delaktighet.
- Den resurs ungas engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande utgör ska tas tillvara.

De övergripande målen ska brytas ner i konkreta mål för att kunna bli mätbara samt gå att följa upp och utvärdera. De konkreta målen är kommitténs förslag till hur de övergripande målen ska uppfyllas.

Här nedan följer de konkreta mål Ungdomspolitiska kommittén föreslår:

Självständighet

- Alla unga ska kunna försörja sig på sitt arbete.
- Andelen arbetslösa unga ska i genomsnitt under året inte vara högre än för övriga befolkningen.
- Arbetssökande under 25 år ska senast inom fyra veckor från att de anmält sig som arbetssökande på arbetsförmedlingen ha rätt att tillsammans med en arbetsförmedlare upprätta en handlings- och utvecklingsplan.
- Varje person mellan 15 och 18 år ska ges möjlighet till feriearbete under minst tre veckor under sommaren. Målet avser kalenderår.

- Alla mellan 18 och 25 år som söker egen bostad ska inom sex månader ha möjlighet att skaffa sig en bostad inom ramen för sina ekonomiska förutsättningar.
- Alla universitets- och högskolestuderande ska under den första termen de studerar ha möjlighet att skaffa sig en bostad på eller i anslutning till studieorten.
- Alla unga ska kunna få information om de villkor och förutsättningar som gäller för eget boende samt information om bostadsmarknaden i kommunen.
- Ingen ung person ska hänvisas till att uppbära socialbidrag av enbart den orsaken att hon eller han inte har arbete eller inte omfattas av arbetslöshetsförsäkringssystemet.
- Ingen ung arbetslös ska på grund av låga nivåer i olika ersättningsystem behöva komplettera med socialbidrag för att kunna klara sin försörjning.
- Ingen ung person ska diskrimineras i något bidragssystem på grund av ålder.
- Alla unga ska leva under sådana ekonomiska förhållanden att de har råd att finansiera en bostad.

Makt, inflytande och delaktighet

- Alla kommuner bör i samarbete med kommunens unga upprätta ett ungdomspolitiskt handlingsprogram.
- Elever ska som grupp kunna påverka viktiga beslut som gäller den egna skolan.
- Varje elev ska ha verkligt inflytande över sitt val av skola och skoltyp samt över sitt dagliga skolarbete och sin arbetsmiljö.
- Varje student ska ha verkligt inflytande över sin utbildning och sin arbetsmiljö.
- Alla unga ska kunna påverka kommunala beslut.
- Alla unga ska ha möjlighet att delta i verksamhet inom föreningslivet.
- Varje ung person ska ha tillgång till en mötesplats där hon eller han fritt kan uttrycka sina åsikter.

Unga som resurs

- Av ledamöterna i centrala och regionala myndigheters styrelser bör minst fem procent vara under 30 år.
- Av ledamöterna i statliga kommittéer bör minst 10 procent vara under 30 år.
- I samtliga kommunala styrelser och nämnder med minst fem ledamöter bör det finnas minst en ledamot under 30 år.
- Ungas engagemang och idéer ska särskilt tas tillvara när det gäller
 - arbetet med en långsiktigt hållbar ekologisk utveckling,
 - inträdet i informationsområdet,
 - arbetet mot främlingsfientlighet och rasism samt

– företagande

De konkreta målen ska beaktas av regeringen inom de olika sektorsområden som berör unga. Myndigheterna bör få i uppgift att presentera statistik och en redovisning av den förda politiken i förhållande till de konkreta målen. Detta arbete anser kommittén bör samordnas av Ungdomsstyrelsen.

Målen för politiken för unga bör vara vägledande för kommunal verksamhet. Det bör finnas ett gemensamt intresse hos staten och kommunerna att följa upp och utvärdera kommunernas arbete med målen. Kommittén föreslår att initiativ tas till överläggning om ett sådant samarbete mellan staten och kommunerna i denna fråga.

Makt, inflytande och delaktighet för unga

Kommittén diskuterar begreppen makt, inflytande och vanmakt. Kommittén poängterar att det är viktigt att unga får *verklig* makt och inte dras in i en skendemokratisk process som gör att de istället vänder sig från politiken.

En stor del av betänkandet är uppbyggt kring ungas möjligheter att utöva makt över sin vardag. Kommittén menar att unga måste öka sin delaktighet i beslutsprocesserna. För att detta ska bli möjligt föreslår kommittén vissa ändringar i olika regelverk som hindrar unga att ta del av makten. Förslagen avser såväl riks- som kommunalpolitik. Andra förslag syftar till att försöka ändra vuxnas attityder till unga för att på så sätt få dem att inse att ungas delaktighet utgör en resurs för samhället. Förslagen är i korthet:

- En försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år för val till kommunfullmäktige ska genomföras. Försöksverksamheten ska omfatta ett tiotal kommuner och ska inledas i och med valet 1998. Verksamheten ska utvärderas av en särskild utredning.
- Rösträtten ska följa kalenderår.
- Regeringen ska vara uppmärksam på ålderssammansättningen i centrala myndigheter och i statliga kommittéer. Regeringen ska också begära av de partier, organisationer med mera som föreslår ledamöter till kommittéerna att de om möjligt föreslår två kandidater till varje uppdrag, varav minst en är under 30 år.
- Varje kommun bör i samarbete med unga utforma och anta ett ungdomspolitiskt handlingsprogram.
- Kommunerna bör tillsammans med de unga skapa fora för kommunikation mellan politiker och kommunens unga.
- Varje skola bör erbjuda eleverna regelbunden information från de politiska partierna och deras ungdomsförbund.
- Ungdomsstyrelsen får i uppdrag att i samarbete med kommunförbundet till år 2002 följa och kartlägga kommunernas arbete med att göra unga delaktiga i den kommunala beslutsprocessen.

Kommittén lämnar också förslag som rör ungas vardag, nämligen skola, fritid och kultur. Kommittén anser att det är viktigt att unga får möjlighet att ha inflytande på dessa områden, dels för att ungas delaktighet gör att besluten blir bättre, dels för att det har visat sig leda till ökat intresse för ett fortsatt engagemang i samhällsfrågor. Kommitténs förslag på dessa områden är i korthet:

Gymnasieskola, universitet och högskola

- En försöksverksamhet på gymnasieskolor i ett antal kommuner bör införas med en skyldighet för skolledningen att förhandla med elever inför att viktigare beslut fattas. Försöksverksamheten bör införas snarast och avslutas samt utvärderas samtidigt som försöksverksamheten med lokala styrelser.
- Ett skoldemokratiprojekt bör inledas i ett antal kommuner. Projektet ska fungera som en stimulans till de skolor som vill satsa extra på att arbeta med inflytandefrågor framför allt vad gäller att utveckla skolans arbetsformer men också när det gäller elevers möjligheter att påverka skolans miljö.
- Skolverket bör få i uppdrag att kontinuerligt sammanställa och kommentera kommunernas utvecklingsarbete när det gäller elevinflytande.
- Den översyn som regeringen har för avsikt att göra av bestämmelserna om samverkansformer och samverkansorgan bör inriktas på att samverkan i någon form måste vara obligatorisk och att frågor såsom undervisningens innehåll, hur den bedrivs och hur eleverna kan medverka aktivt måste tas upp i en sådan samverkan. Formen för samverkan bör dock inte vara reglerad i detalj. Möjligheten att utvärdera lärare är dock en viktig funktion för ett samverkansorgan. Likaså bör frågor om under vilka former och på vilket sätt undervisningen bedrivs vara självklara ämnen att behandla.
- Skolverket ska verka för att de elever som varit frånvarande från lektioner för att delta i elevdemokratiskt arbete ska få denna tid redovisad separat från annan frånvaro, om inte eleven själv motsätter sig detta.
- Studenter ska finnas representerade i högskolans samtliga beredande och beslutande organ. Sammansättningen i högskolans beslutande organ ska utformas så att ingen intressegrupp får egen majoritet. I högskolestyrelsen bör studenter, lärare och allmänföreträdare dela på platserna. Studenter och lärare bör utse sina egna representanter. På beslutsnivåer under högskolestyrelsen ska studenter och lärare utgöra minst en tredjedel vardera i alla beredande och beslutande organ.
- En utredning bör tillsättas med uppgift att belysa effekterna av att ge lika rättigheter och skyldigheter till elever och studenter som tillkommer arbetstagare. Möjligheterna att jämställa elevfackliga organisationer med fackföreningar bör också utredas.
- Högskoleverket bör få i uppdrag att utreda i vilken utsträckning studenterna har inflytande över sina studier exempelvis när det gäller

Fritid och kultur

- Det är av största vikt att kommuner undanröjer de eventuella hinder som finns för unga som vill skapa egna mötesplatser. Det är också viktigt att de unga som har idéer bemöts positivt. Det innebär att politiker och tjänstemän måste vara beredda att tänka i nya banor och inte säga nej till förslag som kanske utmanar traditionella former. Kommuner kan också ta egna initiativ till att starta mötesplatser men utformningen måste ske på de ungas egna villkor.
- Unga bör genom regelbundna fritids- och kulturvaneundersökningar få möjlighet att påverka kommunens fritids- och kulturutbud.
- Ungdomsstyrelsen får i uppdrag att löpande följa, kartlägga och redovisa kommunernas arbete för att öka ungas makt och inflytande över fritids- och kulturverksamheterna.
- Kommittén uppmanar kommunerna att införa en så kallad fri pott för ungas egna initiativ genom att avsätta en summa pengar av kultur- och fritidsbudgetarna för detta ändamål.
- Kommittén uppmanar också kommunerna att arbeta tillsammans med unga för att öka antalet brukarstyrda fritidsverksamheter.

Ungas ekonomi

En av de viktigaste förutsättningarna för att unga ska kunna leva ett självständigt liv är att de kan bli ekonomiskt oberoende. Kommittén konstaterar att många unga har stora ekonomiska svårigheter, speciellt de som är arbetslösa och inte uppbär a-kassa eller KAS. Dessa är hänvisade till socialbidrag. År 1996 mottog omkring 35 procent av de arbetslösa i åldersgruppen 20-24 år socialbidrag någon gång under året. Även de med KAS eller låg a-kassa ingår i samma grupp. Kommittén anser att det är alarmerande att så många unga behöver socialhjälp för att klara sitt uppehälle. Den period när unga behöver sådant stöd har visat sig bli allt längre. Uppgifterna om nyfattigdomen bland unga och ett begynnande socialbidragsberoende pekar på problemens omfattning. De huvudsakliga anledningarna till utvecklingen torde vara den försämrade arbetsmarknadssituationen samt arbetslöshetsersättningens utformning.

Kommittén diskuterar också studerandes ekonomi, framför allt under den tid då studiemedel inte utgår. Förändringar som innebär att studenterna i högre utsträckning än för närvarande kan studera under sommaren och därmed uppbära studiemedel bör utredas

Kommittén föreslår när det gäller ungas ekonomi i korthet:

- Ungdomsstyrelsen ska kontinuerligt följa upp ungas ekonomiska situation och därvid särskilt beakta skillnaden mellan kvinnor och män.

- De ekonomiska konsekvenserna av tre terminer och förlängda terminer vid högskolor och universitet bör utredas.

Regeringen har uppdragit åt Arbetsmarknadsstyrelsen och Socialstyrelsen att i samverkan utarbeta förslag till åtgärder som syftar till att öka arbetslösa ungdomars förutsättningar att ta sig in på den reguljära arbetsmarknaden eller utbildningssystemet. Förslaget skall utformas så att det ger den enskilde möjlighet till kompetensutveckling och åtgärderna skall utgå från ungdomars egna behov och förutsättningar. Kommunerna ska genom förslaget ges möjlighet att erbjuda de unga en meningsfull sysselsättning i stället för socialbidrag. I anledning av detta har kommittén överlämnat ett antal förslag till utformning av ett sådant system. Dessa är bland annat:

- Ungdomspolitiska kommittén framhåller att stödet bör vara åldersneutralt.
- Ersättningen ska vara sådan att den inte behöver kompletteras med socialbidrag och ska ge den arbetslöse möjlighet att bli delaktig i befintliga trygghetssystem.
- Vidare menar kommittén att ersättningen ska vara knuten till en motprestation från den arbetslöses sida. Motprestationen ska utformas tillsammans med den arbetslöse, med utgångspunkt i dennes intressen och önskemål, och vara ett led i en handlings- och utvecklingsplan som den arbetslöse upprättat tillsammans med tjänsteman på arbetsförmedlingen. Den arbetslöse skall ha möjlighet att avvisa motprestationen om den inte ingår i ovan angivna handlings- och utvecklingsplan eller om motprestationen inte är av tillräckligt god kvalitet.

Unga och den egna bostaden

Att flytta hemifrån är för många unga ett steg mot att kunna leva ett självständigt liv. Kommittén konstaterar att det på det hela taget inte föreligger några större problem för unga att skaffa sig en egen bostad, förutom i storstäderna och på vissa universitets- och högskoleorter. Det har dock varit svårt att få en fullständig bild av ungas boende. Det största hindret för att få en bostad torde vara att många unga inte har arbete och därmed inte heller någon självständig ekonomi. Kommittén anser trots detta att vissa åtgärder vad gäller ungas boende ändå är nödvändiga. Därför föreslår kommittén att:

- I syfte att utveckla en systematiskt täckande och regelbundet uppdaterad statistik om ungas boende ska Statistiska centralbyrån i samråd med Boverket, Ungdomsstyrelsen och Högskoleverket ges i uppdrag att tillse att en sådan statistik utvecklas och regelbundet insamlas.
- Länsstyrelserna bör få i uppdrag att kartlägga bostadssituationen för unga i kommunerna. Uppdraget skall redovisas till Boverket.
- Det nu existerande ungdomsbosparandet ska upphöra.

- Regeringen bör i beredningen av propositionen om den framtida bostadspolitiken beakta de ungas situation såsom varande längst ut i ”flyttkedjan”. Bostadsstöden bör utformas så att det stimulerar ”flyttkedjor”.
- I anslutning till att kommunerna tillsammans med unga tar fram särskilda ungdomspolitiska program bör också behovet av bostadsinformation och bostadsplanering för unga behandlas.
- Vid tilldelning av utbildningsplatser inom högskoleväsendet ska regeringen beakta studieortens möjligheter att inom en termin kunna tillhandahålla bostäder.

Ungas åsikter och förslag

Genom hela betänkandet presenterar kommittén ungas åsikter från de utåtriktade aktiviteter kommittén har genomfört. Kommittén har i huvudsak haft kontakt med unga på tre olika sätt. För det första har en enkätundersökning genomförts i samarbete med SCB. För det andra har kommittén initierat ett 50-tal rådslag där unga har samlats och diskuterat ungdomspolitik. Från varje rådslag har ett slutdokument med förslag och tips skickats in till kommittén. Dessa har sedan använts både som kompass och som inspirationskälla i kommitténs arbete. För det tredje har kommittén skickat ut sin rapport *Vad tycker du?* på remiss till cirka 2 500 ungdomsgrupper. Även från dessa har svar kommit in vilka kommittén använt i sitt arbete.

Kommittén har tagit del av alla förslag som kommit in till kommittén och kommittén har försökt att presentera dem i samma sammanhang som kommittén presenterar kommitténs egna.

Kommittén har också tagit del av andra undersökningar och utredningar för att skapa oss en så heltäckande bild som möjligt av vad unga anser i olika frågor. Även dessa har beaktats i kommitténs arbete.

Förteckning över remissinstanser som avgivit yttrande över Ungdomspolitiska kommitténs betänkande Unga och arbete (SOU 1997:40) och Politik för unga (SOU 1997:71)

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Rikspolisstyrelsen, Svenska EU-programkontoret, Barnombudsmannen, Folkhälsoinstitutet, Handikappombudsmannen, Riksförsäkringsverket, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Arbetsgivarverket, Konjunkturinstitutet, Riksrevisionsverket, Statistiska centralbyrån, Statskontoret, Högskoleverket, Statens skolverk, Arbetarskyddstyrelsen, Arbetlivsinstitutet, Arbetsmarknadsstyrelsen, Jämställdhetsombudsmannen, Länsarbetsnämnden i Östergötlands län, Länsarbetsnämnden i Göteborgs och Bohus län, Länsarbetsnämnden i Norrbottens län, Statens kulturråd, Boverket, Konkurrensverket, Närings- och teknikutvecklingsverket, Konsumentverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Statens invandrarverk, Ungdomsstyrelsen, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Botkyrka kommun, Aneby kommun, Göteborgs kommun, Örnsköldsviks kommun, Hedemora kommun, Arvidsjaur kommun, Olofströms kommun, Munkedals kommun, Jönköpings kommun, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, Svenska metallindustriarbetarförbundet, Hotell- och restauranganställdas förbund, Handelsanställdas förbund, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Kristdemokratiska ungdomsförbundet, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, Ung vänster, Sveriges riksidrottsförbund, Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges kristna ungdomsråd/Sveriges frikyrkosamråd, Ungdomens nykterhetsförbund, De handikappades riksun ungdomsförbund, Kooperativa institutet, Kooperativa förbundet, Afrosvenskarnas riksförbund, Hyresgästernas sparkasso- och byggnadsförening, Riksbyggen, Sveriges bostadsrättsföreningars centralorganisation, Fastighetsägareförbundet samt Sveriges allmännyttiga bostadsföretag.

Nedanstående remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig men avstått: Brottsförebyggande rådet, Ungdomens IT-råd, Riksskatteverket, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Rådet för arbetslivsforskning, Länsarbetsnämnden i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Strängnäs kommun, Elevorganisationen i Sverige, Moderata ungdomsförbundet, Centerns ungdomsförbund, Liberala ungdomsförbundet, Grön ungdom, Pensionärernas riksorganisation, Sveriges pensionärsförbund, Industrins utredningsinstitut, Föreningen för Kooperativ utveckling, Lantbrukarnas riksförbund, Ung-SIOS,

Ludvika ungdomsråd, Uppsala ungdomsråd, Jönköpings ungdomsråd, Gällivare ungdomsråd, Krafnät Norrland, Stiftelsen Fryshuset samt ALMI Företagspartner AB.

Hyresgästernas Riksförbund och Svenska kyrkans unga har på egna initiativ avgivit yttranden.

Prop. 1998/99:115
Bilaga 3

Sammanfattning av slutbetänkandet Bevakad övergång – Åldersgränser för unga upp till 30 år (SOU 1996:111)

En kartläggning av författningsreglerade åldersgränser

Lag, förordning och myndighetsföreskrifter

Tyngdpunkten i rapporten är en samlad översyn av de åldersgränser i samhället som berör unga människor upp till 30 år, och motiven för dem. Översynen har begränsats i första hand till de åldersgränser som är reglerade i lag (beslutade av riksdagen). Men även åldersgränser för unga som regleras i förordning (beslutade av regeringen) redovisas. Prioriteringen mellan lag och förordning beror bl.a. på att förarbeten i gängse mening inte alltid finns till bestämmelser som tagits in i en förordning. Det är därför ibland inte möjligt att få fram de motiv som ligger bakom de enskilda bestämmelserna i en förordning.

I rapporten redovisas också en del myndighetsföreskrifter (föreskrifter beslutade av myndighet) fixerade till ålder. Den redovisningen är emellertid inte fullständig, utan tar sikte på några – som kommittén bedömer – centrala rättsområden för unga människor, t.ex. på området för arbetarskydd. Motiv för myndighetsföreskrifter förekommer mycket sparsamt. Här får de enskilda föreskrifterna tala för sig själva.

Andra åldersgränser i samhället, alltså sådana som inte är författningsreglerade, berörs inte i denna del av rapporten. Det innebär t.ex. att de system av rabatter eller förmåner fixerade till ålder som många företag inom bl.a. området för kommunikationer tillämpar i sin marknadsföring har lämnats utanför översynen.

Antalet åldersgränser som berör unga

Antalet bestämmelser vilka innehåller regler fixerade till ålder som berör unga människor upp till 30 år är ansenligt. Även antalet valda åldersfixeringar är stort, t.ex. inom trafikområdet. Att i tal ange denna mängd framstår dock inte som meningsfullt.

Två tendenser

Två tendenser kan konstateras.

När det gäller den civila och den politiska myndighetsåldern har från början av seklet och till i dag gränsen mellan barn och vuxen sänkts be-

tydligt. Numera gäller på dessa båda områden en 18-årsgräns. När det gäller den sociala myndighetsåldern kan konstateras att tendensen är den motsatta. På centrala områden som berörs av familje-, utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken har åldersgränserna mellan barn och vuxen successivt höjts och är i dag fixerade till 20-årsåldern.

En naturlig tanke är annars att barndomen föregår ungdomstiden som i sin tur föregår vuxenblivandet. Den linjen upprätthålls således inte konsekvent i lagstiftningen. Översynen visar att s.k. vuxenregler i vissa avseenden tillämpas redan från och med 15-årsåldern, medan i andra avseenden vuxenregler tillämpas först från och med 20 – 25-årsåldern.

Ålder och mognad – forskningsläget

Forskningen ger stöd för ett mindre differentierat system av åldersgränser

Kommitténs genomgång av aktuell forskning på området visar att det går alldeles utmärkt att knyta an de nuvarande bestämmelserna till ett fåtal väl avvägda åldrar. De variationer som kännetecknar den fysiska, psykiska och sociala mognaden ger således inte något stöd för en sådan ingående differentiering på ålder som utmärker den nuvarande regelgivningen på många områden. Genom att låta bestämmelserna fixeras till några få, strategiska åldrar vinner reglerna i konsekvens, tydlighet och enkelhet.

En princip för framtiden – nyckelövergångar

Som huvudprincip för det framtida lagstiftningsarbetet bör gälla att åldersgränsbestämmelser skall fixeras till vissa s.k. nyckelövergångar – 12, 15, 18 och 21 år.

Den omfattning åldersgränserna har i samhället utgör i sig en svårighet att få en helhetssyn och överskådlighet. Redan detta förhållande kan leda till att respekten och förståelsen för de enskilda gränserna sätts ned.

Det är därför angeläget att lyfta fram de möjligheter som finns att till vissa delar ändra regelsystemet så att det blir både tydligare och mer konsekvent. Därigenom kan också reglerna fungera som ett stöd och en hjälp för barn och ungdom att med stigande ålder och mognad kunna axla rollen som vuxen.

De nuvarande åldersgränsbestämmelserna bör därför i så stor utsträckning som möjligt knytas till följande nyckelövergångar.

12 år

Barn har i 12-årsåldern nått en sådan grad av mognad att de börjar förena egenintresset med andra intressen och utvecklar sociala kompetenser. Frigörelsen från föräldrar tar sin början och barnet upptäcker sig självt. Det är därför rimligt att låta barn i den här åldern, inte bara i större utsträckning än tidigare, komma till tals när det gäller frågor om dess person utan också få ett mer bestämt inflytande i sådana frågor.

15 år

I den här åldern börjar barnet utveckla ett abstrakt tänkande. Förmågan att behärska kroppen och integrera olika delar av personligheten stärks. De första stegen i en kvalificering till vuxenrollen tas.

Barn i den här åldern bör därför på ett mer påtagligt sätt få ta ansvar för sina handlingar och behandlas som en självständig individ med egna intressen.

Under åren fram till 18-årsåldern utvecklar barnet en större självkänsla och är mer målmedvetet när det gäller utformningen av olika ideal och framtida livsprojekt.

18 år

Individen börjar värdera och välja medlemskap i olika grupper, liksom grunden för en egen livsstil.

Förmågan att se helheten, jämföra alternativ och värdera situationer är i det närmaste fullt utvecklad.

Vad som generellt skiljer unga vuxna i denna ålder från andra vuxna är livserfarenhet.

21 år

Olika individer följer inte samma utvecklingslinje. Individer i samma ålder skiljer sig ibland avsevärt i fråga om fysisk, psykisk och social mognad. Skillnader i livserfarenheter kan också vara betydande.

Det finns därför anledning att knyta vissa bestämmelser till en något högre ålder än myndighetsåldern 18 år.

Så bör t.ex. ske i de fall omgivningens förtroende för en persons förmåga att axla en viss uppgift eller roll är av avgörande betydelse. Likaså i de fall en försenad mognad eller en bristande livserfarenhet behöver kompenseras för att i första hand skydda eller stötta den unge vuxne.

Åldersgränserna 16 och 20 år

Av kartläggningen framgår att det finns två åldersgränser som ligger vid sidan av de nyckelövergångar kommittén förordar. På centrala rättsområden knyter ett stort antal bestämmelser an till åldrarna 16 och 20 år.

Bestämmelserna i föräldrabalken om underårigs rätt att under vissa villkor själv disponera över den egna arbetskraften och förtjänsten därav fixeras till åldern 16 år. Ett stort antal bestämmelser i skilda regelverk har därefter anpassats till denna åldersgräns, t.ex. bestämmelser på skatteområdet, socialförsäkringsområdet m.fl. centrala lagstiftningsområden.

16-årsgränsen bygger emellertid inte på några mer ingående överväganden i förhållande till exempelvis en 15-åring. Bestämmelsen är ett resultat i första hand av den lagharmonisering på familjerättens område som ägde rum strax efter sekelskiftet mellan Sverige, Danmark och Norge.

Åldersgränsen 20 år är en anpassning till den tidigare myndighetsåldern 20 år. Inom familje-, utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken knyts numera många av bestämmelserna till denna åldersgräns.

Sett till den unges mognad kan bestämmelser fixerade till 16 och 20 år inte försvaras. Den som fyller 16 respektive 20 år skiljer sig inte på något avgörande sätt mognadsmässigt från en person i angränsande ålder. Det finns därför anledning att i det fortsatta arbetet se över de bestämmelser som fixeras till dessa båda åldrar.

Regeringen har nyligen gett en kommitté i uppdrag att se över den framtida ungdomspolitiken. Dessa och närliggande frågor som kommittén har pekat på bör kunna tas om hand inom ramen för kommitténs uppdrag (dir. 1995: 154).

Förslag till förändringar

1. Begreppen minderårig och underårig bör användas entydigt

Begreppen minderårig och underårig bör oavsett lagstiftningsområde användas entydigt. Begreppet minderårig bör reserveras för åldern 15 år. Begreppet underårig bör reserveras för åldern 18 år.

2. Åldersbestämmelser bör fixeras till kalenderår vid s.k. kollektivt handlande

Som huvudprincip bör – när det gäller bio och andra motsvarande situationer på kollektivt handlande – gälla en fixering till det kalenderår en viss födelsedag inträffar i stället för till födelsedagen.

3. Rösträtt för 16-åringar i kommunala val

Den som har fyllt 16 år skall få rösta i kommunala val och i kommunala folkomröstningar. Någon motsvarande sänkning av valbarhetsåldern föreslås inte.

Förslaget bryter mot några av de grundläggande principerna på detta område, nämligen mot principen om en gemensam rösträttsålder för samtliga val, en gemensam rösträtts- och valbarhetsålder, en gemensam myndighets- och rösträttsålder.

Dessa principer skall dock inte upprätthållas enbart som självändamål. När goda skäl för att låta åldersklasserna närmast under 18-årsåldern få del av den främsta formen av medborgarinflytande, så bör självklart en brytning få ske. Historiskt sett har rösträttsåldern inte heller alltid varit densamma i riksdagsval och kommunalval. Likaså har valbarhetsåldern i de olika valen avvikit från rösträttsåldern. Rösträttsåldern har inte alltid följt den civilrättsliga myndighetsåldern.

När det gäller unga har kommittén kunnat konstatera att ett flertal regler, på för unga centrala områden, innehåller åldersgränser som fränkänner dem möjligheter som vuxna har. Tydligast sker i dag en sådan ålderssegregering när det gäller tillgången till olika stöd och åtgärder inom arbetsmarknadspolitiken.

Kommittén kan också konstatera att andelen äldre i befolkningen ökar. En försiktig bedömning ger vid handen att inom en nära framtid kommer en tredjedel av befolkningen att vara ålderspensionärer. En sådan förändring i åldersfördelningen kan på sikt leda till intressemotsättningar i frågor om fördelningen av samhällsresurserna.

I ett sådant perspektiv kan en sänkt rösträttsålder fungera som ett medel för balans och därmed också legitimitet för de åtgärder som vidtas.

Successivt har redan i lagstiftningen på det kommunala området åtgärder vidtagits för att öka de unga medborgarnas – under 18 år – möjligheter till inflytande. Dessa åtgärder har främst varit inriktade på sådana områden som skola och fritid. Kommitténs ståndpunkt i utredningen är emellertid att dessa åtgärder håller sig inom en alltför snäv ram och att denna bör kunna vidgas. Som kommittén ser det gör medborgarinflytandet över den kommunala verksamheten sig gällande främst genom utslaget i de allmänna valen.

Kommittén har stannat för en 16-årsgräns mot bakgrund av att personer från och med den åldern – visserligen i begränsad utsträckning – tillerkänns civilrättslig handlingsförmåga och att skolplikten upphör vid denna ålder.

Kommitténs förslag om att sänka rösträttsåldern till 16 år i de kommunala valen inklusive kommunala folkomröstningar skall ses som ytterligare ett steg på en redan inslagen väg.

4. Vektorätt från 12 år i frågor om ut- eller inträde i svenska kyrkan och vid medborgarskapsförvärv

De nuvarande 15-årsgränserna för samtycke i kyrkolagen och medborgarskapslagen sänks till 12 år. Härigenom fås en enhetlig åldersgräns för barns s.k. vektorätt i mål eller ärenden som rör deras person.

Det innebär att den som har fyllt 12 år inte mot sin vilja skall få tas upp i eller lämna Svenska kyrkan. Det innebär vidare att den som har fyllt 12 år inte skall kunna bli svensk medborgare – och därigenom eventuellt mista sitt andra medborgarskap – mot sin vilja.

5. Underhållsskyldighet mot barn m.m.

Kommittén ställer oss bakom förslaget i betänkandet Underhållsbidrag och bidragsförskott (SOU 1995:26) att den s.k. avbrottsregeln – 19-årsgränsen – i föräldrabalken som begränsar föräldrars underhållsskyldighet i de fall barnet gör ett studieuppehåll bör upphävas.

Den yttersta gränsen för föräldrars underhållsskyldighet, 21 år, bör där-
emot behållas.

Föräldrarnas intresse i detta avseende bör stå tillbaka när det gäller kostnaderna för barnens grundutbildning. Redan i dag kan för övrigt underhållsskyldigheten väckas till liv före 19-årsdagen. Att sträcka ut denna tid ytterligare något eller några år menar kommittén bör kunna godtas med hänsyn till de olägenheter som kan följa av avbrottsregeln. Föräldrars underhållsskyldighet när det gäller barns grundutbildning bör därför som kommittén ser det göras ovillkorlig.

6. Den som har fyllt 18 år skall inte längre få vägras tillträde till restauranger och andra nöjesställen på grund av sin ålder

Kommitténs utgångspunkt är självklart inte att verka för en ökad alkoholkonsumtion bland unga människor. Men det hindrar oss dock inte från att pröva huruvida åldersgränserna på området, såväl de författningsreglerade som de som näringsidkarna själva sätter upp, uppfattas som legitima eller inte – i första hand av unga människor.

Unga människor vänder sig främst mot två företeelser på detta område. Det är för det första 20-årsgränsen för inköp på systembolaget, som uppfattas som inkonsekvent främst av det skälet att myndighetsåldern är 18 år. Det andra är restaurangernas och andra nöjesarrangörers minimiåldersgränser för tillträde som dels ligger många gånger långt över myndighetsåldern, dels är olika för män och kvinnor. Detta upplevs av unga som en form av diskriminering.

Myndighetsåldern 18 år behöver dock inte – som kommittén ser det – slå igenom på alla områden. Kommittén ställer oss bakom de motiv som

bär upp 20-årsgränsen för inköp och 18-årsgränsen för servering av alkohol.

Alkoholpolitiska kommissionen framhöll i anslutning till sitt förslag om en höjd serveringsålder – vilket kommittén i Åldersgränsutredningen motsätter oss – att kommissionen förutsatte att en höjning av åldersgränsen för alkoholserving borde kunna göras utan att restaurangerna begränsar rätten för ungdomar under 20 år att få tillträde till restaurangerna. Kommittén delar den bedömningen.

Det finns i praktiken tre lösningar för att från de unga vuxnas perspektiv komma till rätta med problemet, nämligen 1) att utvidga diskrimineringsförbudet i brottsbalken, 2) att villkora serveringstillstånden och 3) att branschen på egen hand genom sin branschsammanlutning uttalar att s.k. åldersdiskriminering strider mot god branschsed.

Den sist nämnda lösningen anser kommittén i princip vara den mest naturliga. Det har emellertid inte kommit fram något som tyder på att branschen är intresserad att verka för en sådan ordning.

Begränsningar i näringsfriheten bör kunna ske av följande skäl. Att unga vuxna människor inte stängs ute från ett nöjesliv i socialt kontrollerade former har i detta sammanhang en särskild tyngd. Det har vidare från brottsförebyggande synpunkt fördelar. Det rättsliga stödet för att upprätthålla åldersgränser som förbjuder någon tillträde till allmän plats är begränsat. Ett ingripande kan i det här fallet i princip ske bara om det blir fråga om en "ordningsstörning". Men då sker inte ingripandet – det skall framhållas – på grund av att personen i fråga har trotsat näringsidkarens åldersvillkor.

I valet mellan ett utvidgat diskrimineringsförbud i brottsbalken eller en ordningsregel i alkohollagen har kommittén stannat för det senare. En kriminalisering framstår som alltför ingripande. Andra styrmedel bör i stället tillgripas.

En reglering i alkohollagen kan utformas antingen som ett förbud eller som ett villkor för tillstånd.

Den nuvarande regleringen när det gäller serveringstillstånd tar sikte på att vissa villkor skall uppfyllas för att ett tillstånd skall få meddelas. En förbudsregel skulle därmed avvika från den valda systematiken i alkohollagen när det gäller tillstånd. Kommittén förordar därför att regeln utformas som tillståndsregel. Redan meddelade tillstånd behöver inte omprövas. Den nya regeln skall kunna tillämpas fullt ut.

Kommittén är medvetna om att förslaget får betydande konsekvenser för innehavarna av serveringstillstånd. Det innebär att minimiåldersgränser över myndighetsåldern inte längre kan användas som ett, som branschen uttrycker det, kommunikationsmedel med marknaden. Den näringsidkare som önskar profilera sin verksamhet till en viss kundkategori får således tillgripa andra medel, som t.ex. pris, miljö, slag av nöjesarrangemang m.m.

Att generellt tillåta den som uppfyller ålderskravet för servering tillträde till ett serveringsställe kan i sig inte anses stå i strid mot bestämmelserna i alkohollagen. Om statsmakterna önskar en annan ordning i syfte att ytterligare begränsa alkoholens tillgänglighet för 18- och 19-åringar får i så fall serveringsåldern höjas till 20 år. Så länge serve-

ringsåldern är 18 år bör enligt den bedömning kommittén gör sådana grundläggande alkoholpolitiska åtgärder inte överlåtas till enskilda näringsidkares godtycke, särskilt inte när de alkoholpolitiska konsekvenserna (goda eller dåliga) endast framstår som bieffekter till affärsmässiga bedömningar.

7. Statsbidragen till ungdomsorganisationer

Åldersgränserna för att ungdomsorganisationerna skall få statsbidrag bör inte ändras.

Den bärande tanken i de förslag som har aktualiserat frågan om en sänkning av åldersgränserna för att ungdomsorganisationerna skall få statsbidrag är således att de bidragsbelopp som i dag går till olika slags verksamheter för ungdomar i åldern 22–25 år i stället skall satsas på verksamheter för fem- och sexåringar samt tonåringar.

En sänkning av den övre bidragsåldern för många av ungdomsorganisationerna, t.ex. för de politiska ungdomsorganisationerna, innebär en radikal förändring av de ekonomiska förutsättningarna för deras möjligheter att bedriva ett ungdomsarbete på ideell basis. Det bidragsbelopp som därmed frigörs skulle visserligen komma barn och tonåringar till godo i andra bidragsberättigade ungdomsverksamheter. Kommittén anser dock att frågan om behovet av statligt stöd till de nu nämnda ungdomsorganisationerna måste bedömas från ett vidare perspektiv än så. En sänkning av den högsta åldersgränsen från 25 till 21 eller kanske 18 år medför i praktiken att dessa organisationer inte längre skulle vara bidragsberättigade.

Vidare bör beaktas att en sänkning av åldersgränsen – även i de fall bidragsrätten består – inte bara kan göra det svårare för ungdomsorganisationerna att få kontinuitet i verksamheten utan också leda till problem när det gäller att bygga upp kompetens inom organisationen. Åldersgruppen 21–25 år utgör visserligen i många organisationer inte någon stor andel av den totala medlemskåren. Men den fyller en viktig funktion som förebild och ledare för de yngre medlemmarna och är dessutom ofta resurskrävande. Det kan inte uteslutas att en sänkning av den övre åldersgränsen kan få till följd att ungdomsorganisationerna gör sig av med de äldre medlemmar som faller för åldersstrecket. Även detta talar mot en sänkning av den övre åldersgränsen.

Det finns vidare anledning att ta i beaktande att de statliga reglerna för bidragen till barn- och ungdomsorganisationerna – i vart fall tidigare – många gånger har tjänat som förebild för kommunernas och landstingskommunernas bidragsgivning till föreningslivet.

Inom utredningen har vissa synpunkter förts fram mot ett bidragssystem som – särskilt mot bakgrund av att myndighetsåldern numera är 18 år – vänder sig till unga vuxna som sedan länge får anses ha växt ifrån de egentliga ungdomsåren.

Kommittén menar emellertid att det i det här sammanhanget är fel att dra en gräns vid myndighetens inträde. Det finns i stället all anledning att

verka för att människor på båda sidor om myndighetsåldern i olika sammanhang kommer samman.

Förutsättningarna för unga människor att etablera sig som vuxna är betydligt mer begränsade i dag än när åldersgränsen 25 år infördes genom 1954 års förordning. Det är som kommittén ser det omständigheter som snarare talar för en höjning än en sänkning av den övre åldersgränsen. Kommittén har därför stannat för att inte föreslå någon förändring av den övre åldersgränsen.

När det gäller de organisationer som bedriver ett omfattande arbete bland de yngsta barnen skulle en sänkning av den nedre åldersgränsen för bidragsberättigad medlem kunna komma i strid med de övergripande målen för bidragsgivningen, nämligen att i första hand gynna sådana organisationer som drivs av de unga. Kommittén ser det därför inte som lämpligt att föreslå en sänkning av den nedre åldersgränsen. En sådan sänkning skulle i och för sig kunna motiveras av en förestående sänkning av skolpliktens inträde. Men eftersom förslaget i den delen är begränsad närmast till ett förberedande första år som inte alls motsvarar den utbildning som i dag ges i första klass, anser kommittén att det är för tidigt att föreslå någon sänkning av denna åldersgräns.

Flera organisationer har även väckt frågan om inte särskilda hänsyn bör tas till deras situation. Kommittén menar emellertid att med stöd av den särskilda undantagsregeln i den nuvarande förordningen kan dessa organisationer ändå få bidrag. Enligt den bedömning kommittén gör har Ungdomsstyrelsen möjlighet redan i dag att med stöd av de nuvarande reglerna för bidragsgivningen ge dessa organisationer rimliga villkor för att kunna bedriva en långsiktig ungdomsverksamhet. Kommittén avstår därför från att lägga fram något förslag i frågan.

8. Film och videogram

Den nuvarande 11-årsgränsen för tillträde till offentlig visning av film och videogram höjs till 12 år.

En 11-årsgräns framstår närmast som ett omotiverat undantag med hänsyn till den 12-årsgräns som annars gäller på de flesta områden, t.ex. när det gäller barnreklam i TV. När 11-årsgränsen infördes år 1960 för visning av film på biograf anfördes inte några mer utförliga resonemang till valet av gräns. Allmänt ansågs det inte spela någon större roll om gränsen sattes till 11 eller 12 år.

För en 12-årsgräns talar att den i allmänhet är klart vanligare än en 11-årsgräns. I ett internationellt perspektiv är Sverige också nästan ensamt om att tillämpa en 11-årsgräns på det här området. Även barnreklamförbudet är fixerat till åldersgränsen 12 år.

Kommittén avstår från att föra fram något förslag om att ändra åldersgränsen för 15-årsfilm från en fixering till födelsedag till det kalenderår den unge fyller 15 år.

Nyckelövergångar – en skiss

Prop. 1998/99:115

Bilaga 4

I rapporten lämnas en skiss över hur förslaget om nyckelövergångar slår på körkortsområdet.

Kostnader

Kommittén räknar inte med att förslagen medför kostnadsökningar.

Kommittén vill särskilt framhålla när det gäller förslaget om en sänkt rösträttsålder i de kommunala valen att kostnaderna för dessa val inte kommer att påverkas nämnvärt. Här följer kostnaderna av valförfarandet och inte av antalet röstande.

Förteckning över remissinstanser som avgivit yttrande över Åldersgränsutredningens betänkande Bevakad övergång – Åldersgränser för unga upp till 30 år (SOU 1996: 111)

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Justitieombudsmannen, Justitiekanslern, Hovrätten över Skåne och Blekinge, Stockholms tingsrätt, Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Jämtlands län, Rikspolisstyrelsen, Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Statens institutionsstyrelse, Handikappombudsmannen, Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor, Barnombudsmannen, Jämställdhetsombudsmannen, Vägverket, Sjöfartsverket, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Riksskatteverket, Arbetsgivarverket, Statens skolverk, Folkbildningsrådet, Stockholm universitet – juridiska fakulteten, Lunds universitet – samhällsvetenskapliga fakulteten, Arbetsmarknadsstyrelsen, Arbetarskyddsstyrelsen, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Statens invandrarverk, Statens kulturråd, Statens biografbyrå, Stiftelsen Svenska filminstitutet, Vårdsskildringsrådet, Boverket, Konsumentverket, Ungdomsstyrelsen, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Kopparbergs län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Svenska kyrkans centralstyrelse, Botkyrka kommun, Gislaveds kommun, Göteborgs kommun, Gällivare ungdomsråd, Lycksele kommun, Norrköpings kommun, Stockholms kommun, Sundsvalls kommun, Svenska kommunförbundet, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, De handikappades riksungdomsförbund, Farsor och morsor i Sverige, Hotell- och restauranganställdas förbund, Grön ungdom, Kristdemokratiska ungdomsförbundet, Körkortsföreningen, Nykterhetsrörelsens landsförbund, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar, Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska idrottsrörelsens studieförbund, Svenska kyrkans unga, Sveriges hotell- och restaurangföretagare, Sveriges motorcyklisters centralorganisation, Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Sveriges riksidrottsförbund samt Ungdomens nykterhetsförbund.

Nedanstående remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig men avstått: Mitthögskolan, Institutionen för socialt arbete, Jönköpings ungdomsråd, Ludvikas ungdomsråd, Malmö kommun, Centerpartiets ungdomsförbund, Elevorganisationen i Sverige, Föreningen Sveriges socialchefer, Kraftnät Norrland, Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, Liberala ungdomsförbundet, Moderata ungdomsförbundet, Muslimska ungdomsförbundet, Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, Ung-SIOS samt Ung vänster.

Försäkringskasseförbundet och Unga örnars riksförbund har på egna initiativ avgivit yttranden.

Sammanfattning av promemorian Ungdomsfrågor i EU – förslag till en svensk strategi (Ds 1996:331)

För att kunna bedriva en effektiv politik i EU krävs att man tänker igenom både vad man vill åstadkomma och på vilket sätt man skall göra det, kort sagt behövs en strategi för arbetet. Det gäller kanske i särskilt hög grad områden som spänner över flera sektorer, är tvärssektoriella, som ungdomsfrågorna. I den här rapporten lägger arbetsgruppen EU-UNG en rad förslag som tillsammans formar en sådan strategi.

I uppdraget från ungdomsministern ingick att föreslå vilka frågor av större vikt som Sverige aktivt bör driva inom EU och att kartlägga på vilket sätt ungdomars inträde och villkor på arbetsmarknaden hanteras inom EU. Vidare skulle arbetsgruppen kartlägga vilka ungdomsfrågor i övrigt som är aktuella inom EU och kartlägga de områden där ett ungdomsperspektiv är väsentligt. De prioriterade områdena skulle föreslås utifrån att ett europeiskt samarbete skall ge ett mervärde i förhållande till den nationella nivån.

Arbetsgruppen diskuterade huruvida det var bäst att försöka arbeta på ett sådant sätt att Sverige försöker driva ungdomsfrågor inom alla olika sektorer, s.k. mainstreaming, eller koncentrera arbetet till några prioriterade frågor. Vi valde det sistnämnda eftersom vi tror att det blir effektivast och för att vi inte tror att ungdomsfrågor ännu har sådan vikt att det är möjligt att framgångsrikt anlägga ett ungdomsperspektiv på alla frågor.

De fyra frågor som arbetsgruppen föreslår skall prioriteras är

- ungdomars arbetsmarknad,
- ungdomsutbytet,
- ungdomars inflytande samt
- ungdomar som i dag inte utnyttjar EU:s förmåner.

Arbetsmarknadsfrågor

Ungdomsarbetslösheten är dramatiskt hög inom hela unionen och Sverige utgör inte något undantag. Att ge ungdomar möjligheter att försörja sig själva, bli delaktiga i en arbetsgemenskap, att kunna bli självständiga och känna sig oberoende, att uppleva sig behövda är gruppens första prioriterade område. Därför föreslås att var helst arbetsmarknadsfrågor behandlas skall ungdomsperspektivet vara med liksom att ungdomsfrågor skall kopplas till arbetsmarknadsfrågor. Vidare föreslås att svenska arbetsmarknadspolitiska insatser för ungdomar skall innehålla språkstudier samt att ECOSOC:s förslag om praktikutbytesprogram förverkligas.

Ungdomsutbytet

Det andra prioriterade området är ungdomsutbytet. En bärande idé inom det europeiska samarbetet är gränsfriheten, kulturkontakterna, vänskapen, den ömsesidiga förståelsen. Internationellt ungdomsutbyte har många förutsättningar att vara ett medel att nå dessa mål. Ett internationellt utbyte har betydelse för en ung människa både personligt och socialt. Värdet av att ungdomar vid ett utbyte lär sig språk och blir mera självständiga som individer bör inte underskattas. Ungdomars kontakter med andra länder har betydelse för samhället i stort.

Det är viktigt att människor tidigt i sitt liv får lära känna olika kulturer och traditioner. Därför föreslår arbetsgruppen att organiserat ungdomsutbyte skall användas som ett medel för att underlätta utvidgningen av unionen. Arbetsgruppen föreslår också att EU-programmet Ungdom för Europa i modifierad form skall kunna användas i samband med utvidgningen, så att kravet på att två EU-länder skall ha utbyte med två icke-medlemsländer mildras.

Ett annat förslag är att pilotprojektet Europeisk volontärtjänst för ungdomar, som skall starta under 1996, kompletteras med ett delprogram, baserat på svenska erfarenheter, som kan användas för att underlätta EU:s utvidgning.

Ungdomars inflytande

Det tredje området som arbetsgruppen prioriterar är ungdomars inflytande. Att Sverige är med i EU innebär att vi får inflytande på ytterligare en nivå utöver lokalt, regionalt och nationellt. Tyvärr upplever inte alla det så. I stället för att ge mer inflytande upplevs medlemskapet som något som ger mindre inflytande. Det kan medföra en känsla av maktlöshet och detta är till skada för demokratin och kan på sikt få olyckliga följder.

Arbetsgruppen föreslår därför åtgärder både för att informera bättre om EU och att ge ungdomar bättre möjligheter att påverka EU. EU-information bör bli mer lättillgänglig, inte minst när det gäller deltagande i EU-programmen. Både informationen om programmen och byråkratin för att kunna delta måste vara mer anpassad till målgruppen. Ungdomars inflytande skall tas till vara i olika former, bl.a. föreslår arbetsgruppen att Sverige som ordförandeland skall inbjuda till ett toppmöte där statsministern och ungdomsministern möter ungdomar i unionen. En påverkansguide bör utarbetas av vilken framgår hur man kan föra fram sina åsikter och påverka i unionen.

Ungdomar som inte utnyttjar EU:s förmåner

Den fjärde prioriteringen är ungdomar som i dag inte utnyttjar EU:s förmåner. Ungdomar som har goda möjligheter att lära sig språk, som har varit utomlands och som har en lång teoretisk utbildning har varit över-representerade i internationella sammanhang. För att den europeiska ge-

menskapstanken skall kunna förverkligas skall deltagande i EU-samarbetet inte enbart förbehållas privilegierade grupper. Därför skall de program som existerar och de nya, som kommer till, få en sådan utformning att ungdomar som i dag inte tar till sig de möjligheter som EU ger i större utsträckning kan göra det.

I arbetsgruppens uppdrag ingick också att kartlägga hur den Europeiska socialfonden har bidragit till att stärka utsatta ungdomars situation. Sverige blev medlem i unionen den 1 januari 1995 och de projekt som medfinansierats av socialfonden har just startat. Det finns därför i

Sverige inte några erfarenheter att hänvisa till. De medlemsländer som gruppen besökt, Danmark och Spanien, hade olika synpunkter på bidragen från EU. I Danmark har det handlat om ganska små insatser för ungdomar jämfört med insatserna nationellt medan spanjorerna är mycket nöjda med bidragen från EU men beklagar att man i den tidigare bidragsperioden trots framgångsrika projekt inte lyckades nå den spridningseffekt som socialfondsprojekten skall syfta till.

Samordning och förankring

Det sätt som samarbetet går till på rent konkret spelar stor roll för framgångsrika överläggningar inom EU. Det gäller dels att överlägga med berörda myndigheter och organisationer på ett nationellt plan för att ha ett väl förankrat ställningstagande att utgå ifrån. Det europeiska samarbetet handlar inte heller bara om att reagera på förslag utan också om att ta initiativ. Arbetsgruppen har i sina studieresor konstaterat att samarbete inom unionen förutsätter goda personliga kontakter och mer tid än vad som avsätts vid sammanträdesborden. Förutsättningarna för att få gensvar för ens förslag bygger på att man sonderat åsikterna hos representanter för de andra medlemsländerna för att pröva bärigheten av förslagen och få stöd för dem. Det handlar mycket om en annan tradition än den som kännetecknar statlig förvaltning och regeringskansliet. Det gäller att kunna föra fram goda argument men också att vara utåtriktad och skapa kontakter.

Ett helhetsperspektiv på ungdomsfrågorna och en sammanhållen ungdomspolitik fordrar också samarbete på tjänstemannanivå, inte bara här i Sverige utan också i hög grad inom EU:s institutioner. Gruppen har vid sina studiebesök funnit att i EU:s olika generaldirektorat kan olika tjänstemän arbeta med ungdomsfrågor utan att ha kännedom om varandra. Arbetsgruppen föreslår därför att Sverige skall sträva efter att få kommissionen att anamma det tvärsektoriella perspektiv som ungdomsfrågorna har.

Ungdomsstyrelsen har tidigare fått i uppdrag av regeringen att återkommande redovisa ungdomars levnadsvillkor. Arbetsgruppen vill utöka detta till att gälla att även redovisa konsekvenserna av EU-åtgärder för ungdomar. Arbetsgruppen föreslår också att Sverige skall verka för att Ministerrådet tar upp frågan om en återkommande redovisning av ungdomars levnadsvillkor inom unionen. Den europeiska tanken är i sig en strävan efter ett bättre samhälle, efter fred och välstånd. Det bör finnas

ett sätt att mäta om detta mål är i sikte, om färdriktningen är rätt. För att kunna avläsa förändringarna i ungdomars levnadsvillkor skall en sådan redovisning vara återkommande.

En redovisning av ungdomars levnadsvillkor bör också kunna förbättra samarbetet både inom EU-kommissionen och mellan kommissionens andra organ vad gäller EU:s ungdomspolitik. Det organ som kommer att få ansvaret för redovisningen måste arbeta övergripande för att få in de uppgifter som skall ligga till grund för redovisningen.

Arbetsgruppen har fört fram förslag som har varierande detaljeringsgrad. De spänner över såväl övergripande prioriteringsförslag som mycket konkreta. Det räcker inte bara med en god politik eftersom det i internationellt samarbete också handlar om hur man för fram sin politik. Syftet med rapporten med förslag till en svensk strategi för ungdomsfrågorna inom EU är att den skall vara känd av alla som deltar i EU-samarbetet och på så sätt underlätta att nå önskvärda resultat. Rapportens utformning utgår från att den skall kunna vara hanterlig och vara till stöd för tjänstemän från regering och myndigheter och andra som arbetar med ungdomsfrågor i EU, t.ex. inom organisationerna.

Sammanfattning av ungdomsting och temamöten inför den ungdomspolitiska propositionen

Under våren 1999 har ungdomsting genomförts i Gällivare, Skellefteå och Jönköping. Vidare har Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU) genomfört ett ungdomsting i stadsdelen Husby i Stockholms stad. Syftet med dessa ungdomsting har varit att ge ungdomar möjlighet att diskutera och lämna synpunkter på för dem väsentliga frågor.

Diskussionerna vid dessa ting har i huvudsak fokuserats på ungdomars inställning och möjligheter till inflytande, demokrati, integration och framtidstro. Därutöver har tre separata temamöten anordnats. Dessa möten har behandlat IT-frågor, den kommunala utvecklingsgarantin samt fritids- och kulturfrågor.

Följande framkom om ungdomars tankar och åsikter vid de ungdomsting och temamöten som genomfördes på olika håll i landet under våren 1999.

IT – får inte bli en klassfråga

IT får inte bli en klassfråga! Det är viktigt att alla ungdomar får tillgång till IT, såväl fysiskt som mentalt, killar som tjejer och oberoende av etnisk bakgrund. IT kan användas för att öka vår delaktighet och vårt inflytande i samhället samt för att stötta vår sociala och professionella utveckling. Vissa missgynnade ungdomar har varken intresse av eller får hjälp att använda sig av Internet.

Tillgången på datorer bör finnas på platser där ungdomar vistas för att på så sätt väcka nyfikenheten, t.ex. på skolor, fritidsgårdar och bibliotek. Flickor är här en missgynnad grupp eftersom de inte har samma tillgång till IT som pojkar. En orsak kan vara att de olika spelprogrammen varken är anpassade för flickors villkor eller formade efter deras intressen. I skolan och på fritidsgårdarna är inte tillgången till datorer speciellt stor. Pojkarna sitter kvar vid datorn under en lång tid utan att ge plats åt flickorna. Detta måste uppmärksammas av lärare och andra vuxna som arbetar med ungdomar. Det bör även utformas spelprogram utifrån flickors intressen.

”Vi vill inte ha mer undervisning i data utan mer data i undervisningen”. Ökad användning av Internet i skolprojekten! Lärare har ofta inte tid eller ork att själva ”lära sig det här med IT”. Lärarna synes uppleva en kompetensbrist i förhållande till sina elever. Åtgärder bör därför vidtas för att öka utbildningsinsatser av exempelvis lärarstuderande.

Utbildningen har en stor betydelse i arbetet med att undvika klassklyftor i samhället. Utbildningen måste ge oss unga sådana förutsättningar att man får ett faktiskt val i fråga om den egna framtiden! Möjlighet skall ges oss elever att påverka utformningen av skolplanen.

Undervisningen bör ske genom nära samarbete mellan elever och lärare. Allt arbete i skolan bör utvärderas av lärare och elever. Vi elever måste få större inflytande i skolan. Det gäller inte bara då beslut ska tas om ”vilken färg bänkarna på skolgården skall ha” utan även vid planering av skolans verksamhet! Dagens skola stöttar inte eleverna att forma ett intresse för politiken. Ökat utrymme att under skoltiden engagera sig politiskt, vilket även bör anses vara meriterande, önskas!

Personlig utvecklingsplan

Alla elever bör ha en egen mentor med vilken en personlig utvecklingsplan utformas. Detta ger ökad motivation i skolarbetet!

Samarbete mellan skolan och näringslivet

Ökat samarbete mellan skolan, näringslivet och det omgivande samhället i form av samarbetsavtal är bra. Detta förekommer t.ex. vid det mobila gymnasiet i Kista, Stockholm. Metoder inom näringslivet bör överföras till skolområdet, exempelvis framförandeteknik, projektutbildning och målstyrning av skolarbetet. Även mentorer från näringslivet önskas!

Mötesplatser

Det råder en brist på mötesplatser för unga i samhället. Mötesplatser skall ge utrymme för möten mellan människor med olika åldrar och olika etniska och kulturella ursprung. Kommuner bör ta initiativ till att utforma mötesplatser. Utformningen måste ske på de ungas egna villkor! Kommuner bör även genomföra fritidsvaneundersökningar i syfte att ge svar på vilken typ av fritidsverksamhet vi unga föredrar. Exempel på fritidslokaler unga vill ha är ungdomens hus, ungdomskaféer och replokaler samt moderna idrottshallar.

Droger

De satsningar som görs på skolorna för att informera om alkohol och narkotika är bra men ”skrämselpropagandan” måste minska. Informationen skall också vara mer verklighetsförankrad. Låt exempelvis före detta missbrukare och föräldrar till missbrukare föreläsa på skolorna!

Bostad

Det är svårt att få en egen bostad. Ofta krävs att man har kontakter på bostadsmarknaden. Åtgärder måste vidtas för att få bort den svarta bostadsmarknaden! Insatser måste göras vad gäller bostadssegregeringen. Alla skall ha rätt att bosätta sig efter önskemål varvid bostadsförmedlingarna spelar en viktig roll. Ingen skall med lagens hjälp kunna neka någon bostad.

Ungdomsarbetslösheten

Arbetslösas ekonomiska situation beror till stor del av möjligheterna till arbetslöshetsersättning. Eftersom unga oftast saknar arbetslivserfarenhet hamnar de därmed utanför arbetslöshetsförsäkringen. För flertalet unga arbetslösa är socialbidrag den enda försörjningsmöjligheten.

Det är svårt att hitta jobb för unga personer med utländskt namn och invandrarbakgrund samt för personer med funktionshinder. En attitydförändring bör ske och även strängare lagstiftning inom området!

Den kommunala utvecklingsgarantin

"Dagens ungdom kommer inte att få guldlockor för lång och trogen tjänst".

Intyg eller betyg skall utfärdas av arbetsgivaren efter genomförd utvecklingsgaranti. Det behövs mer individuellt stöd från arbetsförmedlingens personal och det är viktigt att under tiden ha samma handledare. De arbetslösas inflytande över dagordningen måste tas på allvar.

Inflytande – Demokrati

Unga skall ha lika stort inflytande som andra grupper inom politiken! Ungdomsorganisationer måste öka samarbetet i gemensamma frågor och därigenom söka påverka politiken.

"Vi tror på politik men inte på partipolitik". Engagemang i enstaka frågor såsom djurens rättigheter, miljöfrågor och ungdomsfrågor är bättre än engagemang i traditionella organisationer och partier. Man kan inte stödja ett parti i alla frågor. Det traditionella sättet att påverka fungerar inte i dagens samhälle!

Klassråd är en bra metod för att öka engagemanget för politik. Partierna bör även engagera sig mer i ungdomars situation och belysa alla samhällsfrågor i ett ungdomsperspektiv! Samhället måste även öppna sig för nya former av organisationsbildningar. Partiarbetet måste förnyas och öppnas mer för allmänheten. En förändring av mötesformerna efterfrågas. Fler unga bör finnas i de beslutande församlingarna och beslutsfattare måste vara mer förankrade hos ungdomsgruppen, t.ex. genom speciella ungdomsråd.

Den vuxna delen av befolkningen kan inte förvänta sig att unga skall ta ansvar om de unga i sin tur inte känner att deras uppfattningar och åsikter tas på allvar! Unga måste finnas med där framtida beslut fattas och där agendan formuleras över vilka frågor som skall prioriteras eller inte.

Internationellt samarbete

Många ungdomsorganisationer önskar ett samarbete med ungdomar från andra delar av världen men fastnar oftast i planeringsstadiet. Oftast är det svårt att fylla i själva ansökan till deltagande i t.ex. internationellt ungdomsutbyte varför bidragsansökningarna måste förenklas.

Framtidstro

Unga har höga krav på framtidens arbetsmarknad. En stor uppgift i framtiden är att ge plats för unga utan gymnasie- och högskoleutbildning. Därvid måste nya modeller för samarbete mellan skola och yrkesliv skapas. Unga vill ha möjlighet att resa och få kunskaper samt möjligheter att knyta internationella kontakter i arbetslivet!

99 exempel på verksamhet som avser att bidra till att ungdomspolitikens mål uppfylls

Nedan redovisas 99 exempel på verksamhet som bidrar till att ungdomspolitikens mål uppfylls. För denna exempelsamling, urval och presentation svarar Ungdomsstyrelsen.

Utbildning / kompetensutveckling

Intresseskolan, Karlstads kommun

Intresseskolan är en försöksskola och ett alternativ för de elever på högstadiet som riskerar att inte få ett komplett avgångsbetyg. I Intresseskolan ges eleverna möjlighet till en studiegång där teori och praktik varvas. Målsättningen är att alla elever skall få godkänt avgångsbetyg.

Kontaktperson:

Sven-Åke Lilljebjörn, tfn: 054-157095, e-post:
intresseskolan@2.sbbs.se

Idékompaniet, Ronneby

Idékompaniet är en ekonomisk förening som tillsammans med arbetslösa ungdomar skapar förutsättningar för utveckling av nya produkter och tjänster genom att nyskapande idéer ges stöd. Ur detta har ett antal nya företag utvecklats. Idékompaniet skapar nätverk mellan offentlig och privat verksamhet.

Kontaktperson:

Micke Gunnarsson, tfn:0457-15860, e-post: micke@rb.ide-
kompaniet.net

Kultverket, Herrljunga

Kultverket är en kulturförening som i samverkan med arbetsförmedlingen och kommunen genomför ett större utbildnings- och utvecklingsprojekt tillsammans med arbetslösa ungdomar i en f.d. industrifastighet i centrala Herrljunga.

Kontaktperson:

Mats Byström, tfn: 0513-122 40, e-post: kultverket@kultverket.se

Sveriges största klassrum, Söderköping

Sveriges största klassrum är en ekonomisk förening som arbetar för att öka miljöintresset bland ungdomar. I samarbete med arbetslösa ungdomar skapas miljöer som används i förskolan och i skolans undervisning för studier av kretsloppssystemet.

Kontaktperson:

Tomas Höglund, tfn: 0121-13319, e-post: ecosys@swipnet.se

Urkraft, Skellefteå

Föreningen Urkraft arbetar med arbetslösa ungdomar för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden och för att förbereda inför framtida arbeten. Kärnan i verksamheten är Urkrafts utbildningsår.

Kontaktperson:

Stig-Arne Bäckman, tfn: 0910-579 41, e-post: info@urkraft.se

Gamla Tingshuset, Östersund

Gamla Tingshuset bedriver verksamhet inom det individuella programmet i syfte att höja statusen på utbildningen. Här finns ett kultur- och mediaprogram som ger deltagarna möjlighet att få en kreativ och kvalitativ utbildning inom områden de själva är intresserade av.

Kontaktperson:

Bengt Werin, tfn: 063-143021, e-post:

bengt.werin@ostersund.mail.telia.com,

hemsida: www.gamlatingshuset.z.se

LYAN, Hagfors

LYAN drivs av socialförvaltningen och syftar till att stödja långtidsarbetslösa ungdomar i åldern 18–25 år. Syftet är att genom aktiv inlärning av ekonomi, boendemiljö, teknik och psykologi ge möjlighet för de unga att själva skapa förutsättningar för arbete.

Kontaktperson:

Britta Thorén, tfn: 0563-185 41, e-post: britta.thoren@hagfors.se

Kraftcentrum, Skara

Kraftcentrum är en del av Komvux som arbetar med en ny inriktning inom utbildningen. Utbildningen sker i samverkan mellan kommun och arbetsförmedling och tar sin utgångspunkt i individuella samtal där ungas intressen och viljor står i fokus.

Kontaktperson:

Elisabeth Berg, tfn: 0511-324599,

e-post: elisabeth.berg.datortek@skara.se

Kullagret, Stockholm

Kullagret är en samverkan mellan socialförvaltning och arbetsförmedlingen. Kullagret arbetar tillsammans med arbetslösa ungdomar med olika former av utbildningar i bland annat IT-frågor, inom ramen för utvecklingsgarantin och kommunal ungdomspraktik.

Kontaktperson:

Alexander Rakic, tfn: 08-50813636,
e-post: kullagret@katsof.stockholm.se

Möjligheternas hus, Götene

Inom Möjligheternas hus har man arbetat i olika projekt som avser att utveckla nya verksamhetsformer genom "learning-by-doing". Möjligheternas hus har även arbetat med projekt där socialt tungt belastade ungdomar deltagit.

Kontaktperson:

Magnus Ekblad, tfn: 0511-67820, fax: 0511-67829, e-post: saknas

Skottgränd, Lysekil

Skottgränd är samlingsnamnet på ett utvecklingscentrum som i första hand riktar sig till arbetslösa ungdomar. Med ett stort hus i centrala Lysekil som träffpunkt är det övergripande målet att bryta isolering och passivitet till följd av arbetslöshet.

Kontaktperson:

Thomas Rydén, tfn: 0523-10940, e-post: bhf.niklas@swipnet.se

Samhällsförändrarna, Sundsvall

Samhällsförändrarna jobbar med arbetslösa ungdomar i Sundsvall och närliggande kommuner. Metoden är problembaserad inlärning i samverkan med mentorer, där deltagarna "äger" de projekt de själva medverkar i.

Kontaktperson:

Eva Wictorin, tfn: 060-15 86 67, e-post:
samhallsforandrarna@samfor.se

Ung Kraft, Från idé till handling, Bollnäs

Ung Kraft är ett samarbete mellan arbetsförmedlingen, arbetsmarknadskontoret och socialförvaltningen. Ung Kraft driver projektet "Från idé till handling" med syfte att engagera unga för att själva tillsammans med andra arbetslösa ungdomar och mentorer bli delaktiga i lösningar av den egna arbetslösheten.

Kontaktperson:

Laila Engstedt, tfn: 0278-25056, laila.engstedt@usa.net

Vägvisaren, Karlskrona

Vägvisaren är ett kommunalt projekt där arbetslösa ungdomar ges möjlighet att tillsammans med handledare skapa en individuell kompetenshöjande utbildning utifrån sin egen kraft, inom ramen för utvecklingsgarantin.

Kontaktperson:

Liliann Bjernström, tfn: 0455-304832,
e-post: liliann.bjernstrom@karlskrona.se

Young Power, Falköping

Young Power är ett idé- och utvecklingscentrum som startade som ett samverkansprojekt mellan Falköpings kommun, arbetsförmedlingen och studieförbundet SISU. YP:s verksamhet drivs i dag som en förening, där majoriteten i styrelsen består av ungdomar.

Kontaktperson:

Pelle Kjellström, tfn: 0515-819 30, e-post:
pelle.kallstrom@hotmail.com

Boende

HSB, Hem.1

HSB har tagit initiativ till en särskild ungdomssatsning där ungdomar skall erbjudas billiga hyreslägenheter och där boendet är förenat med ett obligatoriskt sparande. Genom bosparande ökar ungdomarnas förutsättningar att komma in på bostadsmarknaden.

Kontaktperson:

Harriet Stenvall, tfn: 08-7853182, e-post: harriet.stenvall@hsb.se

Land och strand/Pålåge by, Kretsloppsanpassat självbyggeri, Kalix

Pålåge by i Kalix kommun är en aktiv och levande by med cirka 400 invånare. Projektet Kretsloppsanpassat självbyggeri genomfördes under professionell ledning i syfte att skapa bostäder för unga och för att åstadkomma en positiv utveckling av hela byn.

Kontaktperson:

Janne Stenman, tfn: 0923-24213, e-post: landost@algonet.se

Kristianstadsbyggen AB, Kristianstad

Kristianstadsbyggen AB reserverar små och billiga lägenheter till högskolestuderande och unga under 25 år. Över 1 000 lägenheter med låg hyra har på så sätt upplåtits till ungdomar genom förtur.

Kontaktperson:
Anders Hedenskog, tfn: 044-206602, e-post: anders.hedenskog@abk.se

Prop. 1998/99:115
Bilaga 8

Uppsalahem AB, Ungdoms- och studentbostäder, Uppsala

Uppsalahem AB har skapat bostäder för unga genom ombyggnad av kontorshus, där de boende får möjlighet att sätta sin egen prägel på bostaden, med avsikt att huset skall kunna bebos av både studerande och arbetande ungdomar.

Kontaktperson:
Monica Ohlin, tfn: 018-273636, e-post: monica.ohlin@uppsalahem.
uppsala.se

Bostads AB Poseidon, Ungdomskollektiv, Göteborg

Bostadsföretaget AB Poseidon har upplåtit lägenheter för Ungdomskollektivet på Tredje Långgatan i Göteborg, där varje sexrumslägenhet fungerat som ett eget självständigt kollektiv som ger utrymme för gemenskap, kreativitet och egna initiativ.

Kontaktperson:
Lennart Mattisson, tfn: 031-24 92 13, e-post: saknas

Nol / Alafors Kulturförening Spinneriet, Bostäder för unga i Alafors, Ale

En spinnerifabrik har renoverats och inrymmer bland annat teater och café som drivs av ungdomar samt ett mellanvårdsprojekt. Genom att blanda boendet med fritids- och kulturaktiviteter, integrera olika ungdomsgrupper och ge ungdomarna inflytande och ansvar skapas förutsättningar för ett kvalitativt ungdomsboende.

Kontaktperson:
Esjörn Öberg, tfn: 0303-330736, e-post: saknas

Framtidsloftet i stadsdelen Årsta, Stockholm

Framtidsloftet är ett projekt där ett femtiotal ungdomar renoverar två gamla funkishus i stadsdelen Årsta i Stockholms kommun. För att kunna påverka boendet efter inflyttningen har ungdomarna också bildat en kooperativ hyresrättsförening.

Kontaktperson:
Reidar Persson, tfn: 08-50827012,
e-post: marianne.reidar@persson-nord.pp.se

Bosnien-Hercegovinas Muslimska ungdomsförbund, BEMUF

BEMUF engagerar unga muslimer över hela landet. Föreningen arbetar med att lyfta fram unga muslimers egen identitet i olika kulturverksamheter såsom film, diskussioner, musik och sammankomster. BEMUF skildrar och diskuterar det nya Sverige där islam ses som en svensk ungdomsrörelse.

Kontaktperson:

Stipan Kopilovic, tfn: 040-960721, e-post: bemuf@hotmail.com

Boo Folkets Hus Förening, Kultur till tusental, Nacka

Boo Folkets Hus har under flera år medverkat till att skapa dialog mellan unga och vuxna om det lokala kulturlivet. Genom det lokala tv-nätet har särskilda program gjorts som rört ung kultur och identitet. Här finns även ett väl utvecklat samarbete med skolan.

Kontaktperson:

Bosse Ståldal, tfn: 08-7477203, e-post: bosse.staldal@boo.fh.se

Cirkus Cirkör, Cirkusringarna

Cirkus Cirkör är en förening som vill föra in nycirkusen som en del av landets kulturutbud och ungdomsverksamhet. Cirkör har startat nätverket Cirkusringarna för att göra det möjligt att nå ut till de unga människor runt om i landet som vill engagera sig i nycirkuskulturen.

Kontaktperson:

Tilde Björfors, tfn: 08-7149059, e-post: cirkus@cirkor.nu

Föreningen Rötter, Stockholm

Föreningen Rötter är en ung förening i Stockholm som samlar ungdomar som är intresserade av hip-hopkulturen i världen och i Sverige. Ett initiativ är projektet Stocktown som genomfördes för att synliggöra och diskutera den svenska hip-hopen och ge den en arena.

Kontaktperson:

Teddy Goitom, tfn: 08-108687, e-post: soeasy@soeasy.se

Scenario – Rum För Unga, Stockholm

Föreningen Scenario är en kultur- och teaterförening som drivs av och för unga. Verksamheten har som syfte att skapa en mötesplats för unga att visa upp och förverkliga sina egna idéer tillsammans med andra.

Kontaktperson:

Lotti Törnros, tfn: 08-6437182, e-post: scenario98@hotmail.com

Jämtlands Länsmuseum, Östersund

Prop. 1998/99:115
Bilaga 8

Jämtlands Länsmuseum, Jamtli, arbetar medvetet för att engagera unga i museiverksamheten. En särskild ungdomsgrupp Historiespejarna är knuten till museet. Ett av flertalet projekt som Historiespejarna har initerat är en historisk utställning om ungdomskulturen från 1960–1990.

Kontaktperson:

Marie Ulväng, tfn: 063-150128, e-post: malin.backstrom@jamtli.com

Contra, Örebro

Contra är en kulturförening som arbetar för att synliggöra den kultur som skapas av unga i Örebro med omnejd. Contra har bl.a. arrangerat festivalen Gnällbältsrock och gett ut en diktantologi med unga amatörpoeter.

Kontaktperson:

Asmina Diarnanti, tfn: 019-126030, e-post: kfcontra@swipnet.se

Teater X, Drömmarnas Hus, Malmö

Teaterkooperativet Teater X driver ett lokalt kulturhus i Rosengård som rymmer en mängd olika kulturverksamheter som syftar till att fokusera på de positiva sidorna i Rosengård och öka självkänslan för de unga som växer upp i förorten.

Kontaktperson:

Lotta Lundgren, tfn: 040-217476, e-post:
teater.x@malmo.mail.telia.com

Kulturhuset Lava, Stockholm

Lava fungerar som en fysisk plats för ung kultur inom ramen för Kulturhuset i Stockholm. Olika projekt kan nyttja Lavas lokaler och personal som stöd för att genomföra olika kulturverksamheter. Lava har också ett stort bibliotek för demokassetter och fanzines.

Kontaktperson:

Pernilla Luttröpp tfn: 08-50831436,
e-post: pernilla.luttröpp@kulturhuset.stockholm.se

Kulturskolan Rosteriet, Luleå

Rosteriet är en del av Luleå kommuns skolverksamhet som drivs som en kulturskola för ungdomar med särskilda behov. Verksamheten inriktas speciellt på teater och musik. Delar av verksamheten drivs inom ramen för en ideell förening.

Kontaktperson:

Rockparty, Hultsfred

Föreningen Rockparty var från början ett initiativ från några gymnasieelever som ville ordna en konsert i skolan. Detta initiativ ledde så småningom till Hultsfredsfestivalen. Rockparty är i dag en stor rörelse som på olika sätt samverkar med övrigt lokalt föreningsliv.

Kontaktperson:

Patrik Axelsson, tfn: 0495-695 00, e-post:

patrik.axelsson@rockparty.se

Norrköpings Stadsbibliotek, Norrköping

Norrköpings bibliotek är ett öppet och nyskapande bibliotek med många unga besökare. Biblioteket samverkar med föreningar, företag och ibland även med enskilda besökare kring en rad olika projekt.

Kontaktperson:

Conny Äng, tfn: 011-152659, e-post: c.eng@mail.nsb.norrkoping.se

Phantasia Kultur och Media, Göteborg

Phantasia Kultur och Media är en kulturförening som under de 12 år som föreningen funnits satt den unga kulturen i centrum. Föreningen har blivit ett forum för många unga med olika kulturell bakgrund.

Kontaktperson:

Christer Rosenlind, tfn: 031-195154, e-post: info@phantasia.o.se

Sandino Hus, Stockholm

Sandino Hus är en arena med en social profil för teaterskapande ungdomar. Verksamheten har under de senaste åren engagerat många ungdomar i olika mellanårsprojekt.

Kontaktperson:

Ragnar Di Marzo Löfberg, tfn: 070-7303996, e-post:

sandino@telia.com, hemsida: www.sandino.a.se

Ung Utan Pung, Stockholm

Ung Utan Pung är en teaterverksamhet där unga spelar för unga. De unga skådespelarna använder egna erfarenheter vilket skapar ett nära förhållningssätt till publiken.

Kontaktperson:

Johan Sundberg, tfn: 08-7493134, e-post: uup@telia.com

Ung arkitektur för ung kultur, Viskafors kommunaldelskontor, Borås

Prop. 1998/99:115
Bilaga 8

Kommundelskontoret i Viskafors driver ett utvecklings- och forskningsprojekt i Svaneholm i samarbete med en arkitekt och ett nystartat byalag. Syftet med verksamheten är att stimulera ungdomar att engagera sig i samhällets utveckling

Kontaktperson:

Marie Ganslandt, tfn: 033-412696, e-post: portenritare@ebox.tninet.se

PITA, nätverk för unga kulturarrangörer

PITA (Pain in the ass) är ett nätverk som har bildats för att fungera som blåslampa i de ungas tjänst gentemot de stora etablerade kulturinstitutionerna. I PITA ingår Riksteatern, Bygdegårdarnas riksförbund, Kontaktnätet, Folkparkerna och Amatörteatrarnas riksförbund.

Kontaktperson:

Jimmy Eriksson, tfn: 08-678 80 64,

e-post: pita@ebox.tninet.se, hemsida: www.pita.n.se

Träffpunkt

Fryshuset, Stockholm

Fryshuset är ett all-aktivitetshus för ungdomar med idrott, kultur, musik, socialt arbete, utbildning och nöjesarrangemang inom ett 20-tal olika verksamhetsområden. Verksamheten formas i samspel mellan ungdomar och vuxna.

Kontaktperson:

Rita Criborn, tfn: 08-462 22 00,

e-post: rita.criborn@fryshuset.se, hemsida: www.fryshuset.se

Pannhuset, Göteborg

Pannhuset är ett kulturcentrum som rymmer en mängd olika verksamheter som musik, konst, frivilligt socialt arbete och utbildning. Pannhuset ger ut en ungdomstidning, Pannik, och har även en lokal tv-redaktion.

Kontaktperson:

Pia Svanqvist, tfn: 031-536925, e-post: pia.svanqvist@ pannhuset.se,

hemsida: www.pannhuset.com

Porslinan, Karlskrona

Porslinan är en träffpunkt för ungdomar i Karlskrona som är inrymd i en gammal porslinsfabrik. Träffpunkten har skapats av ungdomar genom föreningen Ungdomens hus. I huset finns olika former av konsthandverk, replokaler och kvällsarrangemang.

Kontaktperson:

Evert Werkström, tfn: 0455-16922, e-post: evert@ungdomenshus.se

Kulturförening Station, Leksand

Stationen är en mötesplats för boende i samhället Insjön och drivs av en ungdomskulturförening som består av enbart ungdomar. I stationen finns verksamheter som café, biograf, galleri och datorstuga.

Kontaktperson:

Thomas Pihl, tfn: 0247-41299, e-post:

Markan, Hässleholm

Markan drivs av en ideell förening i Hässleholm med inriktning på musik och kultur. I Markan finns café med öppen scen, bild och formverkstad, bibliotek, replokaler och mycket annat.

Kontaktperson:

Mikael Fredholm, tfn: 0451-89921,
e-post: kulturforeningen.markan@telia.com

Aktivitetshuset Oasen, Västervik

Oasen är en träffpunkt för arbetslösa ungdomar i Västervik. Verksamheten i Oasen bygger på direktdemokrati. Ungdomars egna idéer och förverkligandet av dessa är den bärande delen av utvecklingsarbetet.

Kontaktperson:

Jim Wasmuth, tfn: 0480-37466, e-post: oasen@algonet.se

Ungdomshuset Huset, Åmål

Huset är en träffpunkt för unga. Här finns replokaler och en aktiv musikverksamhet med konserter och andra kulturarrangemang. I Huset finns också Tjejverket med skapande verksamheter för tonårsflickor.

Kontaktperson:

Ewa Fritzon, tfn: 0532-17024, e-post: saknas

Kings-ton, Kungsbacka

Musik och kulturhuset Kings-ton drivs av Fritid Kungsbacka. I huset pågår olika kulturverksamheter i regi av musikföreningen CityRock. Här

finns också ett musikcafé som är en mötesplats för ungdomarna i Kungsbacka.

Kontaktperson:

Ulf Dohn, tfn: 0300-34807, e-post: saknas

Prop. 1998/99:115
Bilaga 8

Bryggeriet, Malmö

Bryggeriet är en gatusportsanläggning som drivs av Malmö KFUM och Unga Örnar i Pripps gamla lokaler. Här finns ramper för skateboard och inlines. Bryggeriet inrymmer också många olika musik- och kulturarrangemang bland annat European Youth Gallery.

Kontaktperson:

Ronny Hallberg, tfn: 040-926585, e-post: bryggeriet@delta.telenordia.se

Sobelhuset, Tranås

Sobelhuset är en ungdomsstyrd träffpunkt för ungdomar i Tranås. Målet är att fungera som kanal för att föra fram ungdomars åsikter i lokala samhällsfrågor.

Kontaktperson:

Anna Bergman, tfn: 0140-10419, e-post: anna_sobel@hotmail.com

Ungdomens hus, Haparanda

Ungdomens Hus i Haparanda har initierats av ungdomsrådet för att skapa en öppen mötesplats för unga att träffas. Huset drivs av ungdomarna själva med stöd av kommunen.

Kontaktperson:

Valter Pyyny, tfn: 0922-15042, e-post: walter.pyyny@haparanda.se

Inflytande

Henriksdals Fritidsgård, Brukarinflytande, Nacka

Henriksdals fritidsgård arbetar med brukarinflytande i syfte att utveckla besökarnas inflytande över verksamheten och engagera ungdomar i driften av gården.

Kontaktperson:

Thomas Sass, tfn: 08-7189595, e-post: thomas.sass@nacka.se

Katrinelunds Gymnasieskola, Demokratigrupper, Sundsvall

Katrinelunds gymnasium har förutom elevråden skapat ett antal demokratigrupper där eleverna arbetar tillsammans med lärare för att på olika sätt förbättra elevernas inflytande på skolan. Parallellt erbjuds lärare att genom ”mentorskolan” få handledning i sitt arbete med tonvikt på att öka tilliten till eleverna och att därigenom ge eleverna ökade möjligheter till inflytande.

Kontaktperson:

Marianne Saaf-Gälldin, tfn: 060-191904,
e-post: marianne.staaff-galldin@sundsvall.se

Klubb Kult, Stockholm

Klubb Kult är en ungdomsförening med verksamhet i Medborgarhuset på Södermalm i Stockholm. Klubb Kults syfte är att höja ungdomars röst i samhällsdebatten och skapa möten mellan människor, i synnerhet möte mellan unga och beslutsfattare.

Kontaktperson:

Per Bragman/Stina Holmberg, tfn: 08-6409217, e-post: saknas

Källeredes ungdomsförening, Mölndal

Källeredes ungdomsförening (KUF) driver träffpunkten The Bassment och arbetar med syftet att engagera unga i sin egen närmiljö och ta aktiv del i samhällsutvecklingen.

Kontaktperson:

Kay Romell, tfn: 031 7955491, e-post: kuf@swipnet.se

Stiftelsen Fair Trade Center

Fair Trade Center arbetar för att öka medvetenheten om rättvis handel. Syftet med verksamheten är att göra ungdomar medvetna och aktiva kring hur vår konsumtion indirekt påverkar tredje världen och vilka vägar som finns att som konsument påverka lokalt.

Kontaktperson:

Johanna Pivén, tfn: 08-6434364, e-post: info@fairtradecenter.a.se

Ny demokrati i nätverk för barn och ungdomar, Unga Örnars Riksförbund

Unga Örnar driver ett demokratiprojekt med syfte att öka ungdomars inflytande i organisationen men också för att öka intresset för samhällsfrågor i stort. En av metoderna i projektet är att arbeta med den så kallade demokratiskolan.

Kontaktperson:
Anders Öberg, tfn: 08-6135160, e-post: anders.oberg@ungaornar.se

Prop. 1998/99:115
Bilaga 8

Ungdomens Agenda 21-Grupp, Växjö

Ungdomens Agenda 21-grupp arbetar med miljöfrågor utifrån ett ungdomsperspektiv. De deltar i olika lokala miljö- och utvecklingsprojekt och verkar för ett ökat ungdomsinflytande i den kommunala verksamheten.

Kontaktperson:
Henrik Johansson, tfn: 0470-729635, e-post: ua21@swipnet.se

Ungdomsparlament 1998, Kalmar

Kalmar läns landsting har initierat Ungdomsparlamentet. Representanter från de politiska ungdomsförbunden har först arbetat utåtriktat i kommunerna bland annat i skolorna och sedan genomfört parlamentet. Målet är att skapa möte mellan ungdomar och politiker i syfte att åstadkomma en vidareutveckling av ungdomars inflytande i respektive kommun.

Kontaktperson:
Lasse Johansson, tfn: 0480-448371,
e-post: lasse.johansson@kalmar.regionforbund.se

Ungdomstidningen LÄCKAN, Ale

Ungdomstidningen LÄCKAN som skrivs av unga har till syfte att tillhandahålla en mediakanal för ungdomar i kommunen – LÄCKAN och att ge ungdomar kunskap om vad som händer i kommunen. Tidningen kommer att utvecklas till en "webbtidning".

Kontaktperson:
Thomas Lendersson, tfn: 0303-330736, e-post: saknas

Dialog i Strömstad, Strömstad

Dialog startade med syftet att arbeta processinriktat för att få de ungas syn på kommunalpolitiken men också för att finna nya former för att utveckla den lokala demokratin.

Kontaktperson:
Susanne Carlsdotter, tfn: 0526-191 96, e-post: dialog@stromstad.se

Elevorganisationen, Elevinflytande på riktigt

Elevorganisationen driver, i samband med försöksverksamheten med lokala skolstyrelser med elevmajoritet på gymnasieskolor, ett särskilt projekt för att stimulera skolor och kommuner att delta i verksamheten och utbilda elever på de skolor som deltar.

Kontaktperson:
Joel Frykholm, tfn: 08-23 33 90, e-post: info@elevorg.se

Prop. 1998/99:115
Bilaga 8

Moderata Ungdomsförbundet

MUF arbetar för att finna nya former för att engagera ungdomar och hitta nya forum för att göra ungdomar mer delaktiga i det politiska samtalet. Utvecklingsarbetet sker i olika former av samtalsgrupper och nätverk, till exempel det interaktiva miljö nätverket.

Kontaktperson:
Anders Bengtsson, tfn: 08-6768153, e-post: student@moderat.se

Nyköpings ungdomsfullmäktige, Nyköping

Ungdomsfullmäktige har startats för att vitalisera och öka kvalitén på beslut som rör unga. Ungdomsfullmäktige är placerad direkt under kommunstyrelsen. Ungdomarna utses av sin skola via elevråden och väljs sedan in formellt på en årlig kongress.

Kontaktperson:
Niclas Ericson /Emma Hellström, tfn: 0155-248936,
e-post: niclas.ericson@nykoping.se, hemsida: www.nykoping.se/uf

Ungdomsrix, Kristianstad

Ungdomsrix verksamhet bygger på ungdomars egna idéer och engagemang. Föreningen har bland annat skapat nätverk mellan ungdomsgrupper i olika skolor för att utbyta arbetsmodeller när det gäller frågor som elevdemokrati, mobbning, rasism och utanförskap.

Kontaktperson:
Jaime Silva, tfn: 044-136216, e-post: u-rix@kristianstad.se

Ludvika ungdomsråd, Ludvika

Ludvikas ungdomsråd är en etablerad kanal där ungas idéer, kunskap och initiativ kan tas till vara i utvecklingen av lokalsamhället. Ludvika ungdomsråd förvaltar också en lokal utvecklingsfond för att snabbt kunna ge stöd till ungas egna idéer.

Kontaktperson:
Cecilia Lundgren, tfn: 0240-86044,
e-post: cecilia.lundgren@kommun.ludvika.se

Appendix, Norrköping

Ungdomsföreningen Appendix driver bl.a. en rad olika verksamheter för tonårsflickor i Norrköping. Som exempel kan nämnas projektet Ofelia som är inriktat på att starta samtalsgrupper och att genomföra en undersökning av villkoren för flickor med invandrarbakgrund i Norrköping

Kontaktperson:

Marie Innab, tfn: 011-160884, e-post: marie.innab@tbv.se

Kvinnor, makt och ledarskap, Fritidsforum

Fritidsforum, Riksförbundet för Sveriges Fritids- och Hemgårdar har under många år utvecklat metoder för att arbeta med flickor på fritidsgårdar. I projektet kvinnor, makt och ledarskap synliggörs ledarskapets historia, traditioner och sociala begränsningar för kvinnors möjlighet att utveckla ledarskap inom föreningslivet.

Kontaktperson:

Mia Eriksson, tfn: 08-5686848, e-post:

miaeri.fritidsforum@swipnet.se

Föreningen Frizonen, Göteborg

Frizonen är en ideell förening i Göteborg respektive Stockholm för flickor mellan 12 och 20 år. Frizonen är en plats dit flickor kan komma för att prata med någon vuxen kvinna. Efter flickornas vilja och behov arrangeras också olika tjejgrupper och föreläsningar.

Kontaktperson:

Rebecka Danielsson, tfn: 031-244377, e-post: frizonen@hotmail.com

Gnosjö Dans Och Drama, Gnosjö

Gnosjö Dans Och Drama syftar till att öka flickornas förmåga att klargöra sina behov och se sina egna resurser och möjligheter. Projektet kommer att utvärdera hur dans och drama påverkar känslan av sammanhang.

Kontaktperson:

Elisabeth Erlandsson, tfn: 0370-331289, e-post: saknas

IT och Tjejer – IT-kamraterna, KFUK-KFUM:s Triangelförbund

I projektet IT och Tjejer – IT-kamraterna arbetar KFUM/KFUK för att motverka snedfördelningen mellan killar och tjejer vad gäller datoranvändandet i ungdomarnas IT- verksamheter. KFUM/KFUK vill också

skapa debatt och engagemang för unga tjejers förutsättningar rörande IT.
Kontaktperson:
Britt Marie Sundin, tfn: 08-55021262,
e-post: kfum-garden.kista@swipnet.se

Prop. 1998/99:115
Bilaga 8

Kvinnojouren Iris, Tjejjouren Amanda, Luleå

Amanda är en nystartad verksamhet i Luleå med syfte att arbeta förebyggande, genom kontakter med skolor och fritidsgårdar. Amanda driver också på ideell bas en tjejjour för utsatta flickor.

Kontaktperson:
Emma-Maria Karlsson, tfn: 0920-18880, e-post: saknas

Tösanätet, Lund

Nätverket Tösanätet arbetar med metodutveckling och med att synliggöra arbetet med flickor för att på längre sikt öka jämställdheten mellan könen. Verksamheter som ingår i nätverket är Hemgården, fritidsgårdar, kyrkan samt flykting- och invandrarservice.

Kontaktperson:
Inger Berger, tfn: 046-175793, e-post: saknas

Lady Protection, Lady Protection S.N.F.F, Stockholm

Lady Protection är en förening i Rinkeby som verkar för att flickor och kvinnor som lever i stadsdelen skall känna en ökad självkänsla. Målet är att flickor skall få en trygg uppväxt utan våld och förtryck.

Kontaktperson:
Monica Calderon, tfn: 08-7608020, e-post: saknas

Assyriska föreningen, Göteborg

Assyriska föreningen i Bergsjön har utarbetat en så kallad integrationsmodell tillsammans med olika tjejgrupper. Syftet är att bryta den isolering som assyriska flickor upplever i förorten genom att öka deras deltagande i olika fritidsaktiviteter.

Kontaktperson:
Maryam Garis, tfn: 031-7734300, e-post: maryam.garis@sant.gu.se

Resurscentrum Kvinnum, Krokom

Resurscentrum Kvinnum driver ett utvecklingsarbete för att engagera unga arbetslösa kvinnor och utveckla områden som rör unga kvinnor i glesbygd.

Kontaktperson:
Karin Danielsson, tfn: 063-13169, e-post: inpuls@telia.com

Xist, Stockholm

Stiftelsen Kvinnoforum driver Xist Tjejforum, ett aktivitetshus för flickor mellan 13 och 25 år. I huset bedrivs en rad olika verksamheter bland annat en öppen förskola för unga föräldrar.

Kontaktperson:

Lotta Gusterman, tfn: 08-56228800, e-post: lotgu@kvinnoforum.se

TBV "Tjejernas", Gotland

"Tjejernas" vidareutvecklas på Gotland till ett nätverk med övergripande mål att fördjupa kunskaperna om jämställdhetsarbetet i kommunen och att skapa en kontinuerlig jämställdhetsverksamhet på skolorna. Metoden är bland annat temadagar för elever och fortbildning för lärare. I samarbete med ungdomsmottagningen och RFSU startas också en tjejjour.

Kontaktperson:

Anna Olofsdotter, tfn: 0498-217075, e-post: fardume@telia.com

Tjejer på arenan, Riksidrottsförbundet

Riksidrottsförbundet driver ett treårigt jämställdhetsprojekt " Tjejer på arenan", som har sin grund i ett tidigare utvecklingsarbete inom Skolidrottsförbundet. Syftet är att stärka flickor till ett större inflytande inom såväl idrottsrörelsen som organisationslivet i stort.

Kontaktperson:

Katrin Karlsson, tfn: 08-605 60 00, e-post: katrin.karlsson@skolidrott.se

Internationellt engagemang

Europeiskt Ungdomscenter i Eksjö (EUE), Eksjö

Europeiskt Ungdomscenter i Eksjö (EUE) har som mål att bygga upp ett internationellt kurs- och lägercentrum på det gamla kasernområdet. Kontakter kommer i första hand att utvecklas i Östersjöregionen men intentionen är att ingå i ett större nätverk av europeiska utbildningscentra.

Kontaktperson:

Christina Bråkenhielm, tfn: 0381-36109,
e-post: christina.brakenhielm@eksjo.se

Nätverkets idé – och utvecklingscentrum, Lidköping

Nätverket i centrala Lidköping bedriver en bred verksamhet som under de senaste åren även fått en stark internationell dimension. En viktig

målsättning är att möjliggöra för ungdomar som inte har internationella kontakter att möta ungdomar från andra länder i syfte att öka förståelsen och förbättra den interkulturella kompetensen.

Kontaktperson:

Robert Johansson, tfn: 0510-771140,
e-post: robert.johansson@yahoo.com

Projekt Nordirland, Proni, Jönköping

Proni har främst arbetat med ungdomsutbyte mellan protestantiska och katolska fritidsgårdar på Nordirland och Sverige. En modell för nyskapande av relationer mellan unga människor har utvecklats, ”social education”. Proni genomför, med stöd av EU, ett projekt inom ungdomsarbetet i Kroatien där denna metod prövas.

Kontaktperson:

Lars Hartvigson, tfn: 036-187500, fax: 036-186300,
e-post: lars.hartvigson@proni.hj.se

Aktörerna, Helsingborg

Aktörerna i Helsingborg arbetar med olika kulturprojekt för att stärka självkänslan hos arbetslösa ungdomar. Aktörerna använder internationella utbytes- och ungdomsprojekt som en metod i utvecklingsarbetet genom att samverka med motsvarande verksamheter i andra europeiska länder.

Kontaktperson:

Lisa Lindau, tfn: 042-107506, e-post: aktorerna@helsingborg.se

Syrianska Ungdomsförbundet

Syrianska Ungdomsförbundet (SUF) är en förening för syrianska ungdomar i Sverige. Genom internationellt samarbete och utbyten arbetar SUF för att öka samarbetet och utbytet mellan olika syrianska ungdomsgrupper i Europa.

Kontaktperson:

Gabriel Melki, tfn: 08-550 16 171, e-post: suf@swipnet.se

De Unga Neurologiskt handikappade i Sverige (DUNS)

DUNS har tagit initiativ till att bygga upp och utveckla samarbetet med motsvarande organisationer i Östersjöregionen. Utbyte av erfarenheter och nätverksbyggande skall öka kunskapen om och förbättra förutsättningarna för unga funktionshindrade i regionen.

Kontaktperson:

Micke Klein, tfn: 08-6777010, e-post: mik@nhr.se

Hassela utbildningscenter, Gotland

Hassela Gotland är ett behandlingskollektiv som använder internationella kontakter och utbyten som ett led i utvecklingen av metodarbetet men också för att ge inspiration och skapa kontakter för enskilda ungdomar. Genom att delta i EU:s utbytesprogram Europeisk Volontärtjänst har ungdomar från andra länder också kunnat delta i verksamheten.

Kontaktperson:

Lars Siggelin, tfn: 0498-240480, fax: 0498-240689, e-post: saknas

Hultbergs fritidsgård, Karlstad

Hultbergs fritidsgård har under flera år använt internationellt utbyte som en metod i gårdsarbetet. Det har varit ett led i att vidga den internationella kompetensen hos ungdomar och ungdomsledare på gården. Samtidigt har kontakter skapats som har bidragit till nya idéer och inspiration i det vardagliga arbetet.

Kontaktperson:

Monika Hult, tfn: 054-5602651, e-post: hufg002@fritid.karlstad.se

Kulturföreningen Lättings, Gävle

Kulturföreningen Lättings driver kultur- och utvecklingsprojekt tillsammans med arbetslösa i Gävle. Under senare år har det internationella samarbetet och utbyten använts för att utveckla verksamheten men också för att ge enskilda möjlighet att skapa egna internationella erfarenheter.

Kontaktperson:

Ninni Berggren Magnusson, tfn: 026-189383, e-post:
latting@swipnet.se

Loesje

Loesje är en organisation som vill bidra till sociala förändringar på lokal, nationell och internationell nivå genom att skriva och sprida tankar och idéer om vad som sker i dagens samhälle. Genom internationella utbyten utvecklas bland annat ett europeiskt nätverk.

Kontaktperson:

Ed Hutiema, tfn: 013-135198, e-post: loesje@loesje.se

Nordic Youth Office, Linköping

Nordic Youth Office är en ideell förening i Linköping som fungerar som koordinator för idéer, information och samarbete mellan ungdomar i Norden inom främst arbetsmarknadsområdet. NYO vill bland annat ut-

veckla förutsättningarna för ungdomar till utbyten och praktik i andra länder.

Kontaktperson:

Hillevi Stridh, tfn: 013 -2052 02,

e-post: hillevi.stridh@lkarb.linkoping.se

Prop. 1998/99:115

Bilaga 8

Ungdomsgården ”UG Arnold”, Robertsfors

UG Arnold använder ungdomsutbyten och ungdomsinitiativ inom Ungdom för Europa-programmet som verktyg för att tillsammans med unga människor skapa nytänkande, engagemang och internationell kunskap i Robertsfors.

Kontaktperson:

Tori Carlsson, tfn: 0934-27002

Sektorsövergripande kommunal ungdomspolitik

Båstad kommun

Båstad kommun har utvecklat en sektorsövergripande samverkan mellan olika förvaltningar och andra aktörer inom ungdomsområdet. En särskild ungdomssamordnare arbetar direkt under kommunstyrelsen.

Kontaktperson:

Katarina Viebke, tfn: 0431-773 72, e-post: kviebke@bastad.se

Kalmar kommun

Kommunstyrelsen i Kalmar har tagit initiativ till ett långsiktigt utvecklingsarbete för att göra Kalmar kommun till 2000-talets ungdomskommun. En referensgrupp för ungdomsfrågor med representanter från de olika partierna har bildats och ett särskilt ungdomsombud har anställts.

Kontaktperson:

Charlotte Gustafsson, tfn: 0480-83483, e-post: charlotte.gustafsson@kommun.kalmar.se

Krokom kommun

Krokom har sedan länge en bred samverkan kring olika ungdomsfrågor. I kommunen finns ett ungdomsråd som har särskilda kontaktpersoner i alla politiska nämnder. Krokom är också en av få kommuner som tagit fram ett särskilt handlingsprogram som bygger på FN:s barnkonvention.

Kontaktperson:

Thord Sahlin, tfn: 0640-16100, e-post: thord.sahlin@krokom.se

Skellefteå kommun

Skellefteå är en kommun där ungdomsfrågorna har en stark position i den kommunala planeringen och vardagen. Ett exempel är SKUR, ett nätverk av förvaltningar, föreningar och andra som arbetar med ungdomsfrågor. SKUR arrangerar bland annat ungdomsting och elevfullmäktige varje år.

Kontaktperson:

Janne Johansson, tfn: 0910-735363, e-post: fr-vik2@skelleftea.se

Söderköping kommun

Söderköping har lång erfarenhet av samverkan inom det förebyggande arbetet för ungdomar. Kommunen planerar nu att arbeta fram en gemensam verksamhetsidé för det sektorsövergripande arbetet.

Kontaktperson:

Göran Lundström, tfn: 0121-18249,
e-post: goran.lundstrom@soderkopring.se

Umeå kommun

Umeå kommun bedriver ett sektorsövergripande ungdomsarbete utifrån ett ungdomspolitiskt handlingsprogram. I kommunen finns ett aktivt ungdomsråd som driver en rad egna projekt i anslutning till träffpunkten HamnMagasinet.

Kontaktperson:

Mikael Lindberg, tfn: 090-162112, e-post:
mikael.lindberg@bcf.umea.se

Växjö kommun

Växjö kommun bedriver en bred sektorsövergripande samverkan för att utveckla ungdomsarbetet i kommunen och finna vägar för att bättre ta tillvara ungas egen kraft. Ett av kommunalråden i Växjö har också till uppgift att särskilt bevaka ungdomsfrågorna i kommunen.

Kontaktperson:

Peter Estling, tfn: 0470-43064, e-post: peter.estling@kommun.vaxjo.se

Gällivare kommun

Gällivare kommun har under lång tid arbetat för att lyfta fram och ta till vara ungdomars synpunkter i det kommunala arbetet. Ungdomsarbetet bedrivs utifrån ett konkret ungdomspolitiskt handlingsprogram som utvecklats tillsammans med ungdomar genom policy-delfimetoden.

Kontaktperson:

Karin Lyngmark, tfn: 0970-186 76,
e-post: ungdoms.radet@gallivare.mail.telia.com

Jönköpings kommun

Jönköpings kommun har länge och inom en rad områden arbetat för att öka ungdomars inflytande i kommunal verksamhet. Kommunen har skapat ett konkret ungdomspolitiskt handlingsprogram för en sektorsövergripande politik på ungdomsområdet .

Kontaktperson:

Eva Tallvid, tfn: 036-10 69 00, e-post: eva.tallvid@ff.jonkoping.se

Information om bidrag till ungdomsprojekt

Inom ungdomsområdet har på senare år bildats ett nätverk för centrala bidragsgivare. I nätverket ingår f.n Ungdomsstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Statens kulturråd, Stiftelsen Framtidens kultur, Konsumentverket, Integrationsverket och Arvsfondsdelegationen. I denna bilaga redovisas översiktligt endast nationellt stöd som kan sökas. Informationsfoldern inkluderar även regionala och lokala bidragsgivare och även stöd till internationell ungdomsverksamhet. Broschyren kan beställas från Ungdomsstyrelsen.

Nationellt stöd till lokal ungdomsverksamhet

Arvsfondsdelegationen

Allmänna arvsfonden inrättades år 1928. Arvsfondsmedlen används för att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdomar och personer med funktionshinder. Arvsfondsdelegationen är den myndighet inom Regeringskansliet som fördelar stöd ur fonden.

Folkhälsoinstitutet

Folkhälsoinstitutet är en statlig myndighet som inrättades år 1992 med uppgift att förebygga sjukdom och annan ohälsa samt att arbeta hälsofrämjande. Genom skrifter, konferenser, utbildning och projekt sprids erfarenheter och kunskaper som har betydelse för arbetet med att förbättra folkhälsan. Folkhälsoinstitutet kan ge ekonomiskt stöd till utveckling av lokala policy- och handlingsprogram samt stöd till nätverk.

Ungdomsstyrelsen

Ungdomsstyrelsen fördelar statsbidrag och olika former av projektstöd till ungdomsorganisationer och verkar för förnyelse av ungdomsverksamhet inom kommuner och föreningsliv. Ungdomsstyrelsen förmedlar även kontakter till projekt runt om i landet samt ger råd och tips som rör utvecklingen av lokala ungdomsverksamheter. Ungdomsstyrelsen ansvarar för EU:s utbytesprogram Ungdom för Europa och Europeisk volontärtjänst.

Statens kulturråd

Kulturrådets ansvarsområden är teater, dans, musik, litteratur, folkbibliotek, kulturskrifter samt muséer, utställningar och bildkonst. Kulturrådet stöder barn- och ungdomskulturen inom ramen för rådets ordinarie bidrag. Kulturrådet har i uppdrag att gemensamt med Skolverket stärka och utveckla kultur i skolan på nationell nivå samt ett eget uppdrag att stödja och vidareutveckla det kulturpedagogiska arbetet i det fria kulturlivet och inom kulturinstitutionerna i relation till skolan.

Konsumentverket

Konsumentverket är en statlig myndighet med uppgift att ta till vara konsumenternas intressen. Det ekonomiska stödet är avsatt för projekt på konsumentområdet och inte till den ordinarie verksamheten som föreningen bedriver. Förutom ekonomiskt stöd kan Konsumentverket i vissa fall bistå med faktakunskaper inom konsumentområdet och medverka som samtalspart och idégivare.

Integrationsverket

Integrationsverket bildades år 1998 med syftet att arbeta för lika rättigheter och lika möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell tillhörighet. Verkets effektmål är att bidra till bättre förutsättningar för individens egen försörjning och delaktighet i samhället, att bidra till en minskad diskriminering, främlingsfientlighet och rasism samt att främja en samhällsutveckling som kännetecknas av respekt och tolerans och där etnisk, kulturell, språklig och religiös mångfald tas till vara som positiva krafter.

Stiftelsen Framtidens kultur

Stiftelsens uppgift är att ge bidrag till långsiktiga och nyskapande kulturprojekt och prioritera insatser av förebilds- eller modellkaraktär. Stiftelsen är angelägen om att bidra till utveckling och förnyelse inom kulturlivet, inte minst vad gäller förnyelse av kulturinstitutioner och kulturorganisationer. Ett annat angeläget område är att utveckla kontakten mellan kulturliv och skola. Stiftelsekapitalet som skall förbrukas under en period av cirka tio år är hämtat från de upplösta löntagarfonderna.

Kulturdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 4 maj 1999

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Freivalds, Åsbrink, Schori, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén

Föredragande: statsrådet Messing

Regeringen beslutar proposition 1998/99:115 På ungdomars villkor – ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro